

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

SEDMNÁCTÝ ROČNÍK

2

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy.

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

Plukovník František Brátka,

plukovník Josef Kepka

Problémy vojenské vědy

Pro studium problémů války a ozbrojeného zápasu vymežeme nejdříve tento metodologický přístup:

Každý jev nebo souhrn jevů (např. válka, ozbrojený zápas) lze přiřadit určitému systému, jako komplexu vzájemně se ovlivňujících prvků (podsystemů — systémů nižšího řádu).

Objektivní skutečnost tvoří tudíž systémy. Systém, jako vymezená část objektivní skutečnosti, je dán svou materiální podstatou a množinou stavů, v nichž se může nacházet. Přejít z jednoho stavu do druhého je důsledkem nějakého působení.

Takové působení, může být látkové, energetické nebo, a to je typické pro společenské systémy, informační. Nechceme rozebírat velmi složitou otázku, co je informace. Pro naše úvahy se spokojíme s pracovní definicí, že ve společenských systémech budeme považovat za informaci jakékoli sdělení, které je signálem pro změnu stavů chování v hmotných objektech vřazených do společenských systémů. Jakékoli systémy, tj. i společenské systémy, jsou informačně uzavřené, tj. reagují jen na takové informační podněty, které mohou způsobit změnu stavu chování jejich materiální podstaty.

VÁLKA

Válka je složitý sociální, společenský jev, který vznikl na určitém stupni vývoje lidské společnosti.

Cílem války je dosáhnout politických cílů, které si vytyčily bojující strany — cílů, kterých nelze dosáhnout mírovými prostředky, ale jedině násilím.

Válka je tudíž pokračováním politiky násilnými prostředky.

Válka je proto součástí celku a tím je politika. Válka nikdy nevznikla náhle, ale vychází vždy z daných společenských a politických poměrů. Každá doba měla tedy své války, protože měla své vymezující politické podmínky.

Když Clausewitz definoval válku jako pokračování politiky, byla pro něho hybnou silou války jen politika a především zahraniční politika. V tehdejší době úloha ekonomiky nebyla ještě plně objasněna v životě společnosti, nebylo známo, že zahraniční politika je odrazem vnitřní politiky a že politika je výrazem ekonomiky — a to hlavně: nebyla známa třídní podstata politiky.

Válka není jen politický, ale ekonomický a hlavně třídní jev, dotýkající se v současné době celé společnosti. Teze, že "soudobá válka" (v této úvaze je myšlena válka světová mezi táborem socialismu

a imperialismu) je zabezpečována a vedena všemi materiálními, vědeckými a lidskými zdroji státu (koalice států), je verifikována posledními světovými válkami.

Tato teze při aplikaci vpředu uvedených metodologických hypotéz nás opravňuje k závěru, že systém, který soudobou válku vede, je stát (koalice států) a nikoli, jak někdy bylo tradováno, jen ozbrojená síla státu (armáda).

Pokládáme proto za správný názor, vyslovený v „Marxismu-leninismu o válce a armádě“¹⁾: „Válka se neomezuje pouze na ozbrojený zápas. Válka zahrnuje také ekonomické, diplomatické, ideologické a jiné formy boje. Vedou je státy i v mírové době, avšak za války jsou zaměřeny především na zajištění vítězného průběhu a výsledku ozbrojeného zápasu.“

Mohli bychom uvést řadu obdobných názorů vojenských teoretiků, které potvrzují tezi, že pojem válka nelze ztotožnit jen s pojmem ozbrojený zápas — i když ozbrojený zápas je nezbytným atributem války.²⁾

Válka, posuzována z jevového projevu, je souhrnem různých zápasů, konfliktů mezi různými systémy (institucemi) států (koalic), které vedou válku, řízených centrálně státem (koalicí).

Válka je tudíž širší než ozbrojený zápas, protože i systém, který válku vede, je širší než systém ozbrojených sil.

Systém — stát — ve vztahu k válce se projevuje přípravou státu k válce, činností státu v průběhu války, činností státu po válce. Příprava státu k válce se v podstatě týká všech oblastí činnosti ve společnosti, pro něž byly vytvořeny společenské instituce jako společenské systémy. Netýká se jen přípravy systému ozbrojených sil, ale zejména ekonomiky a všech systémů, které vytvářejí materiální základnu i nadstavbu společnosti. Plánovaná opatření v jednotlivých oblastech činnosti státu musí vycházet z reálné představy o charakteru možné války, z jejího logického modelu. Tato opatření musí být zaměřena zejména na oblasti, které ve válce nabývají ve vztahu k nepříteli souborový charakter. Jsou to vedle politiky ekonomika, diplomacie, ideologie, věda a technika a jiné.

Je třeba zdůvodnit, že zahájením války není odstraněna politika, nýbrž že i nadále působí, i když v jiné rovině. Válka není ve všem totožná s politikou.

Politice zůstává i za války řídicí funkce ve státech. Z této funkce vyplývá, že politika musí využít všech forem působení, všech druhů zápasu k dosažení cílů války v nejkratší době. Válku nelze zužovat jen a jen na ničení, tj. na ozbrojený zápas, který sám o sobě není cílem, ale jen prostředkem k vítězství, které umožňuje realizovat politický cíl války. Proto politika musí působit na zvyšování a efektivní využívání všech faktorů, které zvyšují vlastní válečný potenciál a na druhé straně snižují válečný potenciál nepřítelů.

Je prokázáno, že zkvalitnění jakékoli praktické činnosti nelze dosáhnout bez rozvíjení adekvátní teorie. Úloha teorie není jen v popisování a vysvětlování jevů, ale hlavním úkolem je být předvojem praxe. Význam vědeckých teorií, vznikajících právě na „rozhraní“ věd, umožnil nový pohled na poslání vědy, jak jej přinesla vědeckotechnická revoluce.

Proto, chceme-li poznat válku v její komplexnosti, v jejím pohybovém vývoji je nutné konstituovat dílčí teorie základních činností, které se ve válce projevují.

Za takové základní teorie, vedle teorie ozbrojeného zápasu, pokládáme:

1. teorii politického zápasu,
2. teorii ekonomického zápasu,
3. teorii ideologického zápasu,
4. teorii vědeckotechnického zápasu.

Domníváme se, že jediné syntéza závěrů těchto teorií je s to dát odpověď na základní otázky o charakteru příští možné války a odhalit její nejobecnější zákonitosti.

Odpověď na tyto otázky nemůže podle našeho názoru dát jen vojenská věda ve svém tradičním pojmání, ale nově konstituovaná věda o válce.

Je samozřejmé, že nejsložitější společenský jev — válka — se nedá postihnout vyčerpávajícím způsobem pouze některými vědními disciplínami. Pokud však tyto disciplíny odrážejí současnou podstatu války, mohou se stát vhodným východiskem pro další její podrobné exaktní zkoumání. Probíhající změny v celkovém reálném systému války si vynutí jak integraci příslušných disciplín, tak i popřípadě vznik nových vědních oborů.

Věda o válce by byla syntetizujícím oborem, který by zkoumal zákonitosti válek v abstraktní rovině.

Úkolem vědy o válce jako syntetizující vědní oblasti by mělo být vypracování modelu možné budoucí války s využitím vědeckých metod.

Protože neexistuje taková věda, neexistuje ani takový model — a pokud

1) Naše vojsko, 1962, str. 36.

2) Generál Talenský, Vojennaja mysl č. 1/1959, plukovník H. Garejev, Vojen-tvi, str. 281/1960, generál Lomov, Vojenství, str. 376/1960

existuje, je odvozen ze zobecnění poznatků o dosavadních válkách, které však dávají k dispozici obecné zákony a zákonitosti, které rozhodně mohou platit pro války stejného typu, ale pravděpodobně jich lze využít jen zčásti pro válku zásadně nové kvality, jíž by bezesporu příští světová válka byla. Jinými slovy: co až dosud dává k dispozici dosavadní vojenská věda, týká se převážně charakteru ozbrojeného zápasu a ne války jako složitě činnosti ve státě při přípravě a vedení války.

To ve svých důsledcích vede k tomu, že jsou nejrůznější názory na obsah příští možné války.³⁾

Zdůrazňujeme, že válka nikdy nebyla a nebude nahodilým historickým jevem. Válka zraje v lůně politiky, má své přípravné období, své zahájení a svůj konec.

Válka má svůj cíl a to cíl veskrze politický.

Zřeknout se války znamená zřeknout se politických cílů, které je třeba prosazovat násilím. To mohou udělat jen státy se socialistickým společenským zřízením, které jsou přesvědčeny, že objektivní vývoj lidské společnosti spěje k socialismu. Těžko to však lze očekávat od imperialistů, kteří se snaží zabránit tomuto vývoji.

Politika není jen plod subjektivní libovůle státníků, nýbrž objektivní historický společenský proces, v němž činnost politiků není jistě bez významu.

K válkám nedochází však v důsledku chyb státníků, vlád a politiků, ale války jsou důsledkem celkové politiky států (koalic států). Války mají třídní podstatu a proto nelze podceňovat význam působení na lidové masy v boji proti imperialistické válce. Také nelze klást rovnítko mezi riziko náhodného rozpoutání války v současné době a náhodného vzniku války vůbec. Agresor si vždy může najít záminku k válce, i kdyby ji uměle vykonstruoval.

Skutečnost je taková, že hodnota politických cílů, kterých mělo být ve válkách dosaženo, se v průběhu historie lidské společnosti měnila. Od konkrétních ekonomických cílů ve válce, které měly přinést konkrétní zisky (území, obydlí, reparační), se jeví posun až k ideologickým cílům, k úplné likvidaci společen-

ského řádu protivníka i za cenu, že válka konkrétní zisk nepřinese. Imperialisté by se neobávali zatížit své křesťanské svědomí přeměnou socialistického tábora v poušť, v jeho úplnou likvidaci — i s vědomím, že by to nemuselo přinést přímý zisk.

Za současného stavu ve světě nelze vyloučit možnost třetí světové války. A nemůžeme-li ji vyloučit, musíme ji i připustit.

Taková válka by rozhodně nebyla nepolitickým konfliktem, čistým ozbrojeným násilím bez politického obsahu. Nebyla by jen ničivým elementem bez politického cíle. Naopak, rozhodnost politických cílů v takové válce by jí vtiskla charakter totální, absolutní války.

Protože dosud k takové válce nedošlo, není zásluhou imperialismu, ale zásluhou toho, že mohutné prostředky ničení jsou v rukou socialistických států, v rukou mírové politiky.

Změny v prostředcích vedení války nemohou sice nic změnit na její obecné podstatě. Podstatně se však změnil charakter války a formy funkce státních institucí při přípravě války a při jejím vedení.

Bude-li či nebude-li třetí světová válka — o tom se rozhoduje dnes v politické sféře a proto vystupuje do popředí význam studia zákonitostí příští války.

Existují názory, že tuto funkci u nás plní historický materialismus nebo učení marxismu-leninismu o válce.

Například generál Suško píše: „Válka je pokračování politiky — zákony války jako sociálního jevu jsou předmětem historického materialismu.“

Je možné souhlasit s tím, že historický materialismus může odhalit dialektiku války — obecným postižením spojitosti politiky s třídním bojem vůbec, ale není schopen řešit celou speciální problematiku soudobé války.

V etapě, kdy otázky války a míru jsou ústředním problémem, který zajímá celý svět, je třeba otázkám války věnovat zvýšenou pozornost ve vědě. Je třeba podle našeho názoru na vědeckém podkladě rozpracovat jednotlivé teorie vědy o válce jako metodologie praxe války.

Věda o válce by zahrnovala ve svém rozsahu výsledky všech věd, které nějakým způsobem řeší otázky války, byla by syntetizující vědou. Téměř stejnou měrou by se tato věda prolínala s vědami společenskými, přírodními a technickými.

Její předmětem by bylo nejen studium zákonitostí války jako společenské-

3) Např. Rudé právo ze 14. 12. 1962, Wolf Graf von Baulis (Wehrwissenschaftliche Rundschau č. 7/32), generál Raffaelli Cacavale (Rivista Militare, únor 1964), R. Canstein (Wirtschaftliche Rundschau č. 9/65), Raymond Aron (Le grand débat), J. F. C. Fuller (Die ertautete Kunst Krieg zu führen (Köln 1964), Vojenská strategie (NV — Praha 1963)

4) Vojennaja mysl 1/1966

ho jevu, ale i určení charakteru a všech způsobů a forem vedení příští války a vypracování teorií jako metodologií všech činností ve státě v souborových situacích války, a to po všech stránkách lidské činnosti.

Široký předmět války nemůže být podle našeho názoru důvodem k zavržení potřeby takovou vědu vybudovat.

Vojenská věda v dosavadním pojetí se jen přibližila k povaze studovaného objektu, tj. modelu války nové kvality. Omezovala se převážně na zákonitosti ozbrojeného zápasu, který je sice nejdůležitějším prostředkem války, nezbytným jejím atributem, ale nevyčerpává její úplný obsah a rozsah.

V závěru této části zdůrazňujeme, že jsme nechtěli a také nemohli definitivně vyřešit celou problematiku, ale chtěli jsme svým způsobem vyjádřit potřebu integrujícího přístupu ke studiu složité problematiky války. Je pochopitelné, že dílčí problémy jsou řešeny v dosavadní praxi

tematizací společenských, přírodních, technických i lékařských věd válkou. Je to např. sociologie války, válečná ekonomika, vojenská psychologie, marxistickoleninské učení o válce, vojenská věda aj. Všechny tyto vědní obory se nějakým způsobem podílejí na tvorbě celkového branného potenciálu státu, který je skladbou nejrůznějších potenciálů, z nichž nejdůležitější jsou: vojenský, ekonomický, vědeckotechnický a politický. Co ovšem podle našeho názoru dosud chybělo, byl jednotný přístup ke zkoumání celé problematiky. Není náhodou, že v současné době se ve všech státech usilovně řeší otázky jednotného branného systému, vycházejícího z jednotně chápáné teorie branné politiky. Nejde o to, aby věda, která by měla zkoumat širokou problematiku války, se nazývala vědou o válce. Může to být třeba teorie branného systému či teorie branné politiky. Jde však především o jednotný, syntetizující přístup k řešení této problematiky.

OZBROJENÝ ZÁPAS

K vedení ozbrojeného zápasu je ve státě vytvořen zvláštní společenský orgán, systém ozbrojených sil.

Studiem zákonitostí výstavby systému ozbrojených sil, jejich příprav k ozbrojenému zápasu a jeho vedení, se zabývá vojenská věda.

Vrátíme-li se k pracovnímu metodologickému postupu, uvedenému v předcházející části, můžeme vojenskou vědu definovat nejobecněji jako vědu o systému ozbrojených sil a jeho fungování.

Dosavadní klasifikace a definice vojenské vědy nevyhovuje.

Za prvé: Vojenská věda nemůže být vědou o válce, ale vědou o ozbrojeném zápasu a jeho podílu na válce. Je možné souhlasit s názorem generála Suškova, že „předmětem vojenské vědy jako speciální vědy je ozbrojený zápas, zákony, principy a pravidla jeho vedení“.⁵⁾

Za druhé: Dělení vojenské vědy na obecnou teorii vojenské vědy, teorii vojenského umění, vojenskohistorickou vědu, teorii výcviku a výchovy, vojenskou administrativu, vojenskou geografii a vojenskotechnické vědy se zdá nelogické a dnešním měřítkům na klasifikaci vědy neodpovídající.⁶⁾

Např. ani název „vojenské umění“ již neodpovídá současnému stavu zvědeckosti, exaktizaci a nutnosti dalšího intenzivního

posilování vlivu vědy v této oblasti. „Vojenské umění“ se vyvinulo z původního „válečného umění“, které platilo zřejmě v době, kdy bitvou se řešila celá válka bez podstatného vlivu vědy. Narůstáním složitosti války vznikla i složitější teorie „vojenského umění“. Pojem vojenské umění však stále zahrnoval teorii i praxi, složky subjektivní i objektivní, vědecké, racionální, nevědecké, neracionální.

Zdá se proto účelné vyvodit klasifikaci vojenské vědy z přístupu k ozbrojenému zápasu, jako jevu určité části objektivní skutečnosti, jako systému.

Ozbrojený zápas se jeví jako činnost systému ozbrojených sil. Tento systém je uměle vytvořený. Proto pro tvorbu takového systému je primárním faktorem cíl, který má systém plnit. Takovým cílem ozbrojených sil je:

- ničit obdobný systém nepřítele v průběhu ozbrojeného zápasu;
- dezorganizovat nepřítele a zbavit ho možnosti organizovaného odporu;
- obsadit území nepřítele.

V průběhu historického vývoje ozbrojeného zápasu, zejména vzhledem k vojenské technice, prostoru a času, ustálily se jako účelové činnosti, vedené ke splnění cíle ozbrojeného zápasu:

- boj — taktická činnost,
- operace — operační činnost,
- vedení války vcelku — strategická činnost.

5) Vojennaja mysl č. 1/1966

6) O sovětské vojenské vědě, NV — 1961, str. 226

Není účelem této úvahy podrobněji rozvádět genezi vzniku těchto činností. Lze však oprávněně předpokládat, že zůstanou naplní ozbrojeného zápasu i v nejbližší perspektivě.

Zvláštní, nový význam ve válce má řešení úkolů ochrany a obrany státního území. Na státním území budou v průběhu války hlavní masy obyvatelstva, příslušné státní, hospodářské, kulturní a jiné instituce, organizace a zařízení, v jejichž zájmu se válka vede. Ozbrojený zápas nevedou přece ozbrojené síly samy pro sebe, kvůli sobě, ale pro stát, jako organizovanou společnost.

V příští válce nebude z hlediska ohrožení rozdíl mezi polem a zápolím. Podle názoru plukovníka Czyżowicze⁷⁾ bude průměrná odolnost státu (státního území) nižší, než odolnost operujících vojsk. Nesmírně narostou ztráty civilního obyvatelstva, které od 2. světové války prudce stoupají. Ve 2. světové válce mělo obyvatelstvo ztráty 29 milionů proti 26 milionům ztrát u vojsk. V korejské válce byly ztráty civilního obyvatelstva již 7,7 milionu proti 1,5 milionu v ozbrojených silách.⁸⁾ A to nešlo o války s použitím jaderných zbraní.

To je závažný fakt, jehož důsledky je nutné promítnout jak do vědy o válce, tak i do teorie ozbrojeného zápasu.

I vítězná válka, v níž by bylo vyhlazeno vlastní obyvatelstvo na státním území, by neměla pro izolovaný stát smysl. Z tohoto hlediska je nutné vytvářet koalice, určovat konkrétní cíle jednotlivým členským státům koalice a centralizovaně řešit složité otázky ochrany a obrany teritoria, jejichž realizace je ekonomicky velmi nákladná a pro menší státy vůbec neúnosná.

Nebudeme dále rozebírat velmi náročné a složité otázky ochrany a obrany teritoria. Zdůrazňujeme však jeden nutný a krajně důležitý závěr: činnost k ochraně a obraně teritoria je kvalitativně nová činnost v soudobém ozbrojeném zápase, která analogicky jako činnosti v ozbrojeném zápase bude mít charakter strategický, operační a taktický.

Jednotlivé činnosti, jak jsme je uvedli, nemohou existovat bez materiálních systémů, které je produkují.

Strategické činnosti odpovídá systém ozbrojených sil jako celku.

Operační činnost produkují systémy ozbrojených sil, uskupené do svazů a vyšších svazů (armád, frontů).

Taktickou činnost produkují systémy nižších řádů, organizačně uskupené do svazků, vševojskových i vojskových útvarů a jednotek.

Činnost k ochraně a obraně teritoria produkuje teritoriální systém ozbrojených sil, který je nutné budovat jako jednotný, centrálně řízený systém. Tomu odpovídá na Západě zdůvodňovaná totální obrana států a její koordinace. Např. Skandinávské země řeší již od r. 1948 modernizaci, těsnou spolupráci a jednotné velení všem složkám obrany teritoria. Vytvářejí se společné štáby armády a civilních složek.

Činnost ozbrojených sil, vzhledem k jejich účelu a prostoru realizace, v systému ozbrojených sil delimituje, a to velmi výrazně své základní podsystémy:

- polní systém ozbrojených sil, který má tendenci přenést co nejdříve ozbrojený zápas na území protivníka;
- teritoriální systém ozbrojených sil, který je vázán na státní území.

Strategie, která je teorií ozbrojeného zápasu jako celku, využívá obou systémů ke splnění cílů, uložených politikou ozbrojeným silám.

Hlavní teorií vojenské vědy je proto strategie, jejíž dílčími teoriemi je teorie operačního umění a taktika, promítané jak do polního, tak i teritoriálního systému ozbrojených sil. Zatímco obsah a formy operačního umění a taktiky v polním systému jsou rozpracovány, chybí jejich aplikace na teritoriální systém.

Hlavním obsahem operačního umění a taktiky v teritoriálním systému ozbrojených sil mohou být problémy protivzdušné obrany teritoria (protiletadlové, protiraketové, protikosmické), problémy protivýsadkové obrany teritoria, OPZHN státního území a jiné, a to na úrovni státu, vojenských okruhů, krajských a vojenských správ.

Jedině teorie, zabývající se výzkumem těchto činností, jsou ryzí teorie vojenské vědy, které nemohou být nahrazeny, nemohou být součástí jiné vědní oblasti nebo být z ní odvozeny. Tyto teorie dělají z vojenské vědy vědu speciální. Jedině tyto teorie jsou s to určit program a cíl, kterého se má v ozbrojeném zápase dosáhnout, jsou s to formulovat objektivní zákony, principy a pravidla ozbrojeného zápasu. Jedině tyto teorie určují předmět vojenské vědy.

Další nezbytné teorie vojenské vědy, které jsou tematizovány těmito teoriemi, jsou ty, které souvisejí s existencí ozbrojených sil jako materiálním systémem:

- teorie výstavby ozbrojených sil;

7) Otázky vojenské teorie, VPA 2/1964

8) Protar č. 3—4/65

- teorie velení, tj. řízení v ozbrojených silách;
- teorie výcviku a výchovy;
- vojenská historie.

Tyto teorie jsou metodologicky spjatý sice s jinými vědními obory, ale funkční poslání ozbrojených sil je modifikuje, tematizuje. Rozvíjet tyto teorie a využívat jich lze jen na základě hlubokých znalostí zákonitostí ozbrojeného zápasu vůbec.

Např. teorie výstavby ozbrojených sil a teorie velení je vojensky tematizovaná věda o řízení, teorie výcviku a výchovy tematizovaná pedagogika, vojenská historie tematizovaná historie.

Jejich úzké sepětí se systémem ozbrojených sil a jeho činností opravňuje považovat je za součást vojenské vědy.

Mimo tyto vědní teorie je nutné, aby vojenská věda pro objektivní poznání a parametrizaci vlastního systému ozbrojených sil a jejich činnost využívala i jiných vědních oborů z oblasti společenských, přírodních a technických věd.

Ozbrojené síly jsou smíšený systém, v němž mimo lidi je mnoho techniky, mnoho složitých technických systémů. Pro parametrizaci takového složitěho systému je nutné konstituovat v armádě kolektiv pracovníků, kteří by je rozvíjeli v podmínkách armády na základě znalostí nejrozličnějších vědních oblastí. Tak půjde např. o vědy lékařské, sociologii, psychologii, jazykovědu a jiné vědní obory společenské, dále o vědní obory přírodních a technických věd. Za tím účelem se v armádě zřizují orgány, ústavy, zařízení, laboratoře nebo se využívá potřebných civilních zařízení, která umožňují aplikaci těchto věd pro potřeby armády. Takové teorie, i když jsou pro potřebu armády nezbytné, nelze považovat za součást vojenské vědy, ale zůstávají součástí vědy, jejíž teorie i metodologie ve výzkumu využívají. Vojenská věda jich jen využívá, zadává jim výzkumné úkoly.

Odvození vztahů a dílčí dělení jednotlivých teorií vojenské vědy lze graficky vyjádřit takto:

Základní teorie vojenské vědy		Strategie		Operační umění		Taktika		
Pomocné teorie vojenské věd	Základní systémy	Ozbrojené síly jako celek	Strategické prostředky		Svazy a vyšší svazy		Vševojskové svazky	
			polní systém	teritoriální systém	polní systém	teritoriální systém	polní systém	teritoriální systém
Teorie výstavby ozbrojených sil Teorie velení Teorie výcviku a výchovy Vojenská historie		Obecná část teorie pomocných vojskonvědních disciplín	Speciální část pomocných vojskonvědních disciplín					

(Obecná část teorie se vytváří i na základě speciálních částí, které se zpětně opírají o obecnou teorii.)

Z této matice lze odvodit další klasifikaci a předmět výzkumu pomocných teorií vojenské vědy.

Např. předmětem obecné části teorie výstavby ozbrojených sil jsou ozbrojené síly jako celek, speciálními částmi teorie výstavby ozbrojených sil je teorie výstavby strategických sil a prostředků polního a teritoriálního systému ozbrojených sil,

dále teorie výstavby svazů, vyšších svazů, vševojskových svazků a útvarů jak polního, tak i teritoriálního systému ozbrojených sil při respektování zásad strategie, operačního umění a taktiky v polním, popřípadě teritoriálním systému ozbrojených sil.

Obdobně je to tak i u ostatních pomocných teorií vojenské vědy.

Strategie v této klasifikaci má v podstatě dva významy: jednak jako teorie, která zkoumá zákonitosti činnosti ozbrojených sil jako celku (polního i teritoriálního systému), jednak jako teorie a praxe fungování systému strategických sil a prostředků polního i teritoriálního systému ozbrojených sil (strategické letectvo, strategická raketová vojska, strategický průzkum, PVOS aj.).

Dnes není strategie jen „užití boje k účelům války“, jak mohl ještě více jak před 100 lety konstatovat Clausewitz.⁹⁾ Těžiště strategické činnosti se přeneslo z přímého řízení ozbrojených sil jako celku na přímé řízení strategických druhů vojsk.

Strategie je spjatá s politikou, protože ničení, které může realizovat řádově v době desítek minut, byl mělo katastrofální důsledky pro lidstvo v celosvětovém měřítku.

K rozpracování vojenské problematiky strategie plně využívá závěrů z jiných vědních oblastí (přírodních, technických a společenských) a na druhé straně klade na ně požadavky.

Z dosavadních úvah lze vyvodit:

— vojenská věda je speciální věda, která zkoumá objektivní zákonitosti ozbrojeného zápasu;

— vedoucí teorií vojenské vědy je strategie, které jsou podřízeny:

- a) operační umění,
- b) taktika;

— předmětem strategie je jednak studium zákonitostí přípravy a vedení války ozbrojenými silami a jednak studium otázek výstavby a fungování ozbrojených sil jako celku a zvláště strategických druhů vojsk, polního a teritoriálního systému ozbrojených sil;

— operační umění zkoumá výstavbu a fungování svazů a vyšších svazů jako vojenských podsystemů druhého řádu (v polním i teritoriálním systému);

— taktika se zabývá studiem zákonitostí výstavby a fungování svazků a útvarů (vojskových i vševojskových) jako podsystemů ozbrojených sil třetího řádu (v polním i teritoriálním systému ozbrojených sil);

— další vědní disciplíny vojenské vědy jsou

- a) teorie výstavby ozbrojených sil,
- b) teorie velení,
- c) teorie výchovy a výcviku,
- d) vojenská historie.

Tyto vědní disciplíny vojenské vědy k poznání systému svého zkoumání, tj. ozbrojených sil, využívají vědních teorií z jiných vědních oblastí (společenských, přírodních a technických). K jejich aplikaci se zřizují v ozbrojených silách orgány, pracoviště, ústavy, zařízení a laboratoře, které obecné vědní disciplíny rozpracovávají v podmínkách armády. Vojenská věda se nesmí ve vlastním zájmu od těchto teorií distancovat, neboť by ustrnula.

Vědeckovýzkumná a informační činnost ve vojenství

Usnesení XIII. sjezdu KSČ klade mimořádný důraz na další rozvoj vědy a široké uplatňování výsledků vědecké práce v hospodářské i společenské — tedy i ve vojenské praxi. V souvislosti s tím poukázal sjezd i na nutnost soustředit badatelskou činnost na úkoly, které jsou nejdůležitější z hlediska potřeb dalšího rozvoje naší společnosti i z hlediska specifických podmínek a možností naší země. Jistě není nutné vysvětlovat, že zmíněné usnesení má plnou platnost i pro naše ozbrojené síly a že jedním z předpokladů jeho realizace je účelné plánování vědecké činnosti.

„Jedním z cílů plánování vědy je zabezpečit rozvoj vědy v souladu s potřebami rozvoje společnosti, soustředit hlavní síly vědecké činnosti na plnění stěžejních úkolů, jež vyžaduje národní hospodářství v blízké budoucnosti, i na vytváření předstihu vědeckých znalostí před potřebami společnosti.“¹⁾

Aplikuje-li se tato teze na vojenskou oblast lze říci, že to znamená — zabezpečit rozvoj vojenskovědecké práce v souladu s celkovými potřebami rozvoje vojenství, soustředit úsilí vojenskovědecké práce na plnění těch stěžejních úkolů, které vyplývají z úlohy a místa našich ozbrojených sil v rámci států Varšavské smlouvy i ze specifických potřeb obranného systému ČSSR, tj. státu, který bezprostředně sousedí s agresivním vojenskopolitickým blokem. Současně nelze zapomínat, že i ve vojenskovědecké práci je nutné pamatovat na vytváření nutného předstihu vědeckého poznání před potřebami denní praxe vojsk.

1) „Věda dneška a zítřka“, str. 68, Orbis, Praha 1964.

Stanovit hlavní směry vědeckého úsilí a současně plánovitě rozložit potřebné lidské a materiální síly a prostředky, znamená zvolit odpovídající strategii a taktiku ve vědě (v našem případě ve vědecké práci v ozbrojených silách, jmenovitě ve vojenské vědě).

J. Bernal, jeden z nejvýznačnějších teoretiků současné vědy, o tom říká: „Plánování vědy zahrnuje taktiku i strategii, avšak především strategii. Taktika vědy, týkající se provádění určitých krátkodobých výzkumů, vyžaduje trochu více plánování, než bylo zvykem v tradičních vědeckých metodách. Pro lepší pochopení si můžeme rozdělit strategii ve vědě na strategii v určitém oboru, na hlavní strategii a globální strategii. První z nich se týká dlouhodobé práce nějakého ústavu nebo skupiny ústavů v jedné zemi... Druhá strategie, kterou jsme nazvali hlavní, se týká celkového plánování výzkumu v jedné zemi a určuje rovnováhu mezi jednotlivými odvětvími. Globální strategie zkoumá pokrok vědy na celém světě. Odhalování prostředků a cílů je stejné na všech stupních vědecké strategie...“²⁾

Z rozboru těchto tezí je možné pro oblast vojenství učinit nejen obecné, ale i konkrétní aplikace pro naše ozbrojené síly. Pokusím se na některé z nich ukázat.

Taktika vědy (vědecké práce) v ČSLA bude zřejmě zaměřena na úkoly, jejichž řešení směřuje k uspokojení bezprostředních potřeb praxe vojsk na dobu 5, nejvýše 10 let. Půjde v podstatě o uplatnění jinde již známých poznatků nebo technického pokroku do praxe, popřípadě rozpracování těchto poznatků na naše poměry, specifické potřeby a možnost apod.

U těchto úkolů je zpravidla možné stanovit cíl práce i lhůty splnění dosti podrobně. Důležitou podmínkou takového postupu je dobře vybudovaná a spolehlivě pracující vědecká informační služba, jež by shromáždila podklady o známých vědeckých poznatcích a technickém pokroku, a to jak z vědeckých institucí ČSSR, tak i ze států Varšavské smlouvy.

Strategie vědy (vědecké práce) v ČSLA se naproti tomu bude orientovat především na úkoly, vyplývající z dlouhodobých perspektivních potřeb vojenství i z potřeb vnitřního rozvoje vojenské vědy samé. Je charakteristické, že konečný cíl těchto úkolů není nikdy možné stanovit přesně, ale jen přibližně (často velmi obecně). Vzhledem k tomu není zpravidla možné napláňovat ani konkrétní způsob řešení (metodiku práce), ani jednotlivé etapy, směry výzkumu a možné výsledky. Sama formulace těchto úkolů a vypracování metodiky jejich řešení bývá často náročnou vědeckou prací.

Již z této stručné aplikace je zřejmé, že **taktika vědy** (vědecké práce) v ČSLA se bude týkat **aplikovaného, tj. „užitého“ výzkumu** (jenž dále rozvíjí důsledky základního výzkumu za účelem jejich konkretizace v daných podmínkách s cílem praktického využití), zatímco **strategie vědy** (vědecké práce) v ČSLA se bude týkat **badatelského výzkumu**, jenž řeší úkoly vyplývající jednak z perspektivních potřeb vojenství a jednak z potřeb dalšího rozvoje vojenské vědy samé.³⁾ V konkrétních podmínkách ČSLA bude aplikovaný výzkum značně převládat nad výzkumem badatelským. Toto tvrzení vyplývá nejen z toho, že vojenská věda v ČSLA bude vždy do jisté míry odkázána na výsledky vo-

2) Tamtéž, str. 75–76.

3) Badatelský výzkum zahrnuje „základní výzkum“ v užším smyslu a tzv. „orientovaný výzkum“. Cílem základního výzkumu je rozšířit vědecké poznání; nemá specifické praktické cíle. Orientovaný výzkum řeší úkoly, které vyplývají z konkrétně vymezených potřeb společnosti (v našem případě vojenství) – zvláště perspektivních – jejichž zabezpečení vyžaduje kvalitativně nová vědecká, nebo technická řešení. Viz publikaci ČSAV, ústav plánování vědy; „Termíny z oblasti řízení a plánování vědy a techniky v ČSSR“, srpen 1966.

jenské vědy SSSR, ale také z toho, že i v celosvětovém měřítku aplikovaný výzkum převládá nad výzkumem badatelským.

Protože plánování vědy však zahrnuje především strategii vědy, pokusím se aplikovat teze J. Bernala především v této oblasti.

S přihlédnutím k současnému stavu vojenskovědecké základny v ČSLA je možné jako příklad oborové strategie uvést zřízení vojenskovědeckého pracoviště pro velení při VA AZ a výzkumného ústavu 401 při GŠ, jejichž práce (kromě určitých krátkodobých výzkumů) je dlouhodobě zaměřena na oblast teorie velení a automatizace i mechanizace velení v ČSLA.

Hlavní strategie vědy v ČSLA by se mohla např. týkat vytyčení celkové koncepce vědecké práce v ČSLA s cílem podstatně zvýšit význam a úlohu vojenské vědy jako nosného oboru, stanovit proporce mezi vojenskou vědou a ostatními vědními obory rozvíjenými v ČSLA a na tomto podkladě určit, které úkoly, jakými prostředky a do kdy vyřešit.

Globální strategii vědy v ČSLA bychom pak mohli rozumět zkoumáním vývoje vojenství v celosvětovém měřítku a hledání místa a úlohy vojenské vědy jednak v celém vědním systému, jednak ve vztahu vojenské vědy k ostatním, pro vojenství rozhodujícím vědním oborům.

Strategie a taktika vědy a výzkumu ve vojenství tedy znamená promyšlené a racionální stanovení pořadí plnění vědeckých a výzkumných úkolů v ČSLA vzhledem k možnostem, dlouhodobým výhledům vnitrostátní a mezinárodní (spojenecké) spolupráce a naléhavosti řešení úkolů.

ČSSR jako vyspělá, i když nepřilíhající země, objektivně náleží ke státům s nejvyššími požadavky na rozsah i strukturu výzkumné a vývojové činnosti. To však neznamená, že může ve vědě dělat cokoli nebo že může svými

lidskými, technickými a ekonomickými prostředky zabezpečit celý široký prostor činnosti soudobé vědy. Ve vědě nesrovnatelně méně, než v jakékoli jiné lidské činnosti se může uplatnit autarkie (snaha o soběstačnost). Navíc je známo, že řešení celé řady úloh soudobé vědy je tak nákladné, že se zcela vymyká z možností menších zemí.

Ve vojenskovědecké práci v ČSLA je situace komplikována kromě toho ještě mimořádně důležitým postavením a úlohou SSSR, jeho ozbrojených sil a v souvislosti s tím i sovětské vojenské vědy v celém obranném systému států Varšavské smlouvy. Ze všech členských států jedině SSSR je schopen na základě rozsáhlých a komplexních experimentů plně realizovat opatření, spojená s revolucí ve vojenství. Tato revoluce se však svými důsledky nedotýká jen SSSR, ale všech členských zemí, které stejně jako SSSR musí účinně zabezpečovat svou obranyschopnost a plnit své internacionální povinnosti vůči ostatním členským státům. Z toho vyplývá nejen značná specifika realizace nutných opatření v každé jednotlivé zemi, ale i značná závislost rozvoje jednotlivých vojenskovědních oborů na tom, v jakém rozsahu a kdy (s jakým časovým odstupem) ostatní členské státy budou mít výsledky a poznatky sovětské vojenské vědy.

Tato zvláštní situace, která je objektivním důsledkem rozdílných možností SSSR a ČSSR neznamená, že i v těch vojenskovědních oblastech, v nichž závislost na SSSR dosahuje vysokého stupně, musí být vojenskovědecká práce v ČSLA odkázána jen na transformaci a aplikaci hotových vědeckých poznatků základního vojenského výzkumu SSSR. Naopak, řešení zásadních specifických úkolů obrany ČSSR přímo podtrhuje nezbytnost fungování vědy k rozpracování specifiky naší reality. Vždyť specifika

každé jednotlivé země čím dále tím více vystupuje do popředí. Proto je třeba, aby v ČSLA byl rozvíjen nejen aplikovaný, ale v jisté míře i badatelský výzkum. To vyžaduje zamyslet se nad naším možným podílem v badatelském výzkumu a stanovit směry a proporce zásadních specifických úkolů. Revoluce ve vojenství však nemá jen technickou stránku. Nepromítá se jen do strategie, ale i do operačně taktických disciplín a má svou specifikou i v lidských vztazích.

Takové problémy jako

- všelidová obrana státu,
- výstavba našich ozbrojených sil,
- příprava a obrana teritoria

ČSSR apod.

nikdo za nás řešit nebude.

Při určování strategie a taktiky vědecké činnosti v ČSLA je nutné respektovat i vztah vědy k praxi. Vojenská věda musí mít na jedné straně odpovědný vztah k problémům, potřebám a obtížím vojsk (celého kolektivu ozbrojených sil), avšak na druhé straně musí mít dostatečný prostor pro to, aby mohla — bez ohledu na obtíže dneška — připravovat půdu pro budoucnost, i když se tato budoucnost (tj. v daném případě charakter ozbrojeného střetnutí dvou odlišných sociálně ekonomických soustav) může dnes zdát fantazií.

Vojenskou vědu (stejně jako každou vědu) musí tudíž podněcovat stimuly dvojího rázu:

— ty, které vyplývají ze „společenské objednávky“, tj. především z potřeb vojenské doktríny a

— ty, které vyplývají z vnitřních potřeb vojenské vědy samé.

Každá „společenská objednávka“ není ovšem pro vojenskou vědu a výzkum pozitivním podnětem. Požaduje-li odběratel (vojenská praxe) jen určitý druh výsledků (např. těch, které se dají bezprostředně realizovat) a je nedůtklivý vůči méně příznivým

nebo dokonce nepříznivým výsledkům, pak ovšem objednávka, ať už se týká kteréhokoli vojenskovešedního oboru, působí spíše negativně než pozitivně.

Neméně důležitými podněcovateli vojenskovešedské práce, kromě těchto základních, jsou stimuly materiální, kádrové a morální povahy. Stimuly této povahy nebyly u nás prozatím náležitě pochopeny a využity.

Důsledek těchto skutečností, tj. na jedné straně náročná příprava vědeckého pracovníka, náročná intelektuální vědecká práce a na druhé straně materiální, kádrové i určité společenské nedocenění této práce, vede již řadu let k jistému poklesu zájmu mladší části velitelského sboru ČSLA o vojenskovešedskou a vědeckopedagogickou práci. Konstatujeme-li, že ČSLA by měla lépe hospodařit se svou intelektuální a vědeckou kapacitou, pak musíme mít současně na vědomí, že ve vojenskovešedské práci mnohem více nežli v kterékoli jiné oblasti vojenské činnosti rozhoduje kvalita, erudice a schopnost lidí.

Takové pracovníky je nutné vyhledávat jak v řadách ČSLA, tak i mimo ni, do vědecké práce je pružně zapojovat a pro náročné úkoly vojenskovešedské práce včas a s předstihem školit v progresivních vědních oborech. Vědecká kapacita pracoviště nevrstve dvakrát, zdvojnásobí-li se počet jeho pracovníků, kteří nebudou dostatečně vzdělaní a erudovaní. Naopak — takové rozšíření by mohlo mnohdy vést i k poklesu kapacity.

Při úvahách o strategii vědy v ČSLA je nutné znovu připomenout šíři zájmů, které vojenská věda musí věnovat výsledkům ostatních věd. Složitá struktura moderní vědy, vzájemné vztahy jednotlivých jejích oborů, procesy diferenciacce a integrace vědy jsou dnes takové, že je skutečně obtížné říci, které výsledky vědního bádání by mohla vojenská věda pomínout při řešení svých specifických

úkolu. Pro strategii vědy v ČSLA z toho vyplývá důležitý závěr — **žádný ze stěžejních směrů vojenské vědecko-výzkumné práce není možné kádrově zabezpečit pouze vnitřními silami ČSLA.** Proto je nutná těsná spolupráce vojenskovo vědní základny s celostátní vědeckou základnou, větší splynutí vojenskovo vědeckých a civilních vědeckých pracovníků a vytváření interdisciplinárních týmů buď v řadách ČSLA, nebo v ústavech ČSAV.

Ukázal jsem již, že ani ČSSR a tím méně ČSLA (i přes svoji vyspělost), nemohou pokrýt celý prostor činnosti soudobé vědy. Východiskem z tohoto stavu musí proto být **mezinárodní dělba práce ve vědě.** Dosavadní zkušenosti však ukazují, že nejvýhodnější a účelné formy těchto mezinárodních vědeckých kontaktů a způsoby jejich rozvinutí je třeba teprve hledat.

Vědecká spolupráce, má-li být skutečně plodná, nemůže být pouze na úrovni služebních funkcionářů armád členských států, ale především mezi jednotlivými vojenskovo vědeckými pracovišti, mezi vojenskými vysokými školami, popřípadě i mezi jednotlivými čelnými vojenskovo vědeckými pracovníky, a to pružnou a pravidelnou výměnou písemných informací, organizací pracovních porad, sympozií, vojenskovo vědeckých konferencí apod. Aby taková spolupráce nebyla náhodná a živelná, mělo by ji koordinovat Spojené velení, které by muselo mít příslušný orgán pro koordinaci rozvoje vojenskovo vědecké práce mezi členskými státy. Tento orgán by na podkladě pokynů Spojeného velení a v součinnosti s velením armád členských států zpracoval příslušný plán vojenskovo vědecké spolupráce. V materiálech XIII. sjezdu KSČ bylo upozorněno na to, že nepředčí-li socialistické země ve stupni rozdělení práce, vzájemné součinnosti ve vědě, technice apod. in-

tegraci kapitalistického světa, ztíží tím podstatně svůj přechod k vědeckotechnické revoluci.⁴⁾ K analogickému zjevu by mohlo takové zanedbání vést i ve vojenství: nebude-li vojenskovo vědecká práce členských států Varšavské smlouvy účinně koordinována, ztíží tím podstatně své možnosti k rozvinutí vědeckotechnické revoluce ve vojenství, což se může nepříznivě odrazit v rozvoji obranyschopnosti socialistického tábora.

Kromě mezinárodní dělby vědecké práce je nutné současně vidět i druhou cestu, a tou je **moderní vědecká informační služba.** Právě proto, že ČSLA nemůže svými lidskými, technickými a ekonomickými prostředky zabezpečit celý široký prostor všech vědních úseků a disciplín, které se dotýkají vojenství, musí strategie vědy pečlivě zvážit, co v ČSLA řešit a co pouze sledovat, aby byl o stavu světového vývoje vojenství soustavný přehled. A právě tady vynikne význam a úloha vědeckých informací. Moderně organizovaná, technicky dobře vybavená a centrálně pracující informační služba může plnit několik důležitých úkolů současně. Bude zásobovat vědecká pracoviště přehledy a údaji o výsledcích vědecké činnosti vůbec a speciálně těch, které se dotýkají vojenství. Tím se podstatně zvýší hospodárnost vědecké práce v ČSLA, protože nebude nutné vynakládat úsilí na řešení již vyřešených úkolů. Soustavný přehled o výsledcích vědeckého bádání je užitečný i pro centrální řídicí a normotvorné složky ČSLA, kterým solidní vědecká informace může usnadnit příslušné rozhodnutí bez toho, že by se napřed musely pro ně zpracovávat vědecké expertizy. Konečně vědecká informační služba je jedním z rozhodujících nástrojů samotné strategie vědy ve vojenství, neboť právě proto, že bude

4) Sociologický časopis č. 1/1968, str. 84

mít trvalý přehled o činnosti vědy ve světě, může včas signalizovat kam soustředit úsilí vědecké práce; tím by nejen pomohla cílevědomému zaměření této činnosti, ale také zabezpečovala předstih před potřebami praxe vojsk.

Problém strategie a taktiky vědy v oblasti obrany ČSSR stojí tedy dnes před zásadním řešením.

K vypracování a realizaci programu strategie je nutné však mít celou řadu předpokladů.

Za nejdůležitější z nich považují:

— správné pochopení společenské funkce, místa a úlohy vědy vůbec a zejména její specifiky v armádě,

— určitý stupeň rozvoje základny a připravenosti kádrů v příslušných oborech a výzkumných směrech,

— ujasnění základních problémů perspektivního a výhledového rozvoje vojenství a obrany státu a s tím souvisejících požadavků na vědu,

— vyjasnění vztahů mezi vědními obory a oblastmi, zhodnocení jejich perspektivního významu, možného rozvoje a užití,

— zvýšení vědeckosti řízení a ujasnění vztahů mezi vědou a řízením,

— systém řízení vědy, který by umožňoval dostatečně komplexní a odborně vědecký přístup k vypracování hypotézy dalšího jejího rozvoje a měl ekonomické nástroje k realizaci koncepcí.

Nezbytnou součástí je pochopitelně i ujasnění mezinárodní spolupráce a dělby práce, součinnostních vztahů s civilní vědeckovýzkumnou základnou a dalších problémů.

Vojenská věda a společenské vědy

Organickou součástí politické linie XIII. sjezdu KSČ, která vytyčuje některé nové směry a odhaluje nové zdroje rozvoje naší socialistické společnosti, je velmi výrazná orientace na zkvalitňování obranného systému našeho státu. Obranný systém našeho státu se musí jako celek harmonicky rozvíjet v souladu s požadavky soudobého vojenství a v souladu se svým místem a funkcí v obranném systému zemí Varšavské smlouvy. Všechna opatření ke zdokonalení obranného systému musí důsledně a tvořivě vycházet z celkové linie strany, určující směr vývoje naší socialistické společnosti. Musí vycházet i z reálných možností naší země.

V dalším procesu zdokonalování obranného systému bude nutné v praxi vyřešit rozsáhlý komplex úkolů a problémů. Velké nároky budou kladeny na vědu. V soudobém ozbrojeném zápase, jehož požadavky do značné míry určují směr zdokonalování obranného systému a tím i směr vojenské politiky strany, se totiž stále výrazněji prosazuje **vzrůstající role vědy**. Jde o objektivní zákonitost, stimulující prudký rozvoj soudobého vojenství. Proto také ÚV KSČ a velení armády vyvinuly v poslední době tolik úsilí o dosažení **větší cílevědomosti v řízení a plánování vědeckého potenciálu ozbrojených sil a větší efektivnost v jeho využití při tvorbě a realizaci vojenské politiky strany**.

V soustavě věd, na nichž závisí vypracování optimálního programu rozvoje obranného systému a vypracování vědecky zdůvodněné linie vojenské politiky strany, má přirozeně klíčový význam vojenská věda — věda o zákonech ozbrojeného zápasu. Na úrovni a výsledcích teoretické práce v oblasti vojenské vědy totiž v podstatné míře závisí, zda naše vojenská doktrína, která je vyjádřením vojenské politiky strany, bude tím, čím má být, tj. — **systémem vědecky zdůvodněných**

názorů na charakter a zvláštnosti příští možné války a na způsoby jejího vedení a na směr výstavby ozbrojených sil a celého obranného systému našeho státu, jakožto součástí obranného systému zemí Varšavské smlouvy.

Na úrovni a výsledcích vojenskovědecké práce do značné míry závisí i správná orientace rozvoje ostatních vědních disciplín z hlediska potřeb obrany socialistického státu. Vojenská věda ovlivňuje ostatní vědy jednak přímo, teoretickými podněty, které dává těmto vědám v procesu výzkumu objektivních zákonitostí ozbrojeného zápasu v podmínkách raketové jaderné války, jednak prostřednictvím vojenské doktríny, z níž by měla vycházet společenská objednávka velení na vědu v armádě i mimo armádu.

Skutečností však je, že vojenskovědecká práce a vojenskoteoretické myšlení vůbec v naší armádě v minulosti silně zůstávaly. Projevilo se to velmi negativně zejména v nedostatečném usměrňování a využívání technických věd pro potřeby ozbrojených sil. Jak jinak si vysvětlit skutečnost, tak paradoxní, že totiž v podmínkách revolučních změn ve vojenství, podněcovaných právě technickými vědami nebylo plně a účelně využíváno kapacity vědeckotechnických výzkumných a rozvojových pracovišť v armádě pro potřeby armády, takže si tato pracoviště hledala pracovní náplň v civilu. Nedostatek poznatků pro svou práci z vojenskovědního úseku pocítovala v minulosti i společenskovo vědní pracoviště.

Vztah vojenské vědy a ostatních věd v armádě má však i druhou stránku — podíl těchto věd na rozvoji vojenské vědy. V naší armádě podněcovaly vojenskoteoretické myšlení v posledních letech především technické vědy.

Trvale vzrůstající role přírodních a technických věd v rozvoji soudobého vo-

jenství je **zákonitá**. Plné využití těchto věd pro rozvoj socialistického vojenství je věcí **prvořadého politického významu**.

Díky sovětským vojenským teoretikům jsou všechny armády Varšavské smlouvy vyzbrojeny nejprogressivnější vojenskou teorií. Této neocenitelné pomoci, kterou nám sovětské soudruzi poskytují, může být plně využito jen při rozvinutí vojenskovo-vedecké práce a vojenskoteoretického myšlení v naší armádě, orientovaného především na výzkum specifických otázek, které souvisejí s místem a funkcí našich ozbrojených sil a naší země v rámci obranného systému zemí Varšavské smlouvy. Takový aktivní podíl našich vojenskovo-vedeckých kádrů na rozvoji socialistické vojenské teorie podmiňuje tvůrčí přejímání a využívání výsledků vojenskoteoretického myšlení Sovětské armády a i ostatních socialistických armád.

V posledních letech se teoretický ruch v oblasti vojenskovo-vedecké práce výrazně zvýšil. Stalo se tak ve spojitosti s výzkumem principiálních otázek teorie a praxe soudobého vojenství — otázek, které je nutné vyřešit, má-li být překonán jeden ze základních rozporů současné etapy revolučního procesu ve vojenství. Mám na mysli rozpor mezi vybavením armády bojovou technikou, která je na současné vědeckotechnické úrovni a stavem řízení a velení, které v tomto procesu kvalitativně zaostalo a zůstalo v podstatě na úrovni druhé světové války. Snaha o překonání tohoto rozporu vedla k velmi plodné součinnosti vědeckých pracovníků vojenskotechnického úseku s pracovníky vojenskovo-vedeckými. Tato aktivita ve vojenskoteoretické práci vedla velení k velmi konkrétním a praktickým závěrům v rozpracování modelu řízení a velení, které tvoří důležitou součást naší vojenské doktríny.

Vojenská doktrína má však nejen stránky vojenskou a technickou, ale i sociálně politickou. Přitom vojenskotechnická stránka vojenské doktríny je sociálně politické nutně podřízena. Vztah těchto dvou stránek vojenské doktríny odráží působení základního zákona války, jehož podstatu vyjádřil Lenin, když ve svých poznámkách ke knize Clausewitz „O válce“ napsal, že „... charakter politického cíle má rozhodující vliv na vedení války...“. Jinými slovy — **politický obsah války určuje cíle ozbrojeného násilí v ní**.

Diskuse o československé vojenské doktríně, která v minulém roce probíhala na stránkách našich armádních teoretických časopisů ukázala, že právě problematika sociálně politické stránky vojen-

ské doktríny je u nás rozpracována nedostatečně. Tuto skutečnost jsme ostatně velmi intenzivně pocítovali na celozemské konferenci k otázkám řízení a velení i na velitelských shromážděních, jejichž cílem bylo seznámit vedoucí pracovníky s výsledky práce armádních vědeckých pracovišť, které připravovaly model řízení a velení v našich ozbrojených silách.

Zde mají vůči armádě velký dluh společenské vědy. Vákuum, které vzniklo v důsledku zaostávání společenských věd v teoretickém zkoumání problematiky politického vedení ozbrojených sil a řízení a velení v armádě, nutně vyvolává nejistotu a někdy i přímo obavy, zda poznatky a závěry, opírající se jen o výsledky technických věd a vojenské vědy, jsou optimální vzhledem k tomu, že jde o řízení a velení v socialistické armádě.

Tato jednostrannost, způsobená zaostáváním společenských věd, měla nutně nedobrý účinek ideologický. Vyvolává totiž představu o nemohoucnosti společenských věd a konkrétně marxismu-leninismu tváří v tvář problémům, které již dávno a v praxi dozrály k řešení.

Ke zvýšení stranického vlivu na řešení těchto otázek dalo impuls lednové plénum ÚV KSČ z roku 1965. Zdůraznilo nutnost zvědčtit celý proces vytváření a uskutečňování politiky strany a podtrhlo v této souvislosti úlohu a odpovědnost společenskovo-vedeckých pracovišť. Na VPA KG bylo zřízeno pracoviště teorie řízení se zaměřením na sociálně politickou a psychologickou problematiku řízení a velení v armádě. Již několikaměsíční práce přinesla pozitivní výsledky. Mám na mysli především strukturu funkcionální analýzy stranickopolitického aparátu. Současně se ukázalo, že **teorie řízení skýtá jen omezené možnosti k rozpracování otázek a úkolů, které před stranu vytyčilo lednové plénum**. Bez zapojení celé společenskovo-vední fronty v potřebném rozsahu do řešení otázek prohloubení vedoucí úlohy strany, politického vedení, řízení a velení v ozbrojených silách a v celém obranném systému, hrozí nebezpečí obdobné jednostrannosti, která se projevuje ve výzkumu praktických otázek velení.

Výrazným krokem vpřed k zainteresování a cílevědomému usměrnění společenskovo-vední fronty v armádě do rozpracování základů vojenské politiky strany bylo symposium k rozvoji společenských věd v armádě. V jeho přípravě bylo využito nejen pozitivních výsledků práce na aplikaci lednového pléna, ale byla vyvozena i správná poučení z určitých chyb a nedostatků, které se projeví především

v metodickém přístupu k řešení vytyčených úkolů. Projevilo se to zejména v koncipování vědeckovýzkumného úkolu „Strana“, i když právě u tohoto úkolu je na místě požadavek zvýraznit orientaci na ty otázky, v nichž se projevuje specifika práce strany v armádě a práce strany ve válečných podmínkách.

Důležitým předpokladem jak pro objektivizaci procesů řízení a velení, tak i pro celkové zvědečnění tvorby a realizace vojenské politiky strany bude cílevědomá koordinace úsilí při řešení výzkumného úkolu — „Strana“ s interdisciplinárním výzkumem sociálních a lidských důsledků vědeckotechnické revoluce ve vojenství, jakož i s výzkumem vojenských aspektů mezinárodních vztahů.

Rozhodující význam má vypracování dlouhodobého výhledu jednotlivých společenských věd v armádě z hlediska perspektivních potřeb vývoje ozbrojených sil a celého branného systému našeho státu. Uvědomujeme-li si, že na vojenském vědě v první řadě závisí (pomineme-li jiné faktory objektivní povahy), zda se budou naše ozbrojené síly a branný systém rozvíjet v souladu se soudobým vojenstvím je nutné podtrhnout i další skutečnost, že **totož základem politického vedení armády stranou je marxisticko-leninská teorie cílevědomě a soustavně rozvíjená vzhledem ke společenskému poslání ozbrojených sil a ke specifitě jejich výstavby.** Tato teorie, marxisticko-leninské učení o válce a armádě, je totiž teorií politiky strany v ozbrojených silách. Podněcuje teoretické myšlení důstojníků a pomáhá probírat progresivní tendence ve vědě i v praxi a vede velitele a politické pracovníky k využívání objektivních předností socialistické armády jak v podmínkách mírové přípravy, tak i v ozbrojeném zápase.

Tato orientace vědeckovýzkumné práce v oblasti společenských věd vytváří předpoklady, aby výukou společenských věd a vojenské vědy, prohloubením jejich teoreticko-metodologické stránky, byl u velitelů a stranickopolitických kádrů naší armády cílevědomě vytvářen **vědecký světový názor na vojenství.** Mimořádně významné místo připadá marxistické filosofii, zejména analýze filosofických otázek

války, dějinám vojenského umění a zvláště obecné teorii vojenské vědy. Důležitou metodou je přitom kritická marxistická analýza vojenských doktrín předních imperialistických států i kritické teoretické překonání vojenské doktríny předmnichovské Československé republiky. Vyzbrojování našich důstojníků vědeckým světovým názorem ve vojenství je důležitým předpokladem prohlubování ideové politického vlivu strany na celý život ozbrojených sil.

Vzrůstající úloha vědy v rozvoji soudobého vojenství zdůrazňuje nutnost maximálního sepeřtí vědecké práce s učebním procesem a přípravou kádrů. Tento princip je třeba ještě plně docenit. **Vždyt prohloubení poznávací a přetvářecí role strany je podmíněno nejen tím, jak budou vědeckovýzkumnou prací vytvářeny nezbytné podmínky a předpoklady pro zvědečnění řídicí činnosti stranických orgánů a orgánů velení ale i tím, jak budou připraveny kádry v ozbrojených silách.** Bez splnění této podmínky zůstala by linie, opírající se o vědecky ověřené závěry a uskutečňovaná v podmínkách optimálního modelu řízení, nutně jen na papíře. To je jedna stránka věci. Nelze však pominout ani to, že prostřednictvím diplomových a rigorózních prací i prostřednictvím výuky se do teoretické a vědeckovýzkumné práce při řešení problémů práce strany v ozbrojených silách a v obranném systému, se zapojují stovky politických pracovníků. To dá mocný, dosud nedocenený, impuls teoretické práci na všech stupních politického aparátu.

Význam vědeckého potenciálu jakožto činitele, jehož cílevědomě rozvíjení a efektivní využívání v podstatné míře určuje úroveň naší připravenosti k obraně v podmínkách raketové jaderné války, staví velmi naléhavě na pořad dne otázku vědeckého řízení vědy. Vždyt správně fungující, na vědě založený systém řízení vědy v armádě je podmínkou vypracování dlouhodobého výhledu jednotlivých vědních oborů i vypracování samotné klasifikace věd z hlediska potřeb ozbrojených sil a obranného systému. To je jeden z klíčových úkolů na jehož vyřešení by se v současné době mělo soustředit úsilí orgánů řízení i vědeckopedagogických pracovišť.

Výzkum vojenských faktorů světového vývoje

Současné úvahy o zabezpečení obrany-schopnosti naší země se dnes pohybují zcela zákonitě ve dvou rovinách: naše úsilí v tomto směru je nedílnou součástí světového zápasu dvou soustav (s přihlédnutím k roli „třetího světa“) a má své specifické stránky, vyplývající z postavení a úlohy ČSSR v socialistické koalici. Tato dvojí dimenze je podmíněna nejen politicky, nýbrž i vojenskotechnicky, důsledky, kterými je předurčován charakter ozbrojeného zápasu vědeckotechnickou revolucí. (Přitom je nutné uvažovat nejen o dnešních branných systémech, nýbrž i o perspektivních — spojených např. s úvahami o možnosti kosmické války.)

Může vzniknout názor, zda podobné úvahy nepřesahují rámec reality nebo našich možností, tím pochopitelnější, čím výrazněji se ukazuje, že řešení některých vojenskopolitických a vojenskotechnických problémů dnes přesahuje dokonce možnosti předních velmocí. Již v takto položené otázce je však skryta část odpovědi. Právě tyto nebývalé dimenze dnes vyžadují stále naléhavěji určitou účelnou dělbu práce uvnitř koalic a aktivní vklad všech součástí společenské soustavy, a to nejen v oblasti válečného potenciálu, nýbrž i širšího, s ním souvisejícího kom-

plexu. Nové dimenze které vneslo do problematiky obranyschopnosti politické rozdělení světa v podmínkách nástupu vědeckotechnické revoluce neznamenaají jen novou kvantitu. Není možné v plném rozsahu na tomto místě analyzovat všechny stránky problému. Uvedme jako dílčí příklad skutečnost, že věc obrany není dnes pouze otázkou odpovídajícího soudobého vojenského potenciálu, nýbrž otázkou politické a ideové stability země i koalice jako celku, ekonomické, vědecké, technické úrovně aj. Kvalitativně se změnil i obsah nadřazeného pojmu válečný potenciál. I sám vojenský systém spěje k všelidovosti.

Došlo i k určitému zmezinárodnění politických problémů. Vznik nebo zabránění dílčího konfliktu je dnes vždy ve větší či menší míře spojen s hrozbou eskalace v konflikt celosvětový. Tím spíše, jde-li o otázku konfliktu v exponované oblasti. Promítneme si např. tyto nové dimenze do úlohy naší země při řešení německé otázky v politickém i vojenském smyslu.

Společenský i vojenskotechnický vývoj v současné etapě nově vymezil i úlohu síly při řešení mezinárodních problémů. Z hlediska naší úvahy o účelnosti celosvětového i specifického pohledu na otáz-

ky obranyschopnosti země a nezbytnosti aktivního vkladu do koaliční politiky a vojenství je nutné z této skutečnosti vyvodit některé závěry.

V první řadě, tato tendence k mírovému soutěžení a k mírovému řešení sporných problémů se prosazuje stále výrazněji díky potenciálu socialistické soustavy. Soudobá socialistická vojenská síla při historicky nových principech jejího použití (výlučně k obraně socialismu) hraje přitom nemalou úlohu. Účelný předstih nebo alespoň rovnováha v oblasti vojenských sil je podmínkou dalšího příznivého vývoje (což nevylučuje dosažení takové rovnováhy na nulovém bodě, tj. všeobecného a úplného odzbrojení).

Zabezpečení obranyschopnosti každé jednotlivé země socialistické soustavy (přirozeně v koaličním rámci) je z tohoto hlediska významným světovým faktorem mírové koexistence.

Konkrétněji pak vynikne tento význam, přihlédneme-li k pokusům imperialistických sil rehabilitovat i v těchto nových podmínkách ozbrojené násilí jako prostředek politiky. Jejich teoretické řešení v současné době operují s možnostmi dílčích nebo omezených konfliktů pod úrovní všeobecné jaderné války, a to i v exponovaných oblastech. Ať již považujeme tyto teorie za sebespekulativnější, je nutné s nimi jako s možnou alternativou seriózně kalkulovat. Mají oficiální politikou i vojenskou podporu a jsou odpovídajícím způsobem materiálně dotovány. Minimálně je nutné počítat s tím, že mohou být aplikovány v podobě hrozby vojenskou silou na dané úrovní. V této situaci pak objektivně vzrůstá význam i malých nebo konvenčních armád jako relativně samostatného činitele k paralyzování takových zámyslů a význam dalších součástí branného systému.

Socialistické politice však vyvstává v těchto podmínkách logický úkol usilovat o trvalé vyloučení vojenské síly z mezinárodních vztahů a vytvořit účinný systém evropské i světové bezpečnosti. Jde přitom o dlouhodobý proces, sestávající z dílčích konkrétních kroků. Každý z nich musí být vážen jak z hlediska vytyčeného konečného cíle tak z hlediska respektování obranyschopnosti v tom kterém časovém momentu. Mnohokrát byla zdůrazněna specifická úloha malých států při rozvíjení této politiky, aniž by to ovšem znamenalo narušení koaličních vztahů. Naopak, právě respektování zájmů soustavy při takové iniciativě vyžaduje, aby všechny kroky byly podnikány se zřetelem k možným globálním důsledkům.

Při respektování všech těchto stránek řešení otázky, jakými směry se má ubírat vědeckovýzkumná práce, má-li zabezpečit seriózní podklady pro vojenskou politiku státu v širším smyslu i pro zásadní rozhodování v ozbrojených silách, vyplnou určitá objektivní kritéria. Bude účelné hluboce studovat vojenské stránky a faktory světového vývoje při globálním pojetí vzájemných vztahů společenských soustav. Je přitom nutné odpovídat na potřeby vojenské politiky v obou možných alternativách, vyplývajících z podstaty existujících společenských řádů tj. z hlediska možného konfliktu i z hlediska mírové koexistence. Souběžně s globálním oceněním vývojových trendů je nezbytné respektovat specifické potřeby, dané místem a úlohou ČSSR ve Varšavské smlouvě.

Rozvoj vědecké práce však nezbytně vyžaduje, aby byly souběžně řešeny i některé základní otázky, bez nichž nelze koncipovat dlouhodobý výhled nebo které determinují neúčelnější metodologické postupy při zkoumání. I ty byly vzaty v úvahu při specifikaci hlavních směrů výzkumu.

Výslednicí těchto úvah a z nich vyplývajících kritérií je projekt dlouhodobého základního výzkumu, který vytyčuje tyto hlavní směry:

1. Obecné problémy (úloha síly v mezinárodních vztazích, vojenský poměr sil a jeho vývojové tendence).

2. Vývojové tendence vojenské síly a vojenské politiky socialismu (zahrnující celou řadu problémů od obecných [např. faktory vojenské síly socialismu], po konkrétní [postavení ČSSR a její armády ve vojenském systému států Varšavské smlouvy]).

3. Vývojové tendence vojenské síly, vojenské politiky a strategie soudobého kapitalismu v Evropě.

4. Některé vojenské aspekty vývoje „třetího světa“, které bezprostředně souvisejí s oběma předchozími problémy.

5. Místo a úloha ČSSR při řešení vojenských problémů evropské bezpečnosti.

Diskuse v sekci na sympoziu k rozvoji společenských věd věnovala mimořádnou pozornost výzkumu socialismu. Malá rozpracovanost této problematiky i určité tradiční prvky v myšlení vyvolávaly totiž již v přípravné fázi četné diskuse o možnostech a účelnosti takového zkoumání. Znovu se však jednoznačně potvrdila správnost našeho postupu. Rozhodující vliv, který má socialistická soustava ve světovém vývoji i ve vztazích obou vojenských skupením ukazuje, že nelze dnes například zkoumat ani jednu z dílčích otázek

imperialistické vojenské politiky, vojensství, ideologie, aniž by se přesně tento vliv v konkrétním projevu ocenil. Obdobně si takové zkoumání vynucují např. dnešní problémy jednoty socialistické soustavy, zvláště pokud jde o jejich důsledky a vliv na vojenské vztahy dvou soustav (Čína). Takové zkoumání si vynucuje i nutnost dalšího prohlubování internacionálních svazků států a armád Varšavské smlouvy, která je živým a mnohotvárným procesem a tvůrčím dialogem, vyžadujícím jak znalosti obecných cílů, tak i historicky podmíněné specifiky.

V závěru několik slov k vědeckovýzkumné základně. Projekt nelze realizovat bez mezinárodní dělby práce, bez spolupráce s vědeckovýzkumnými pracovišti bratrských států a armád. Úzce navazuje (např. ve státním plánu, jehož je součástí) na civilní společenskovědní pracoviště a jejich výsledky, a počítá i zde s dalším prohlubováním dělby práce. Dosavadní praxe ukázala, že řadu stěžejních otázek vzhledem k jejich vojenské specifice již nelze řešit bez speciálních vojenských znalostí a zkušeností, bez denního sepětí s živoucím armádním organismem. A ko-

nečně, přirozené zázemí vytváří rozvoj jednotlivých vědních oborů (zabezpečovaný vědeckopedagogickými a výzkumnými pracovišti vojenských škol, ústavů a složek) a solidní vědeckoinformační základna.

Samostatný objekt zkoumání, má-li být postižen v živoucí mnohotvárnosti a vývoji však vyžaduje, aby se všechny tyto proudy při daných možnostech slévaly v práci interdisciplinárního pružného týmu, který by byl s to zabezpečit plynulý tok vědeckých výsledků. Má-li být respektována objektivně se prosazující role vědy ve společnosti, bude nezbytné i určité přeskupení sil a prostředků v její prospěch, přirozeně za souběžného využití vlastních rezerv vědeckovýzkumné fronty.

Problémy, které jsem stručně naznačil, nevyčerpávají ani obsahovou a metodologickou složitost úkolů, před nimiž společenskovědní fronta v ČSLA dnes stojí, ani bohatost námětů a impulsů, které symposium přineslo. Bude jistě věcí dlouhodobého tvůrčího dialogu vědy a praxe, aby kvalitativní obrat, k němuž základní linie strany dala impuls, se proměnil ve společenský užitek.

K sociologické analýze branného systému

Otázky branného systému naší společnosti se dostávají poprávu do popředí nejen pokud jde o opatření politickoorganizační, ale současně i pokud jde o společenskovední analýzu této problematiky. Chci ve své stati přispět k postihu sociologické roviny této analýzy, jež bude zřejmě součástí celkového mezioborového přístupu k věci.

Z toho, že válka je svou podstatou součástí politiky, nevyplývá, že každá vládnoucí společenská třída přisuzuje válce ve své politice stejnou sociální funkci.

Primát války v politice je zřejmý v období války za vedení ozbrojeného zápasu. Klasický militarismus v činnosti vládnoucího společenského subjektu motivuje válku jakožto rozhodující prostředek politiky i za stavu míru, za stavu, který je pro něho stavem neválky, stavem přípravy k příští válce. Této přípravě je podřizována především zahraniční poli-

tika. Ve vnitřní politické činnosti dochází k rozšiřování přípravné vojenské činnosti v celku společenské činnosti a ke koordinování ostatních společenských činností (ekonomických, vnitropolitických, kulturních, vědeckotechnických, ideologických) se zámysly této přípravné vojenské činnosti. Představitelé této přípravné vojenské činnosti získávají rozhodující pozice v činnosti vládnoucího společenského subjektu, vojenská elita je rozhodující složkou mocenské elity.

Údobí klasického militarismu patří ovšem do historické analýzy militarismu. Poválečný vývoj vojenství znesnadňuje rozbor soudobého moderního militarismu vzhledem k rozšiřování sféry vojenské činnosti ve společenské činnosti vůbec — způsobené jak podstatnými změnami v sociální funkci války, tak v tendencích sbližování a splývání přípravné vojenské činnosti s ostatními druhy společenské činnosti.

Zájmově potřebová motivace války jakožto prostředku politiky je diametrálně odlišná v činnosti socialistického společenského zřízení, považujícího válku za krajní prostředek politiky a usilujícího od vzniku své státní existence o vyloučení světové války jakožto prostředku k řešení mezinárodních sporů. Tato hypotéza má však v současnosti omezenou poznávací hodnotu, vzhledem k zájmově potřebové motivaci světové války jakožto prostředku politiky v činnosti vládnoucích společenských sil v ČLR.

Závažným údobím pro analýzu uvedené motivace je období přechodu od stavu války do stavu míru, jakož i období bezprostředně před vznikem války. V období přechodu uvedená motivace i samotná společenská činnost jsou smíšeným typem činnosti, při níž se „zmenšuje“ faktická vojenská činnost a „rozšiřuje“ společenská činnost stavu míru. Opačně tomu je v období bezprostředního ohrožení. Tendence neúměrného udržování faktické vojenské činnosti v období přechodu ke stavu míru v sobě obsahuje prvky militarismu. Za určité situace mohou tyto prvky existovat dlouhou, nepřiměřenou dobu.

Analýza uvedené motivace a společenské činnosti v současných společnostech socialistického typu si vyžaduje zkoumání vzájemných vztahů mezi činností vedoucích funkcionářů ozbrojených sil a činností vedoucích funkcionářů celospolečenských jakož i analýzu vztahů mezi institucí ozbrojených sil a stranickými institucemi při řízení a prosazování společenských zájmů a potřeb.

Rozšiřování sféry vojenské činnosti je trvalý proces, který přímo zasahuje do sociálního systému současných vyspělých industriálních společností.

Rozšíření sféry této činnosti se projevuje především tím, že celý komplex radikálních zásahů do sociálního systému společnosti, jež se za první a druhé světové války udal až po jejím vypuknutí — to znamená v jejím počátečním období, popřípadě v dalším období války — se trvale přesunul do předválečného stadia a stal

se trvalou součástí celospolečenské činnosti.

Tento přesun se týká jak opatření vojenskostrategických a vojenskooperačních, tak vojenskoekonomických, vojenskopolitických a sociálně psychologických.

Vzhledem k požadavkům soudobého vojenství dochází k rozšiřování vojenských institucí. Mám tím na mysli:

- vznik miličnických složek,
- vydělování ozbrojených sil pro přípravu obrany teritoria,
- rozšíření vojenských složek civilní obrany státu.

Dochází k podstatné strukturální změně v systému obrany státu: vzniká celostátní a celospolečenský systém obrany státu.

Tento branný systém je systémem, tak jak tuto kategorii vymezuje sociologie. Chování elementů tohoto systému je v zásadě determinováno jejich funkčním vztahem k celku a charakter celku v základní míře určuje z daného hlediska podstatné aspekty elementů.

Za elementy tohoto branného systému, který je subsystémem sociálního systému společnosti jakožto celku, považují:

- instituci ozbrojených sil (profesionálních, záložních, miličnických),
- teritoriální ozbrojené síly,
- civilní obranu,
- řídicí celospolečenské vojenské instituce ve stranickém a státním aparátu,
- pomocné a zabezpečovací složky.

V činnosti státních institucí (ekonomických, školských, zdravotnických, vědeckotechnických), v samotném mocenském státním aparátu se rozšiřuje vojenská činnost — resp. vojenská část jejich činnosti — oproti rozsahu této činnosti před druhou světovou válkou. Tato jejich vojenská činnost je vzhledem k zájmově potřebové orientaci jejich specifické společenské činnosti **disfunkční**, současně je však **eufunkční**, jakožto součást vojenské činnosti celospolečenské — a v tomto smyslu je vykonávána ve prospěch fungování branného systému společnosti.

Tato disfunkční-eufunkční činnost na-

byla výrazné institucionální podoby jak na úseku ekonomiky a školství, tak i na úseku státního mocenského aparátu.

Celospolečenská vojenská činnost však zahrnuje i činnost společenských organizací masových i zájmových. Vojenská přípravná činnost mezi příslušníky těchto institucí je značně rozsáhlejší, než tomu bylo v minulém období a nabyla výrazné institucionální podoby.

Při analýze sociálně politických komponentů jakožto strukturotvorných prvků branného systému společnosti nebude pochopitelně možné ulpět jen na analýze motivace války, prováděné vládnoucím společenským subjektem.

Povaha „vnitřních“ sociálně politických komponentů, utvářejících strukturu branného systému, je dána především sociálně politickou povahou sociálního systému, povahou státního a společenského zřízení. Můžeme-li charakterizovat sociální systém naší společnosti svou podstatou jakožto lidový neantagonistický systém přerůstající, pokud jde o podstatu státu, z diktatury proletariátu ve všelidový stát, je obrana tohoto státu obranou všeho lidu, obranou vlastního mocenského panství lidu, sebeobranou, obranou vlastní státní moci, vlastní státní a společenské organizace. Branný systém socialistického společenského zřízení má tudíž podstatně širší společenskou základnu, než branný systém buržoazního společenského zřízení.

Vzhledem k charakteru možné raketyvé jaderné války — ohrožující svými účinky nejen existenci jednotlivců, sociálních skupin, ale celých společenských tříd a celých státních útvarů — splývá v jedno individuální a společenské motivace společenské činnosti, daná společenským zájmem a potřebou uhájít jak individuální, tak celospolečenskou státní existenci. Zájem socialistické společnosti na uhájení existence každého jejího individuálního příslušníka je reálným sociálně politickým komponentem vzhledem k jednotě celospolečenského a individuálního existenčního zájmu — pochopitelně za exis-

tence rozporů, vlastních tomuto typu sociálního systému.

Jednota zájmově potřebové motivace vojenské činnosti v současném buržoazním sociálním systému je omezována existencí základních antagonistických rozporů v zájmech společenských tříd a sociálních skupin tohoto systému. To má velmi reálné a praktické důsledky v branném systému, omezující jeho činnost na profesionální činnosti patřících institucí s menším rozsahem činnosti individuálního subjektu jakožto aktivního subjektivního činitele tohoto systému.

„Disfunkční“ činnost masových a zájmových společenských organizací pro činnost branného systému jakožto celku má rozdílnou motivaci i kvantitativní rozsah v sociálním systému socialistickém a buržoazním. Sociálně politický komponent, jímž je socialistický demokratismus jakožto aktivní činnost individua v socialistickém sociálním systému, je výrazným komponentem právě branného systému. Rozsah činnosti individuí v branném systému je větší v našem typu sociálního systému, než tomu je v buržoazním sociálním systému.

Takové jsou východiskové hypotézy pro nezbytnou konkrétní socialistickou analýzu sociálně politických komponentů branného systému.

Řízení celého branného systému v naší společnosti je svěřeno centrálním stranickým orgánům vzhledem k jeho sociální funkci: branný systém zabezpečuje existenci našeho sociálního systému jako celku za stavu míru a utváří tak předpoklady pro to, aby se vůbec mohl rozvinout a převést naši společnost od socialismu do komunismu.

Pro koncepční řízení celého branného systému vytvořily stranické orgány příslušné centrální i teritoriální komise obrany, v jejichž čele stojí vedoucí straníční pracovníci toho kterého stupně.

Růst operativy v řízení branného systému si zřejmě vyžádá další institucionální zabezpečení v legislativních a administrativních orgánech.

Tendence rozšiřování vlivu soudobého vojenství v sociálním systému naší společnosti vytváří objektivní potřebu, aby se všechny státní instituce zabývaly v relativně větším rozsahu vojenskou činností ve vztahu k jejich činnosti mírové. Relace těchto proporcí bude podstatně rozdílná podle povahy dané instituce a podle činností, jež jsou jí v přípravné vojenské činnosti určeny. Nicméně tendence růstu vojenské činnosti v úhrnu celkové činnosti je očividná ve všech těchto institucích.

Vzájemné utváření proporcí těchto dvou typů činností je objektivně určováno celospolečenskou potřebou i celosociálními normami a direktivami. Konkrétní realizace vytváří konfliktuální situace různého typu. Řešení těchto konfliktů závisí na celém úhrnu podmínek v činnosti společenského subjektu samotného a na utvářející se situaci ekonomické a zahraničně politické.

Značně rozdílně budou realizovat svou vojenskou činnost instituce v období zmírňování nebo naopak v období zosťování mezinárodní situace.

Relace těchto proporcí je prudce porušena za vyhlášení tzv. situace ohrožení státu. K jejímu radikálnímu zvratu pak dochází při zahájení války. Na průběh tohoto radikálního zvratu má vliv především typ války k níž dochází, jakož i způsob jejího zahájení a průběh jejího počátečního období.

Přesun procesů, dříve realizovaných až po zahájení války do předválečného stavu míru, zahrnuje celou populaci. Proces vtahování celých národů do světových válek ve 20. století, jenž počal na začátku tohoto století, byl — vzhledem k charakteristickým rysům soudobé globální raketové jaderné války prakticky ukončen.

Za prvé světové války byly národy vtahovány do války především dříve nezvyklým rozsahem mobilizace a průběžného povolávání záloh. Válečnou činností bylo přímo zasaženo obyvatelstvo přifrontových pásem. Zápolí se stává součástí válečného tábora.

Před druhou světovou válkou je novým

rysem vtahování národů do válek, účast obyvatelstva v civilní obraně. Částečný přesun dříve válečných opatření do období před válkou zasahuje produktivní činnost podstatně většího počtu pracovníků v ekonomice, technice a zdravotnictví.

Za druhé světové války je přeměna ekonomiky, politiky i kultury válčících zemí pro potřeby fronty u hlavních válčících států naprostá. Hluboké zápolí protivníka je nejen jedním z hlavních strategických cílů ničení, ale v určitém rozsahu a za určitých podmínek se stává oblastí samotného ozbrojeného zápasu. Začíná proces stírání dosavadních podstatných odlišností mezi frontou a zápolím.

V podmínkách soudobého vojenství je civilní obyvatelstvo v produktivním věku začleňováno do procesu přípravy na vedení ozbrojeného zápasu především pro případ vzniku světové raketové jaderné války.

Příprava k vedení ozbrojeného zápasu za války se stala trvalou součástí činnosti pracovní síly, a to v jejím předproduktivním i v produktivním věku.

Zahrnuje celý systém všeobecného vzdělání, od základního až po vysokoškolské. I v období samotné profesionální činnosti dochází k dalšímu vzdělávání pracovníka nejen v jeho vlastní „mírové“ profesi, ale současně k další jeho přípravě jako vojenského specialisty. Proces sbližování profesionálních činností „mírových“ a „vojenských“ usnadňuje udržování speciální vojenské odbornosti ve větším počtu profesí, než tomu bylo dříve. Současně získání vojenskoodborné specializace v době základní vojenské přípravy má větší souvislosti s dalším civilním povoláním.

V rámci profesionální činnosti samotné je institucionálně vymezována, požadována a realizována činnost vyplývající ze začlenění pracovníka do systému obrany státu.

V rámci volného času je část zájmové činnosti věnována u určité části obyvatelstva činností, souvisejícím s jejich vojenskou odborností. V mimopracovní čin-

nosti vojáka z povolání i funkcionářů CO a funkcionářů SVAZARMU má výrazný rozsah branně výchovná činnost.

Současný trend relací mírové a přípravné vojenské činnosti řídicích institucí států vykazuje růst proporce vojenské činnosti proti údobí před druhou světovou válkou.

V údobí zostřeného mezinárodního napětí a za krizových situací dochází v tomto trendu k prudkým výkyvům ve prospěch vojenské činnosti.

Tento trend je v současných podmínkách přímo ovlivňován:

- potenciální funkcí světové raketové jaderné války,
- faktickými omezenými válkami.

Tento vliv poroste tak, jak roste vý-

znam omezené války jako prostředku k řešení základního třídního antagonismu dvou světových soustav v nynější epoše.

Daná relace mírové a přípravné vojenské činnosti je přímo ovlivňována tím, jakou váhu přisuzuje řídicí společenský subjekt ve své politice válce, jak rozsáhlým prostředkem politiky je pro něho válka.

Trend proporce mírové a vojenské činnosti řídicích institucí států je přímo ovlivňován koaličním charakterem souběžného vojenství. Proto se bude vykazovat výrazná specifika jednak u vedoucích raketových jaderných velmocí, jednak u jejich přímých a hlavních spojenců jednak u zemí mimo bloky a u zemí „třetího světa“.

Podplukovník Ladislav J a č e k

Statistika a sběr informací o operační a taktické přípravě

V poslední době jsme nejednou konstatovali nedostatečnou a nedocenenou úlohu statistiky a sběru informací v armádě. V mnohých případech jsou zkušenosti a poznatky zachovávány jen v myslích lidí, kteří ovšem trpí subjektivností, zapomětivostí a v neposlední řadě jsou postižováni i změnami funkčního zařazení. V mnohých otázkách nelze nalézt na žádném stupni velení objektivně vedené záznamy, z nichž by bylo možné dojít ke skutečně vědecky podloženým závěrům. Na druhé straně snahy jednotlivců po zavedení určitých statistických přehledů ztroskotávají na kritice, že jde o rozšiřování již tak rozbujelé administrativy a pod heslem boje proti byrokracii jsou mařeny i rozumné myšlenky.

K rozhodování však nutně potřebujeme souhrn informací a statistických údajů. Tato objektivní potřeba je v současné době realizována systémem hlášení a kontrolami, jejichž vyhodnocení je podkladem ke stanovení dalších úkolů a ke zhodnocení, jak jednotliví velitelé a štáby plní stanovené úkoly.

Jaká je situace ve sběru informací v operační a taktické přípravě? Především k ujasnění obsahu pojmů chci říci, že pod operační přípravou míním veškerá opatření v individuální i kolektivní přípravě generálů, důstojníků a štábů, jejichž obsahem je příprava a vedení operací na stupni svaz (armáda, okruh) a výše. Pod taktickou přípravou míním obdobnou přípravu na stupni svazek a útvar (na nižších stupních jde o taktický výcvik velitelů a jednotek).

Většina opatření v operační a taktické přípravě končí rozbořem nebo zhodnocením zaměstnání. Písemné rozbořování cvičení se zakládají po určité době a slouží nanejvýš k přípravě obdobného příštího cvičení, v některých případech jsou předkládány nadřízenému, kde jsou podkladem k celoročnímu vyhodnocení práce.

Informace získávaly dále kontrolní orgány, které po zásahu na místě po návratu jen informovaly ústně nebo pořídily písemný záznam o výsledku kontroly. Rovněž tento záznam sloužil k ročnímu zhodnocení.

Posledním pramenem informací byla nařízená roční hlášení. V oblasti operační a taktické přípravy obsahovala vyjádření kladů a nedostatků zjištěných při největších opatřeních, obvykle při cvičeních.

Statistika v oblasti operační a taktické přípravy na tom byla ještě hůře: nebyla žádná kritéria, kromě počtu cvičení, která by byla základem statistiky a tak jsme prakticky žádné údaje nevedli.

Rovněž celoarmádní směrnice ukládaly jen to, že celoroční zhodnocení operační přípravy má být uchováno po dobu tří let (Sm-oper-2). Potom směrnice stanovovaly, jak hodnotit. Ovšem i to bylo velmi povšechné, takže např. štáb byl dobrý, když dobře zvládl úkoly při cvičení, měl dobrou součinnost a projevil dobrou znalost v použití jaderných zbraní a ochrany proti nim.

Současný stav nedává objektivní podklady pro závažná rozhodnutí.

Nejdůležitějším krokem je zjištění, k čemu nám mají informace a statistické údaje sloužit? Jednak budou mít účel krátkodobého (ročního) vyhodnocení, jednak budou podkladem pro zhodnocení dlouhodobá. Při hodnocení velitelství jako celků mají ukázat, v které oblasti jsou dostatečně vycvičení, co je třeba důkladněji procvičit, jaké typy cvičení a jaký obsah pro ně připravit; u jednotlivců nám informace a statistika musí odpovědět, jak zvládli stanovené úkoly, zda jsou schopni zastávat svoji funkci nebo být vyzvednuti, na co zaměřit v dalším roce hlavní pozornost při jejich výchově a výcviku, jak jsou schopni sami řídit výcviková opatření s podřízenými a učit je.

Souhrnně potom dají přehled o tom, jakých cvičení se velitelství a určení jednotlivci v posledních letech zúčastnili.

Na všechny tyto otázky dnes odpovídáme na základě dílčích faktů — mnohdy jenom informací — a nezdá se místo rozbořem řídit je intuicí. Proto zavedení řádu a pravidelnosti do sběru informací a statistiky nebude věcí samoúčelnou.

Máme-li předem na mysli alespoň děroštitkové zpracování těchto informací, budeme se snažit o maximální jejich vyjádření číselnou soustavou. Proto bude nutné přejít od slovní charakteristiky k hodnocení známkou, která může být širší, podaří-li se nám sestavit klíč k číselnému vyjádření základních momentů ke zhodnocení.

Dále je nutné si ujasnit, jaká opatření chceme v operační a taktické přípravě hodnotit. Samostatné studium je sice základním způsobem k rozšiřování znalostí a jeho výsledky mají být ověřovány — jeho náplň je však tak různorodá, že bychom jen těžko hledali spravedlivá kritéria k objektivnímu hodnocení. Formy individuální přípravy, mezi něž patří velitelská shromáždění a velitelská zaměstnání, mají účastníky především učit a jen jejich menší část může sloužit aplikaci a prověření znalostí. Proto ani ty nebude vhodné známkovat. Do této skupiny je nutné zahrnout i jedno z kolektivních opatření, a to štábní nácvik, protože i tam se skupiny a oddělení štábu teprve metodicky secvičují. Ovšem tato opatření nemůžeme pominout pro statistické údaje — zda se vůbec konala, v jakém časovém rozsahu a co bylo jejich hlavní náplní. Je to z toho důvodu, že tyto údaje nám napovědí, jak velitelé a štáby jsou připravováni ke splnění hlavních výcvikových opatření a zda případný neúspěch nemá své příčiny právě v těchto formách přípravy.

Předmětem hodnocení by tedy měla být cvičení všeho druhu. Zde nás bude zajímat: termín, prostor, druh cvičení, množství cvičících, téma cvičení, hlavní učební úkoly, jak tyto úkoly splnil velitel, jeho zástupci a štáb jako celek, jak úkoly splnila vojska a konečně, kde najdeme podrobnosti o cvičení (zámysl a rozbor — které by bylo vhodné zachovat aspoň 5 let).

Operační a taktickou přípravu můžeme rozdělit na jednotlivé předměty, jako útok, obrana, průzkum, protivzdušná obrana apod., a hodnotit každé cvičení po těchto předmětech; to pochopitelně jen tehdy, byl-li tento předmět tématem nebo aspoň jedním z hlavních učebních úkolů stanovených v zámyslu.

Z rozboru těchto údajů nám totiž nejen vyplyne hodnocení těchto předmětů za určité delší období, ale autorům cvičení také napoví, kterým učebním úkolům se mají napříště více věnovat při zpracování cvičení.

Další otázkou je **rozsah hodnocení**, vedení statistických údajů a předkládání hlášení na jednotlivých stupních velení. Válečné zkušenosti dosvědčily, že je nutné mít přehled o situaci o dva stupně velení níže — tedy velitelství armády o plucích. Není důvodu, abychom tento systém v mírových podmínkách měnili. Bude postačovat, bude-li nadřízený mít přehled o podřízeném štábu jako celku a v jednotlivcích o veliteli a jeho zástupcích (o těch, které sám hodnotí). Vlastní stupeň by si mohl počet hodnocených rozšířit, např. do náčelníků oddělení a oddělení jako celku vto.

Pro sběr informací bude nutné vytvořit jednotný formalizovaný dokument, který bude podkladem k mechanizovanému a později snad i automatizovanému zpracování. Základní podmínkou bude maximální jednoduchost se současným zachováním objektivnosti a spravedlnosti při hodnocení.

Zatímco v současné době se vyhodnocení předkládá jednou za rok, zdá se, že při tomto systému můžeme přejít na hlášení ihned po ukončení cvičení a v individuální přípravě jednou za půl roku, čímž zajistíme větší živost a použitelnost statistických údajů už v průběhu výcvikového roku.

Pochopitelně s tím vzniká otázka odpovědnosti za stanovení známky, zda to např. může být kontrolní orgán nadřízeného, kdo může hodnocení ovlivnit nebo dokonce určit. Zpravidla by k tomu nemělo dojít: individuální přípravu řídí velitel vlastního stupně — proto ji zhodnotí on; kolektivní přípravu a cvičení řídí zpravidla nadřízený velitel, proto to bude on, kdo stanoví i výsledné hodnocení. Ovšem může se stát, že kontrolující orgán z nadřízeného velitelství bude mít odlišný názor od hodnotícího velitele (nebo rozhodčího při větších cvičeních) a může skutečně dojít k rozporu. I na tyto případy musíme ve směrnících pamatovat.

Tyto myšlenky jsou jen ideovým námětem, jak zavést do informací o operační a taktické přípravě jednotný systém, který by byl podkladem ke statistickému vyhodnocování. Od námětu k realizaci je ještě dlouhá cesta, zejména je-li nutné zpracovat kritéria k hodnocení, formalizovaný dokument a zjistit možnosti děroštitkového zpracování.

Nejdůležitější ovšem je podmínka, aby celá práce byla vysoce účelná, sloužila k řízení operační a taktické přípravy a neznamenala ve svých důsledcích jen zbytečnou práci pro operátory (kteří již tak mají úkolů nad hlavu). Proto bude třeba nejdříve odpovědně a ze všech hledisek posoudit ideový návrh — jehož hlavní myšlenky jsem uvedl.

JAK DÁL

s poměrem sil?

Dosavadní způsob manuálního vyhodnocování situace vlastních vojsk je značně zdoluhavý. Omezené časové možnosti vedou nezdědká k tomu, že řada vyhodnocovaných údajů je zjednodušována až za krajní mez objektivní skutečnosti. Zejména dosavadní výpočet sil neumožňuje vzít v úvahu různou kvalitu srovnávaných zbraní. Např. tarasnici a protitankovou řízenou střelu, minomet 82 mm a kanón 175 mm počítáme v poměru 1 : 1.

Přitom neobjektivnost nespočívá pouze v základním výpočtu poměru sil, neboť ten lze přiblížit realitě, ale při využívání poměru sil k rozhodování velitele. V jeho hlavě se totiž jednotlivé počty a poměry slučují v jeden obraz celkové síly, jež stojí proti sobě. A tento proces, nezbytný pro rozhodnutí, je závislý na subjektu velitele, jeho teoretických a praktických znalostech a zkušenostech.

Použití samočinných počítačů (dále jen SP) v informačním systému umožňuje nejnáročnější výpočty v efektivní době. Přitom je možné řešit i další problémy, které ubírají pracovní kapacitu štábu. Jedním z nich je též dekodování a zakreslování grafické situace na mapu nebo oleátu. Pomocí SP je možné plně automatizovat grafické zakreslení situace s vyjádřením relativních hodnot jednotlivých prvků sestavy a tím i jejich poměru sil.

Takový postup předpokládá

- normalizaci hlášení o situaci,
- normalizaci hlášení o stavech, popřípadě uložení stavu do paměti SP,
- SP EPOS s výstupním grafickým zobrazovacím zařízením (při zobrazení tiskem — rychlotiskárnou),
- použití programu, který pracuje s hodnotovými ukazateli.

V článku ukáží možný způsob výpočtu hodnotových ukazatelů a jejich využití ke grafickému zobrazení poměru sil.

VLIV SOUDOBĚ TECHNIKY NA POMĚR SIL

Jedním z hlavních podkladů k rozhodnutí je porovnání sil, které proti sobě bojující strany mají v určitém čase a prostoru. Dosavadní výpočet klasického poměru sil byl vyjádřen počtem a poměrem odpalovacích zařízení, divizí (praporů), tanků, protitankových zbraní, děl a minometů. Skutečnost, že organizace jednotek bojujících stran je poměrně shodná, výzbroj se podstatně nelišila, jednotlivé zbraně byly začleňovány do organizace v určitém poměru a ztráty způsobované klasickými zbraněmi tento poměr zásadně nenarušily, umožnila dosáhnout srovnáním těchto počtů poměrně objektivní obraz o síle. Proto nedocházelo k podstatnému zkreslení, jestliže výpočet vycházel z toho, že divize A = divize B, 1 minomet 82 mm = 1 RM 130 mm apod.

Rozvoj techniky a zejména zavedení jaderných zbraní do výzbroje vojsk přivodilo podstatné změny v organizaci vojsk a jejich výzbroji. Rovněž automatizované zpracování poměru sil a modelování boje s využitím SP vytváří požadavek, aby poměr sil byl řešen komplexněji.

Poměr sil má zahrnovat hodnotu bojovníků, zbraní a systému, tj. vyjadřovat bojeschopnost jednotek, energetickou bilanci — hodnotu ničivých prostředků a informační bilanci.

Bojeschopnost jednotek vyjádříme koeficientem zahrnujícím morální stav, vycvičenost, bojové zkušenosti, stupeň bojového vypětí (nepřetržitěho zasažení v boji), vliv ozáření osob a působení OL a BBP. Pokud se nepodaří vytvořit metodu, pomocí níž bude možné dosáhnout při výcviku bojeschopnosti alespoň vyhovující objektivnosti, bude určovat koeficient bojeschopnosti nadřízený velitel podle podkladů získaných štábem.

V energetické bilanci vycházíme z určené obecné hodnoty jednotlivých zbraní a z ní vypočítané hodnoty jednotek - svazků. Podrobněji uvádím dále.

Kromě těchto dvou základních faktorů musí poměr sil zahrnovat i třetí prvek, t.j.

informační bilanci. Zavedení jaderných zbraní umožňuje zasadit úder ničivé síly téměř do kteréhokoli místa. Není proto nyní rozhodující jen soustředění převahy ničivých sil a prostředků, ale i schopnost jich efektivně využít. Tato schopnost je dána:

- možnostmi zjistit potřebné informace o nepříteli — o cílech; v tomto směru je rozhodující množství, kvalita a využití průzkumných sil a prostředků;

- rychlostí, jakou lze spolehlivě přenést získané informace o nepříteli i o vlastních vojscích k orgánu, který rozhoduje o ničení nepřátelských cílů a o použití vlastních sil; závisí na množství a kvalitě spojovacích sil a prostředků;

- rychlostí, s jakou je zpracováno optimální rozhodnutí k použití vlastních sil a prostředků na zničení nepřítelů; bude záviset na kvalitě velitele a štábu a zavedeném automatizovaném systému;

- rychlostí přenesení řídicí informace (úkolů) k vykonavatelům.

Uvedený výčet prvků informační bilance ukazuje, že rozhodujícím měřítkem v ní bude čas. Musí vyjadřovat rozdíl systémů, kdy jeden umožňuje např. aby úder na jaderný prostředek byl proveden za 3 minuty od jeho zjištění a druhý až za 30 minut. Proto hlavním předpokladem pro informační bilanci je změření informačního toku. K získání potřebných údajů pro informační bilanci bude proto třeba zaměřit jak činnost našich velitelů a štábů, tak i zpravodajských orgánů.

URČENÍ OBECNÉ HODNOTY ZBRANÍ A PRVKŮ OPERAČNÍ SESTAVY

Zobrazení taktické situace s poměrem sil vychází z určení **obecné hodnoty** jednotlivých zbraní a z ní odvozené hodnoty jednotek — svazků. Obecnou hodnotu určujeme pro střetné sražení. Nedáváme tudíž různé hodnoty jedné a téže zbraní např. v útoku či obraně. Taková specifikace je sice programově proveditelná, avšak prakticky je nerealizovatelná, poněvadž na operačním stupni nelze mít přehled o tom, kolik např. tanků či děl je v obranné operaci v okopech, v léčkách nebo v jednotkách určených k protiúderu nebo proti-zteči. Podobně nezahrnujeme do obecné hodnoty **vliv terénních podmínek**, poněvadž na operačním stupni nemůžeme v reálném čase zjistit, jak velitelé nejnižších jednotek terén využívají a zda jejich rozhodnutí k využití terénu hodnotu zbraní zvýší či sníží.

Při určování obecné hodnoty vycházíme z veličiny společné pro všechny zbraně, podle které by mohla být hodnota zbraní jednotek vypočítána. Přitom máme na zřeteli cíl, k němuž výpočet hodnoty slouží, tj. vyjádření poměru sil s nepřítelem. Není proto účelné brát v úvahu všechny parametry tak, jako při posuzování hodnot z hlediska konstrukčního. Za rozhodující proto považujeme hlavní poslání zbraně, tj. ničit nepřátelské cíle a za základ hodnoty zvolíme šířku ničivých účinků. Kromě toho přihlídneme k ochraně zbraně pancéřováním a částečně i k dostřelu, poněvadž tyto faktory jsou rozhodující pro určení kvality zbraně.

U zbraní chráněných pancéřováním zvyšuje se jejich hodnota podle odolnosti před jadernými údery. Vycházel jsem z toho, že poloměr vyřazení živé síly nechráněné při 10 kt = 1500 m,
v tancích = 750 m,

tj. o 50 % méně.

Ke střednímu poškození tlakovou vlnou dochází u tanků při 2 kg/cm²
u lehkých tanků a SHD při 1,3 kg/cm²,
u OT při 0,7 kg/cm².

Na základě těchto údajů o poměru z nich vyplývajících zvyšuje se hodnota u středních tanků o 50 %, u lehkých tanků a SHD o 37,5 % a u OT o 17,5 %.

URČOVÁNÍ OBECNÉ HODNOTY JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ ZBRANÍ

O síle **raketových zbraní** rozhoduje především přidělená munice (jaderná, chemická, tříštivotrhavá). Proto při stanovení hodnoty raketových zbraní počítáme hodnotu přidělené munice. Toto považuji za správné i z toho hlediska, že zejména u nepřítele nebudou všechna odpalovací zařízení používat jadernou municí (DAVY CROCKETT, houfnice 155 mm a 203 mm). Propočítáváme šířkový kombinovaný účinek, při kterém je živá síla vyřazena z boje. Předpokládám, že ve střetném boji bude většina cílů v proudech nebo v rozvinutých se sestavách. Poněvadž větší část živé síly bude v tancích a obrněných transportérech, pro výpočet bereme základní údaje z Oper-51-3, tabulka 12, křivka 2.

Tak pro 3 kt je poloměr 670 m a proto určená hodnota bude 13 40.

U chemických raket*)

U tříštivotrhavých raket při účincích 0,02 km² je poloměr 80 m, přiřazená hodnota — 160.

U dělostřelectva

	minomet 120 mm M-60	houfnice 122 mm	houfnice 150 mm M 108
poloměr smrtícího účinku v m	25	25	22,5
šířka smrtícího účinku v m	50	50	45
+ dostřel v km	6,4	11,8	13,7
	56,4	61,8	58,7
ochrana pancířem (+ 37,5 % = 1/3)	—	—	19,6
přiřazená hodnota	56	62	78

	T 34	T 54	M = 41
šířkový smrtící účinek kanónu v m	40	46	36
maximální dostřel v km	16	21	8
	56	67	44
ochrana pancířem + 50 %	28	33	(+ 37,5) 15
přiřazená hodnota	84	100	59

U protitankových zbraní vycházím z poměru délky účinné střelby PTZ na tanky k účinnému dostřelu tanku. Účinný dostřel v sobě zahrnuje též průpalmnost pancíře a poměr doby možného vzájemného protipůsobení.

	tarasnice	ptřs
poměr účinného dostřelu	450 : 1600	(2000—400) : 1600
hodnota T 54 (bez pancéřování)		
násobena poměrem	$\frac{67 \cdot 450}{1600}$	$\frac{1600 \cdot 67}{1600}$
+ je-li ochrana pancířem (v OT + 16,5 %)	—	—
přiřazená hodnota	19	67

Hodnota bojovníků střeleckých průzkumných družstev určuje se vzhledem k šířce, na které v útoku ničí protivníka (6—8 m).

Hodnotu OT s řidičem a střelcem jsem stanovil podle poměru účinného působení zbraně v OT a zbraně bojovníka.

	SKOT (vkl 14,5 mm)	HS 30 (K 20 mm)	M 113 (vkl 12,7)
hodnota daná poměrem	$\frac{2000 \cdot 6}{400}$	$\frac{2400 \cdot 6}{400}$	$\frac{1600 \cdot 6}{400}$
=	30	36	24
+ ochrana pancířem (+ 17,5 % = 1/6)	35	42	28

*) Výpočet vychází z % vyřazení živé síly na ploše zasažené primárním a sekundárním oblakem.

Zbraň – prostředek	Vypočítaná hodnota	Hodnota určená průzkumem
tank T 54 (ČS)	100	100
motostřelecké družstvo	42	38
OT SKOT ČS	35	42
OT M 113 USA	28	42
OT MS 30 NSR	42	53
Tank T-34 ČS	84	82
M-41 USA	59	73
M-60 USA	100	101
Pancéřovka RPG 7 ČS	14	18
tarasnice L 1 ČS	19	24
ta 90 mm USA	19	23
panc. 44-1A1 N	9	14
PTRŠ-Maljutka ČS	127	53
SS 11 USA, F	125	48
Entac USA	67	43
Cobra N	51	41
bzk 82 mm ČS	54	42
bzk 106 mm F	62	45
PTK 90 mm N	89	60
minom. 82 mm ČS	40	28
81 mm USA	40	27
106 mm USA	52	35
120 mm N	57	36
RM 130 mm ČS	83	72
Houfnice SH 105 mm USA	78	58
122 mm ČS	62	45
152 mm ČS	73	58
155 mm USA	73	57
203 mm USA	77	61
DAVY CROCKETT 120 mm USA	52	35
155 mm	64	47
Houfnice SH 155 USA	97	73
Letoun Mi 15 SB ČS	180	197
Vrtulník S. E. 3130 F	100	119
Rakety chemické R-30	870	287
R-170	1270	458
R-300	1450	617
tříštivotrhavá	160	90
Jaderná munice kt 0,02	500	263
0,1	640	348
3	1340	993
10	1740	1400
20	2200	1983

Hodnotu letadel pro podporu pozemních vojsk jsem určil podle potřeby letounů k ničení typických cílů (stud. pom. čj. 0016601/10-OS) a vyřazené relativní hodnotě cílů.

Vyvozená střední hodnota — 180.

Poněvadž uvedené metody nejsou přesné a jejich výsledek nemůže být v mírových podmínkách ověřen v praxi, použil jsem pro srovnání jednoduchou metodu operačního výzkumu. 30 důstojníků určilo na základě svých znalostí a zkušeností obecné hodnoty pro jednotlivé zbraně. V tabulce uvádím některé vypočítané hodnoty a střední hodnotu určenou průzkumem.

Na základě těchto hodnot jsem vypočítal obecnou ničivou hodnotu jednotek (viz schéma 2), přitom jsem vycházel z počtů cvičné organizace, u nepřítele ze Zprav 51-90. U jaderné a chemické munice jsem vzal za základ střední normy přidělované pro útočnou operaci.

Vzhledem k tomu, že tato norma není přidělována jednorázově — je v kalkulaci zahrnuta pouze její jedna třetina, což je přibližné množství, které může být pro svazek k dispozici na 1 den. U raket počítám s poměrem $\frac{1}{3}$ jaderných, $\frac{2}{3}$ chemických u vlastních a 1 : 1 u nepřítele.

Pro srovnání též uvádím poměr, který vypočetl kolektiv pracovníků VA AZ v závěrečné zprávě dílčího vědeckého úkolu III-G-2. Pro výpočet použili jiné metody s využitím těchto ukazatelů: počet střel za 1 min., váha 1 salvy, počet ničících tanků v obraně, účinný dostřel, umlčovaná plocha. Tento výpočet platí pro bojovou činnost bez JZ. Rovněž v organizaci použití ve VA AZ byly určité odchylky.

Poměr ČSLA : NSR	Na základě přiřazených hodnot jednotlivým zbraním	Podle závěrečné zprávy VA AZ
msr : mr	500:1.500 = 1:3	1 : 2 — 3
mspr : mpr	2.500:6.200 = 1:2,5	1 : 3 — 4
msh : mb	12.600:28.300 = 1:2,3	1 : 3
tp : tb	10.500:23.200 = 1:2,2	1 : 3
msd : md	61.100:103.400 = 1:1,7	1 : 1,5 — 2
td : td	55.400: 95.900 = 1:1,8	1 : 1,5 — 2

ZPŮSOB PŘEVEDENÍ HODNOTY DO GRAFICKÉHO ZOBRAZENÍ POMĚRU SIL

A. Tento proces se dělí u **vlastních svazků** do dvou základních etap.

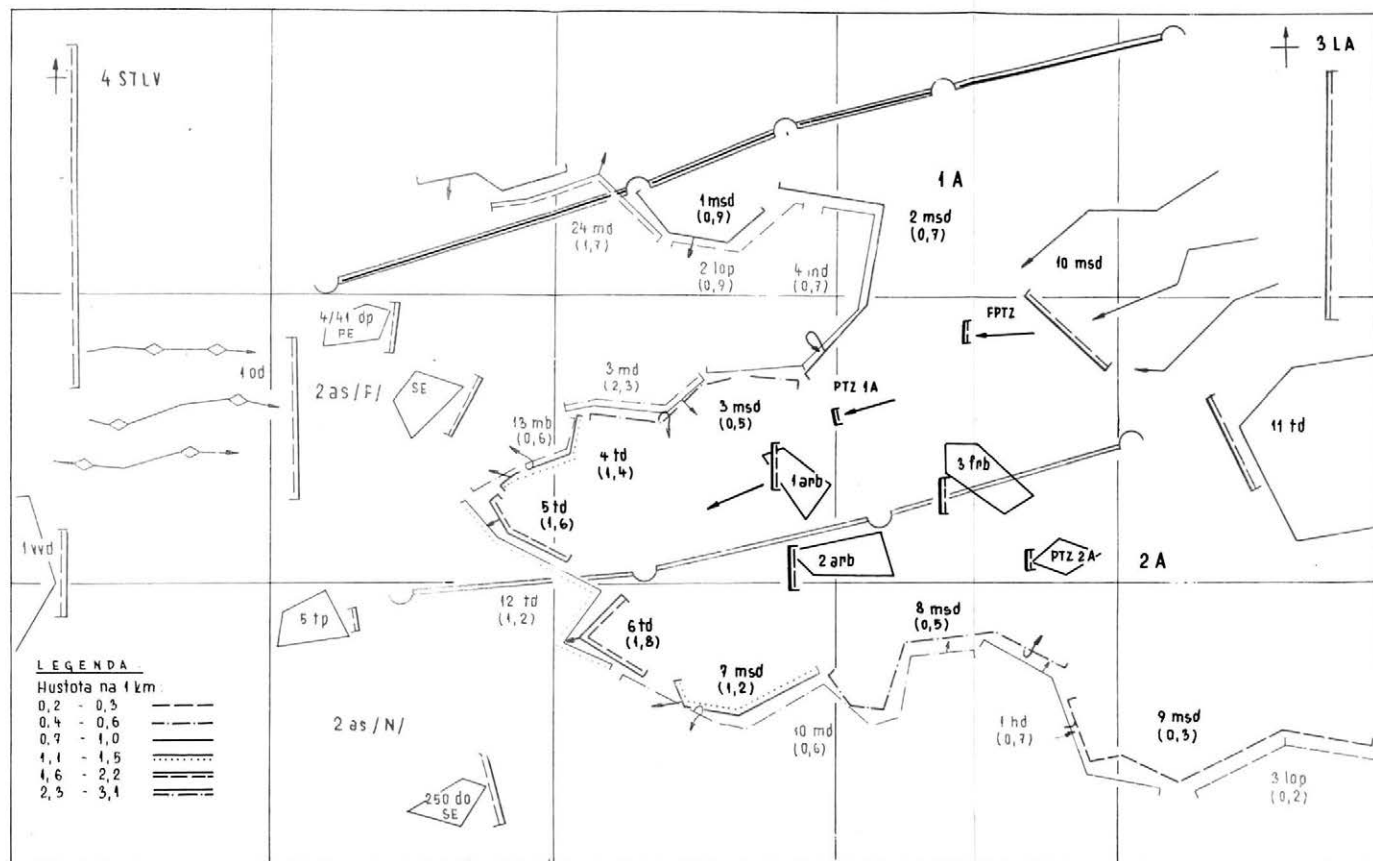
a) Skutečné hodnoty svazku vypočítáme na základě stavu zbraní (Si) uloženého do vnější paměti SP. Koeficient bojeschopností (Kb) určuje předem velitel o 1 stupeň vyšší.

Hodnoty jednotlivých zbraní (Hi) jsou ukládány jako konstanty buď na základě stanovené normy nebo může je určit velitel.

b) Zobrazovací ukazatel (vyjadřuje hodnotu svazku na 1 km) vypočítáme na základě již vypočítané skutečné hodnoty a šířky bojové sestavy svazku. Zobrazuje se kombinací různých čar. Příklad: viz schéma 1. Počty svazků byly zvoleny podle cvičné organizace se stavem 50—95 %, zesílení 0—3 děl. oddíly,

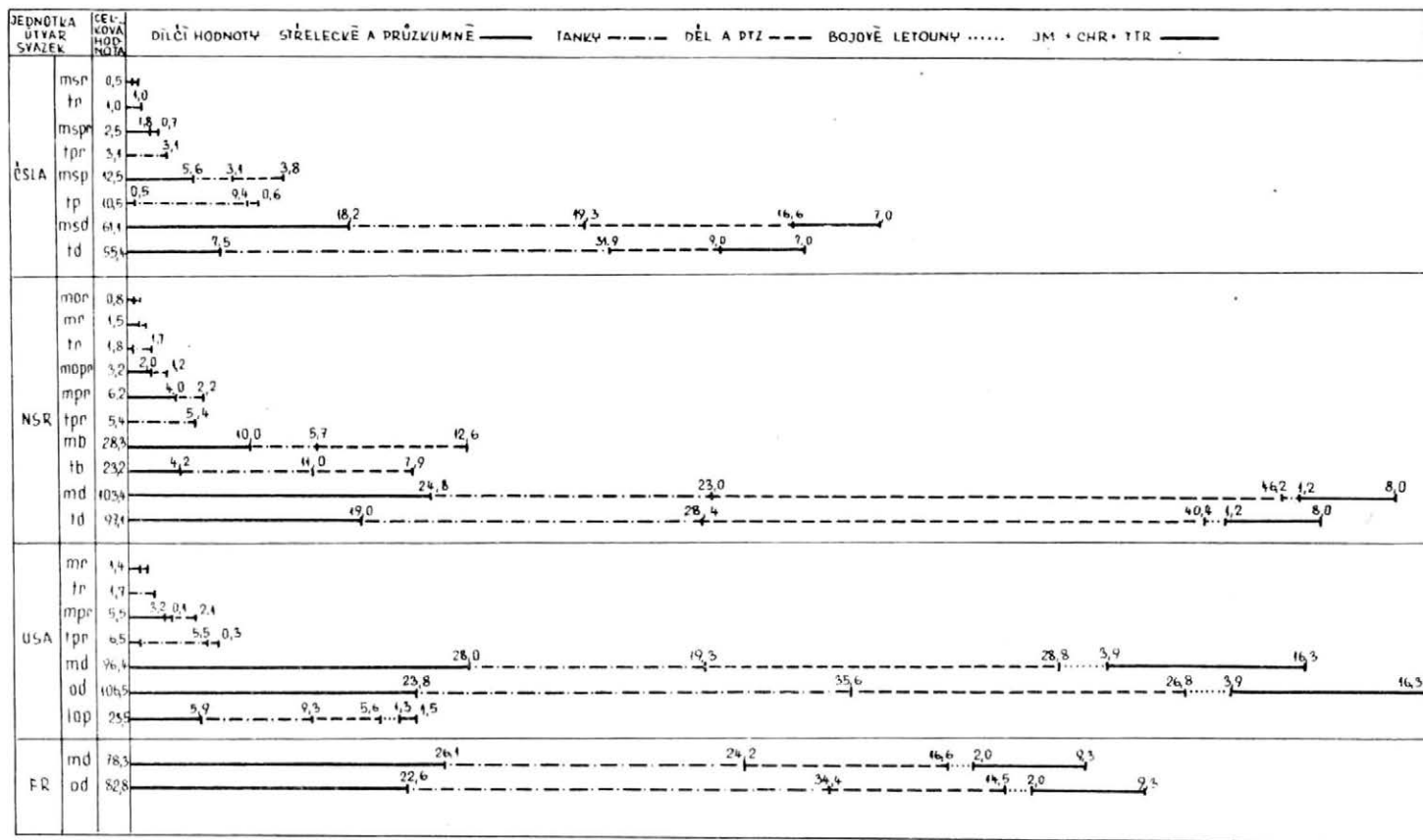
SITUACE 3 F

SCHEME 1

NIČIVÁ HODNOTA JEDNOTEK

SCHEMA 2

Druhosledové svazky a prvky operační sestavy zobrazujeme střední hustotou 1,6–2,2 (1,9) na 1 km, tj. 5. Grafické zobrazení vyjadřuje, jakou šířku v km jsou schopny při této hustotě vytvořit. V případě 11 td : Hc = 53 tisíc : hustota 1,9 = 28 km.

B. Výpočet zobrazovacího ukazatele **u nepřítele** nemůže vycházet ze vstupních údajů získaných z hlášení a též nebudou známy ani přesné údaje o počtu jednotlivých zbraní. Proto vstupní údaje dá do SP předem zpravodajská správa

- H — celková hodnota podle známé organizace svazku,
 - % stavu podle získaných zpráv,
 - Kb — koeficient bojeschopnosti
- a těsně před zpracováním vlastních hlášení
- souřadnice jednotlivých svazků a prvků sestavy.

K OTÁZCE POTŘEBNÉ PŘESNOSTI HODNOTY PŘÍRAZENÉ JEDNOTLIVÝM ZBRANÍM

Jak potvrdil průzkum, názory na bojovou hodnotu jednotlivých zbraní se liší. Výše této hodnoty však nemá takový vliv na konečné zobrazení, aby došlo ke zkreslení poměru sil v zobrazovací situaci. Uvedený postup má sloužit především k zobrazení poměru sil a tudíž zvýšení hodnoty určité zbraně bude zpravidla oboustranné.

Vliv až dvojnásobného zvýšení hodnoty tanku nebo jaderné munice na konečné zobrazení poměru sil ukazuje tabulka:

	Podle dosud určené hodnoty			Při hodnotě tanků zvýšené 2×			Při hodnotě JM×2		
	msd	md NSR	od USA	msd	md NSR	od USA	msd	md NSR	od USA
H — celková hodnota	61,1	102,2	104,2	80,4	125,3	139,9	64,6	108	116,2
Ko — koeficient bojeschopnosti	1	1	1	1	1	1	1	1	1
H _s — skutečná hodnota	61,1	102,2	104,2	80,4	125,3	139,9	64,6	108	116,2
Km — šířka fronty	30	30	30	30	30	30	30	30	30
h — hodnota na 1 km	2,–	3,4	3,5	2,7	4,2	4,7	2,2	3,6	3,9
Z — zobrazovací ukazatel poměru sil	5	7	7	6	7	8	5	7	7

Z á v ě r

Za hlavní klad tohoto způsobu vyjádření situace považují automatizované zpracování hlášení s grafickým vyjádřením situace i poměru sil, který zrychlí přípravu podkladů k rozhodnutí, osvobodí velitele a štáby od mechanické práce a vytvoří výhodnější podmínky pro tvůrčí činnost.

Hlavní slabinou je, že faktor bojeschopnosti, který má rozhodující vliv na poměr sil, lze zatím určit jen subjektivním způsobem a informační bilanci nelze zatím pro nedostatek podkladů provádět vůbec.

Dále je třeba prozkoumat možnost zvýšit objektivnost při určování:

- palebné síly zbraní (na základě počáteční rychlosti, váhy střepin, kadence — počtu střepin),
- ochranných vlastností a
- pohybových vlastností.

Přitom důležitost těchto faktorů by mohla být zvyšována nebo zmenšována podle druhu boje a charakteru bojiště.

K organizační struktuře

vyšších štábů

Podmínky ozbrojeného zápasu, vyplývající z použití nejmodernější bojové techniky a prostředků ničení, vedou k velmi rychlému růstu složitých jevů a procesů, což zásadně ovlivňuje celý proces řízení, a to zvláště za války.

Všechny dosud zpracované závěry v oblasti velení v podmínkách války se shodují na těchto závěrech:

- soudobé operace a boj už není možné řídit dosavadními metodami, které neodpovídají novým podmínkám;

- v popředí zájmu orgánů velení je boj o čas, tj. o podstatné zrychlení procesu získávání a zpracování informací, procesu rozhodování a doručení rozhodnutí vykonavatelům;

- podstatnou část obsahu činnosti orgánů velení tvoří dosud manuální práce, přičemž kapacita a možnosti lidského organismu, zejména jeho schopnost rychle a správně reagovat na obrovský komplex vnějších a rychle se měnících podnětů a požadavků, jsou omezené;

- s revolučním a kvalitativně novým rozvojem bojových prostředků rostou před orgány velení úkoly co do rozsahu i obsahu; jejich řešení je proto nutné přizpůsobovat novým podmínkám, což nelze uskutečnit jinak, než zásadními revolučními změnami v celém systému velení;

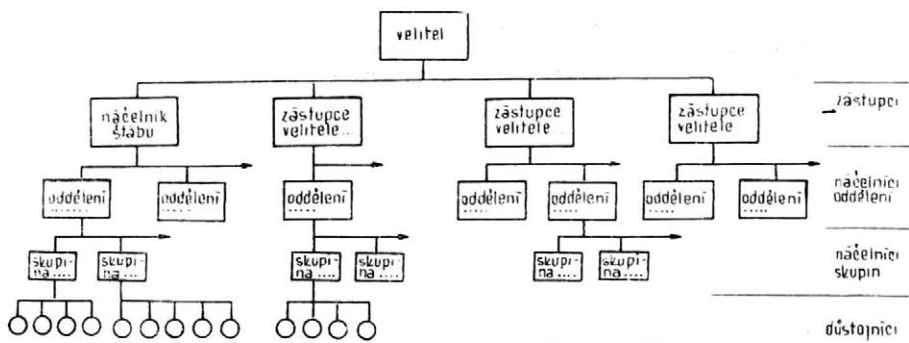
- organizační struktura orgánů velení (velitelů a štábů) zůstala až na početní růst několik desítek let v podstatě nezměněna.

K tomuto poslednímu problému je zaměřen tento článek, ve kterém si nekladu za cíl vyřešit celý problém organizace štábů již proto, že je to záležitost velmi složitá, přesahující jak možnosti jednotlivce, tak rozsah tohoto článku.

Proto se pokusím naznačit pouze jednu možnou cestu řešení organizace v polním systému velení, k jejíž realizaci jsou podle mého názoru již dnes podmínky.

Současná organizace vyšších orgánů velení je charakteristická vertikální i horizontální mnohostupňovostí, ke které se zcela zákonitě dospělo v souvislosti s růstem nových profesí a rozšiřováním problematiky všech odborností. Tento vertikální i horizontální růst štábů probíhal z počátku nepozorovaně, až dosáhl dnešní kritické meze.

Organizační struktura vyšších štábů z konce 2. světové války a v krátkém období po ní byla charakterizována těmito prvky: velitel — NŠ (zástupci velitele) — náčelníci oddělení — důstojníci. Skupina jako organizační celek (zejména na štábech svazů) byla výjimkou a byla zavedena jen u vyšších oddělení, tj. u těch, kde počet pracovníků zabezpečoval řízení jedním náčelníkem.

Obr. 1. Schéma současné organizační struktury vyššího štábu

Na obr. 1 je uveden dnešní typický model organizační struktury, z něhož je patrné, že s absolutním početním růstem pracovníků štábů se organizační struktura rozrůstá vertikálně a to tím, že se zvyšuje počet zástupců velitele a skupina v rámci oddělení je téměř pravidlem.

P o z n á m k a. Pod pojmem vyšší orgány velení jsou míněny štáby armád a frontu.

V horizontální struktuře je pro dnešní organizaci typické absolutní zvětšení počtu prvků na příslušné vertikální úrovni (tj. počtu zástupců, oddělení, skupin i jednotlivých pracovníků). Přitom však je nutné vidět skutečnost, že tento růst štábů byl vynucen objektivními skutečnostmi, tj. **potřebami řešit velké množství úkolů v krátkých časových lhůtách.**

Zvýšený počet osob ve štábech jen částečně řeší a v některých případech vůbec neřeší problematiku zvládnutí úkolů, které před štáby stojí, a tak jsme svědky stále vyšších požadavků na početní obsazení štábů. Tento stav vyvolávají dnes již neodpovídající metody v práci štábů. Přitom je všeobecně známo, že čím více lidí má štáb, tím obtížnější je udržet v něm přesnou a organizovanou práci, tím více se objevuje souběžných a zdvojených proudů informací uvnitř štábu a tím méně je pružný. **Zvýšení počtu příslušníků štábů má logickou hranici, jejíž překročení je z hlediska zlepšení práce štábu neúčelné.** Vzniká tedy dialektický rozpor, který spočívá v tom, že na jedné straně složitost práce ve štábech a mnoho úkolů vyvolávají nutnost zvětšovat počty, na druhé straně má zvyšování počtů za následek ztížení práce štábu.

Ke zrychlení a zdokonalení procesu řízení vojsk i zlepšení organizace

a systému práce ve štábech byla v minulosti přijata řada opatření, např. snížení počtu velitelských stupňů, zmenšení počtu informací, souběžné plánování, zavedení metodiky práce, formalizace dokumentů, zavádění prostředků malé mechanizace apod.

Počet velitelských stupňů byl snížen např. tak konkrétním opatřením, jako bylo zrušení stupně sbor. Snížením počtu stupňů velení zkracujeme cestu informacím od prvotního zdroje a tím, což je hlavní, získáváme čas. Současně se však ukazuje, že tento důležitý prvek není uplatněn uvnitř organizační struktury štábů, ba právě naopak má za následek růst štábů. V konkrétním případě tedy zrušením sborů byly přeneseny některé jeho funkce na štáb armády a některé na štáby divizí.

Zmenšení počtu informací je samo o sobě velmi užitečné, i když v zásadě nemůže zlepšit proces řízení. Ve štábech můžeme zmenšit počet informací tím, že omezíme jejich nadbytek logickým uspořádáním a vyloučením zdvojených nebo zbytečných dosáhneme potřebného poměru pro daný stupeň velení.

Souběžné plánování vychází z potřeby maximálně zkrátit čas zejména při přípravě operace a bojové činnosti. Proti dřívějším zvykostem, kdy plánování probíhalo postupně s ukončením fáze plánování na jednotlivých stupních, vžila se dnes již plně forma souběžného plánování. Spočívá v tom, že podřízený stupeň nečeká na ukončení plánování nadřízeného, ale plánuje časově souběžně s ním, resp. s určitým malým zpožděním. Na nadřízeného klade tento způsob plánování a organizace bojové činnosti zvýšené požadavky v předávání informací podřízenému včas a po částech, mnohdy v předpokladech při nedořešení detailních problémů a někdy i v předpokládaných variantách. Tímto způsobem dosahujeme absolutního zkrácení času na přípravu k bojové činnosti.

Formalizace dokumentů, jejímž hlavním cílem je v současné době zkrátit, zjednodušit a dosáhnout stabilního obsahu a formy jednotlivých dokumentů, vytváří ve svém důsledku předpoklady k formalizaci operačně taktické informace a aktivně působí na zmenšení počtu informací vylučováním duplicit.

Prostředky malé mechanizace zkracují časové postupy, zvláště ve štábní práci a rozhodně nepatří na podřadné místo.

Všechna tato opatření mají jeden společný znak, a to, že jen v omezeném rozsahu, okamžitě a zčásti řeší nejsložitější problémy ve velení tak, jak postupem času vznikaly. Přes jejich velký význam nepřinesla a ani nemohla přinést zásadní požadovaný revoluční skok ve velení, přičemž je ovšem nutné na druhé straně vidět i jejich kladnou úlohu při dalším řešení problémů velení.

Podívejme se poněkud blíže např. na otázku **metodiky práce štábu**, vzhledem k organizační struktuře.

Velký přínos metodiky práce štábů spočívá v tom, že umožnila stanovit **přesné obsahové a časové postupy** při řešení zejména složitých, komplexních a náročných úkolů ve štábech. Tím vytvořila podmínky ke zkrácení (**a to dosti podstatnému**) **časů** v plánování i řízení operace a boje. Současně však i potvrdila nevyhovující organizační strukturu štábů, a to zejména proto, že řešení složitých problémů v krátkých časových intervalech vyžaduje, aby na jednom úkolu pracovalo současně několik odborníků. Volba ideálních pracovních postupů vede při takovémto systému práce k porušování dnešních organizačních principů a vytváření nových pracovních kolektivů (teamů), a to ne z hlediska příslušné odbornosti, ale z hlediska obsahu řešeného úkolu. Nejlépe si přiblížíme tuto skutečnost např. při řešení takového složitého a nároč-

ného úkolu, jako zpracování letištního manévru na stupni LA a řízení letištního manévru v průběhu celé operace.

Má-li být v několika hodinách zpracován plán letištního manévru LA na období celé operace, vyžaduje to (kromě dokonalého zvládnutí této problematiky, připravenosti všech pomůcek atd.), **současnou operativní práci**, zvlášť k tomuto úkolu vyčleněného kolektivu pracovníků, který tvoří zpravidla 1—2 důstojníci operačního oddělení, 1 důstojník spojovacího a RTZ oddělení, 1 důstojník operačně tylového oddělení a 1—2 důstojníci letištně ženíjního oddělení. Důstojníci ostatních oddělení jsou přizváni zpravidla jen k vyřešení dílčích úkolů podle potřeby.

Navíc je výhodné, aby tato skupina řídila manévry letectva v průběhu operace, řešila a ovlivňovala všechny otázky s tím související, jako např.:

- výstavba, obnova a údržba letišť;
- organizace přesunů pozemních a vzdušných sledů;
- včasné rozvinutí prostředků spojení a radiotechnického zabezpečení na nových letištích;
- včasný přísun hlavních druhů materiálních prostředků atd.

Praxe je taková, že v čele této skupiny je důstojník operačního oddělení, který práci celé skupiny řídí, ačkoliv z hlediska platné organizační struktury při dodržení všech zásad podřízenosti (kterou organizační struktura dává) by měl systém práce vypadat podle naznačeného schématu.

Ze schématu můžeme vyvodit tyto závěry:

— tímto jediným problémem se zabývá, byť v rozsahu své působnosti, několik náčelníků oddělení;

— důstojník, který práci řídí, má z hlediska své pravomoci omezené možnosti operativně rozhodnout o sporných otázkách;

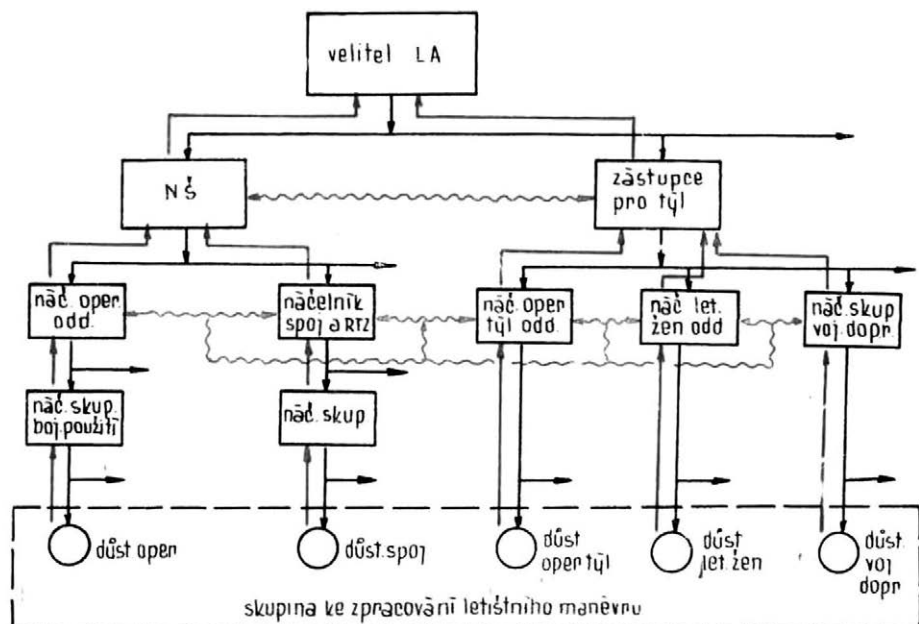
— sporné otázky, které nemohou vyřešit zpracovatelé, řeší se na úrovni náčelníků oddělení, nebo i na vyšší úrovni, čímž se prodlužuje doba potřebná k jejich řešení.

Obdobné složité cesty jsou při řešení dalších komplexnějších úkolů. Takovýto systém práce ve štábech, daný dnešní organizační strukturou, má za následek rozptýlení náčelníků oddělení na řadu problémů (mnohdy velmi složitých), které jsou právě z hlediska řídicích orgánů nezvládnutelné časově a tím méně obsahově. Praxe skutečně potvrzuje, že řada vážných otázek zůstává bez vlivu starších náčelníků.

Rozebral-li jsem tento jeden, možno říci názorný příklad z hlediska současné organizační struktury, docházím k názoru, že by bylo nutné organizaci podřídit obsahu hlavních činností v tom nebo onom štábu. Zůstaňme tedy ještě u uvedeného příkladu řešení letištního manévru. Uzpůsobení organizace obsahu řešených otázek by v tomto případě předpokládalo vytvořit organizační celek (např. oddělení letištního manévru), který by danou otázku řešil z pohledu vrcholného orgánu. V takovém oddělení by byli soustředěni všichni potřební odborníci, kteří by pracovali pod jedním náčelníkem. Pro názornost uvádím schéma možného řešení.

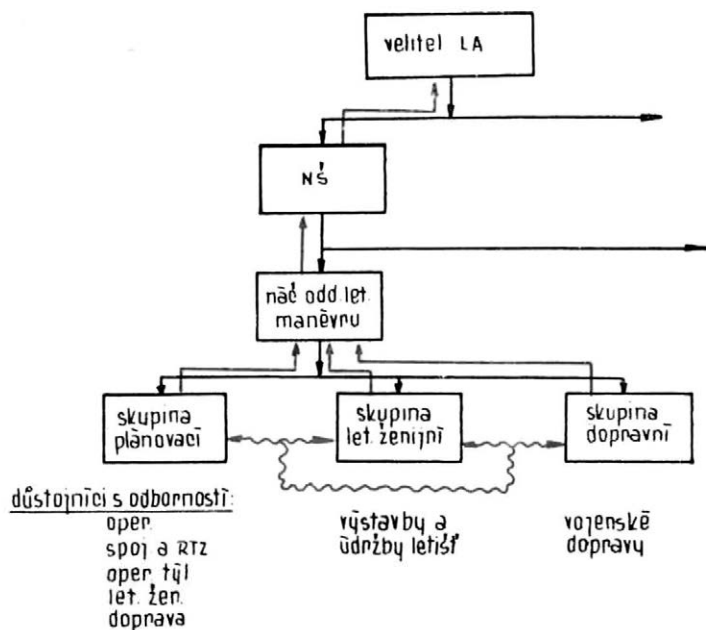
Z organizačního uspořádání je patrné, že:

- odpadá vytváření pracovního kolektivu z různých oddělení; jsou tedy lepší možnosti k přípravě důstojníků v dané odbornosti, trvale existuje jeden pracovní kolektiv s určitými stálými pracovními návyky;
- odpovědnost na řešení dané problematiky je jednoznačná;
- cesty k vydání pokynů a zpětných dokladů řešení jsou jednoduché;

- pokyny ke zpracování letištního manévru
 — návrh řešení po odbornostech
 — řešení problematických otázek o nichž nelze rozhodnout na úrovni zpracovatelů

Obr. 2. Schéma systému práce při zpracování letištního manévru
 za současné organizační struktury

Obr. 3. Schéma možné organizační struktury podle činnosti

— v oddělení je také uskutečňující složka (v našem případě skupina pro výstavbu a údržbu letišť);

— vytvářejí se podmínky k řešení jedné problematiky novějšími metodami a pracovními postupy.

Navíc by bylo účelné, aby všechny záložní prostředky LA, sloužící k zabezpečení letištního manévru, byly použity podle návrhu oddělení.

Obdobným způsobem můžeme řešit i další typické složité, důležité a trvalé činnosti ve štábech. Které činnosti by to byly, to záleží na poměrně složitě analýze systému velení zcela určitého štábu. Půjde o hlavní činnosti, pro něž již dnešní organizační struktura vyhovuje (např. nepřítel a průzkum — zpravodajské oddělení). Rozpracovat uvedenou myšlenku do konkrétní podoby návrhu a její aplikaci na celou organizační strukturu toho nebo onoho štábu však přesahuje rámec tohoto článku.

Konečně, byl-li zvolený příklad uveden pro typický polní systém velení, musíme vzít v úvahu i jeho návaznost na mírové podmínky, přičemž mohou nastat tyto situace:

— daná činnost je typická jak v míru, tak v polních podmínkách; potom organizační uspořádání je opodstatněné v polním i mírovém systému;

— daná činnost v polních podmínkách není předmětem řešení v míru, ale částečně s ní souvisí (např. v uvedeném příkladě může být řízena údržba letišť, dislokace, vyvedení zpod úderu); v takovém případě by byla vhodná dílčí organizační změna pro polní podmínky (doplnění apod.);

— daná činnost v polních podmínkách není v míru vůbec, ani nemá příbuznou oblast (což je případ velmi nepravděpodobný); potom je nutné s danou činností počítat a organizačně ji zabezpečit od okamžiku přechodu na polní podmínky.

K celému problému dnešní organizační struktury štábů v souvislosti s požadavky na jejich práci vyplývají tyto závěry:

1. Je nezbytné postupně odstranit současnou horizontální i vertikální mnohostupňovost soudobých vyšších štábů.

2. Jednou z možných cest k dosažení tohoto cíle je uzpůsobit organizační strukturu štábů podle hlavních činností (problémů nebo úkolů).

3. Rozpracovat a z hlediska specifiky toho nebo onoho štábu stanovit obsah činností a na základě nich vyvodit nejvhodnější organizační uspořádání.

4. V nové organizační struktuře zpočátku využívat a plně se opírat o ověřené a zvládnuté formy práce a v ní vytvářet předpoklady ke kvalitativně novým pracovním postupům až po automatizaci jednotlivých činností a zavedení plně automatizovaného systému velení v daném štábu.

V příspěvku nešlo jen o řešení organizační struktury štábu LA, k čemuž může vést uvedený příklad letištního manévru, ale jde o myšlenku, kterou je možné podle mého názoru aplikovat i na vyšší štáby vševojskové.

Co nového v boji se ZHN

Ve svazcích našich západních sousedů se objevily nové prostředky jaderného napadení. Jde o dělostřelectvo, schopné používat granáty s jadernou náloží a ve většině případů i chemickou náplní. V praxi je tedy dnes realizováno dlouhodobé úsilí západních vojenských teoretiků o rozšíření počtu jaderných prostředků především na malé ráže.

Dnešní divize NSR má

— 6 odpalovacích zařízení HONEST JOHN (HJ)
— 6 houfnic 203,2 mm

— 12 kanónů ráže 175 mm

— 36 víceúčelových houfnic 155 mm

Kromě toho mohou se v sestavě divize objevit prostředky sboru v rozsahu do 6 kusů 203,2mm houfnic a asi oddíl ráže 155 mm. Nemůžeme opomenout ani možné použití minometu jako ZHN charakteru chemické zbraně. Už pouhý počet prostředků ukazuje, že jde o velké množství nebezpečných palebných prostředků které vyžadují soustředěnou pozornost. Při cvičení našich západních sousedů převládají v poslední době právě tyto malé ráže — až 90 % ráže do 5 kt.

Kdo může vést účinný boj?

Bylo by velmi jednoduché konstatovat, že to bude RVD. Tato teorie neodpovídá možnostem RVD, poněvadž z hlediska objemu úkolů není schopno vlastními silami ničit všechny zbraně. Navíc některé z nich jsou pro RVD nevýhodným cílem.

Vševojsk-1-1 v článku 32 uvádí: „Úspěch v soudobém boji není myslitelný bez včasného a spolehlivého zničení a umlčení nepřátelských prostředků jaderného napadení. Tyto prostředky se musí ničit okamžitě po jejich zjištění úderem raketových vojsk, letectva, palbou dělostřelectva, tanků i jiných palebných prostředků, rozhodnou činností útočících vojsk i taktických vzdušných výsadků a zvláště k tomu vyčleněnými oddády.“

Tolik ustanovení předpisu. Zkušenosti ze cvičení však ukazují, že tyto úkoly nejsou plně zvládnuty a uplatňovány v bojové činnosti jednotek a že je proto nutno dále propracovávat systém boje se ZHN a o to důležitějším způsobem usiluje i toto pojednání. Rozdělme si vlastní prostředky boje na dva hlavní řešené stupně — divizi a pluk.

Divize má k dispozici oddíl vojskových raket (dále ovr), dělostřelectvo v přímé podřízenosti letectvo podporující boj divize, tanky, vojska, taktické vzdušné výsadky (dále TVV) a vyčleněné speciální oddády.

Pluk má k dispozici dělostřelectvo včetně protitankových prostředků, tanky, vojska a vyčleněné speciální oddády.

Prostředky praporu jsou téměř shodné s prostředky pluku. Při rozdělení úkolu boje se ZHN na tyto vlastní zbraně je úkol reálnější a splnitelný v součinnosti všech. Může se vyskytnout otázka — proč má řešit pluk nebo prapor boj se ZHN? Považuji to za zcela nutné a zákonité vzhledem k situaci, která vznikla zavedením nových prostředků. Dnes je nanejvýš aktuální a potřebné docenit význam boje se ZHN i nebezpečí pro vlastní jednotky a už u pluku, často i u praporu řešit boj s těmito prostředky prakticky. V praxi musí tedy velitelé a štáby konkretizovat úkoly jednotlivých prostředků podle situace a potřeb boje sladit jejich činnost ke společnému cíli. Obecně platnou zásadu — každý stupeň ničí a umlčuje prostředky obdobného stupně nemůžeme vysvětlovat zcela dogmaticky. Např. v pásmu pluku mohou se vyskytnout zbraně divize a pluk bude schopen je ničit nebo umlčovat. Proto je také bude ničit. Jde tedy především o ujasnění charakteru protivníka, výzbroje a jeho možností a o způsob ničení nejdůležitějších (rozhodujících) sil, mezi něž jistě uvedené zbraně patří.

Možnost a způsoby boje prostředků divize i pluku (praporu)

Oddíl vojenských raket ničí spolehlivě všechny uvedené zbraně v odpovídajících technických možnostech. Plní úkoly buď jednotlivými jadernými údery nebo skupinovým úderem raket s chemickou náplní. Časové normy se pohybují v rozsahu od 20 do 60 minut, což závisí na tom, je-li ovr na přesunu nebo bude-li k dispozici pohotovostní baterie. Podstatnější vliv má počet raket přidělených na den boje. Není vysoký a neomezený, může se pohybovat v rozsahu 2 — 4 raket s jadernou náloží a tentýž počet s chemickou náplní. Chemické budeme používat zpravidla alespoň ve dvojici. Za příznivých podmínek to bude představovat použití asi pětikrát za den a to je téměř maximum. To nutí k promyšlenému použití z hlediska boje svazku na delší časové období — až dvou dnů. Nevylučujeme jeho použití, ale nebude to pravidlo. Bude ničit HJ mimo dosah dělostřelectva nebo v prostoru soustředění.

Možnosti dělostřelectva. Podle předpisu „Řízení palby...“ platí pro dělostřelectvo tyto normy — palebné možnosti:

Palebné možnosti podle množství munice

Vezmeme za základ, že dělostřelectvo má povolenou spotřebu na den boje 0,9 pp. To představuje pro ráži 122 mm pro dělo 72 ran, pro celý oddíl pak 1293 ran. U motostřelecké divize předpokládáme 6 až 8 dělostřeleckých oddílů včetně baterií pluků a posílení (u td 4 — 6 oddílů). Na jednotlivé druhy cílů jsou stanoveny normy spotřeby. Uvedu některé vztahující se k tématu pro ráži 122

— ničení odpalovacího zařízení	260 ran
— umlčení odpalovacího zařízení	8 ran za 1 min
— umlčení nepřátelské baterie	220 ran
— zničení baterie [2 až 3X více než umlčení]	440 — 660 ran
— na pochodový proud	100 ran
— umlčení minometné sekce [čty]	165 ran

To jsou průměrné normy spotřeby stanovené za určitých optimálních technických podmínek. Odchýlíme-li se od nich, mohou se normy mírně zvýšit nebo snížit.

Tyto normy použijeme ke kalkulačním propočtům v konkrétní situaci. Uvedu příklad:

— prostředek jaderného napadení umlčujeme 1 — 2 bateriemi,

— k ničení odpalovacího zařízení do 10 km použijeme 1 baterii, na větší dálky 2 — 3 baterie,

— při ničení odpalovacího zařízení závisí počet baterií na času, do kdy má být zničeno, dále na počtu ran, režimu palby a situaci děl. jednotek. Poněvadž každý takový prostředek by měl být zničen v nejkratší době, bude počet použitých baterií zpravidla větší,

— na proudy použijeme alespoň oddíl, výjimečně 2 baterii s menším výsledkem (rušení, zdržení).

Nemůžeme-li cíl ničit, umlčujeme jej po dobu potřebnou ke zničení jiným prostředkem (převzetím), nebo k vystřelení množství munice zabezpečující zničení (normu k ničení), nebo umlčujeme po dobu potřebnou k vyřešení (rozhodnutí) dané situace. Požadavek je ničit rychle a efektivně, což však nebude vždy možné.

Podle počtu hlavní jsme schopni se 6 oddíly plnit tyto úkoly:

- a) — zničit 3 odpalovací zařízení na vzdálenost do 10 km 6 baterií
- zničit 3 baterie dělostřelectva 3 oddíly
- umlčet 3 baterie na vzdálenost nad 10 km . . . 6 baterií
- b) — zničit 2 odpalovací zařízení nad 10 km 4 baterie
- zničit 2 odpalovací zařízení do 10 km 2 baterie
- umlčet 6 baterií dělostřelectva
- 3 baterie do 10 km . . . 3 baterie
- 3 baterie nad 10 km . . . 6 baterií
- umlčet proud dělostřelectva (HJ apod.) 3 baterie

Můžeme tedy vést současně palbu na cíle varianty a) nebo b). V příkladě jsem ovšem pro představu uvedl plné možnosti dělostřelectva. Nemůžeme však jednoznačně tvrdit, že dělostřelectvo bude plnit jen tyto úkoly. Účast v palebné přípravě nebo palebný přepad snižá samozřejmě palebné možnosti na ZHN. Dílčí zkušenosti uka-

zuží přibližně na 60 — 70 % využití dělostřelectva na ZHN.

Podle množství přidělené munice můžeme plnit tyto úkoly:

a) — zničit jedno odpalovací zařízení	260 ran
— umlčet dvě baterie	440 ran
— ničit jednu baterii (střed)	550 ran

Celkem 1250 ran

b) — palbu na jeden proud	100 ran
— umlčet 3 baterie	660 ran
— zničit dvě odpalovací zařízení	520 ran

Celkem 1280 ran

To jsou opět plné možnosti jednoho oddílu při spotřebě 0,9 pp. Z přidělené munice však vydělíme 0,9 pp normu na palebnou přípravu, která je nařízena (0,4 pp). Předpokládáme polovinou oddílu uskutečnit palebný přepad při zasazení druhého sledu divize s normou např. 0,2 pp. Pro plný počet oddílu to je 0,1 pp. Na ostatní cíle zbývá tedy 0,4 pp a to bude převážně na ZHN. Tak dojdeme k podstatně nižší možnosti:

— zničíme jedno odpalovací zařízení	260 ran = 0,18 pp
— umlčíme jednu baterii	220 ran = 0,15 pp
— umlčíme jeden proud	100 ran = 0,08 pp

Celkem = 0,4 pp

Každý oddíl má tyto možnosti v různých obměnách cílů a spotřeby.

S uvedeným počtem dělostřelectva můžeme tedy současně plnit úkoly podle počtů podle množství dělostřelectva. Plánovanou spotřebou za předpokladu vydělení 0,5 pp na jiné úkoly můžeme při počtu šesti oddílů zničit 3 odpalovací zařízení a 3 baterie, umlčet 6 baterií a dva proudy.

Z á v ě r

Růst úkolů a povinností, které by mělo na sebe vzít dělostřelectvo, neodpovídá plně jak jeho počtu tak i technickým možnostem. Situace si vynucuje vhodně doplnit jeho počty, začlenit je do sestav jednotek a zkvalitnit jeho technické možnosti, především v dostřelu a účinnosti (zvýšení ráže) při zachování dosavadních manévrovacích schopností a krátkosti času na přípravu i vlastní palbu. Samotný systém současných zbraní to plně nezabezpečuje. Některé ráže dostřelem sice odpovídají, ale nemají dostatečný účinek a tak spotřeba munice je značná. Jiné ráže (např. 122mm H) mají účinek, ale pro nové úkoly nedostatečný dostřel. V obou směrech budou tedy nutná opatření ke zlepšení současné situace.

S tímto počtem dělostřelectva a množstvím munice jsme tedy schopni postihnout palbou hlavní počty i druhy ZHN ohrožující plnění úkolu divize.

Letectvo velmi často cíl zjistí a může jej ihned ničit. Vhodné cíle jsou proudy slabě chráněné PL prostředky baterie v palebných postaveních včetně HJ. Letectvo však nemá neomezené možnosti stejně jako ostatní zbraně.

Tanky mohou plnit úkol v jednotlivých případech ze zakrytých palebných postavení, častěji však soustředěnou přímou střelbou na maximální dálky (až 5 km). Tento způsob je zvláště výhodný při pronikání menších tankových jednotek do sestavy nepřítele.

Útočící vojska ničí cíle palbou a pohybem při pronikání do jejich bojových sestav mezerami v sestavě nepřítele soustředěnou palbou zbraní podle výzbroje. K vyřazení často postačí vyřadit živou sílu nebo poškodit speciální techniku u oddílů HJ. Je výhodné mít v sestavě protitankové prostředky, často se zde mohou uplatnit i protitankové řízené střely vzhledem k charakteru techniky.

Taktické vzdušné výsadky bychom doplnili ještě o diverzní skupiny, které budou mít často možnost vyřadit speciální techniku, zadržet přesun na určitou dobu, ničit dílčím způsobem ostatní techniku. Samotný výsadek vzhledem k odtrženosti od hlavních sil bude zbraněmi (ZHN) ohrožován i přes to, že budeme jeho boj podporovat. Může tedy svými silami úderných skupin pronikat do sestav nepřítele a ničit je. Může však mít speciálně úkol — zničit jednotky např. v prostoru soustředění, na přesunu v soutěskách, na přepravách apod.

Vyčleněné speciální odřady budou ničit nepřítele především palbou a manévrovat tak, aby se přiblížily do palebných postavení a zde palbou těžkých zbraní nebo přímou ztečí vyřadily z boje ZHN včetně dělostřelectva, ničily spolu s ostatními i sklady a technická zařízení zabezpečující tyto jednotky.

K POUŽITÍ

divizní dělostřelecké skupiny

Podle současných názorů na bojovou činnost při omezeném použití jaderných zbraní nebo bez použití prostředků hromadného ničení vůbec zvyšuje se úloha bojového použití dělostřelectva. Většinu úkolů palebné podpory vševojskových svazků může plnit dělostřelectvo a letectvo. Možnost manévru palbou do hloubky a šířky, rychlé soustřeďování palby na důležité cíle předurčuje dělostřelectvo jako jeden z hlavních prostředků palebné podpory vševojskových svazků a útvarů na celou hloubku jejich úkolu.

Za těchto podmínek bude v útočné operaci plnit tyto hlavní úkoly:

- umlčovat a ničit taktické prostředky jaderného napadení nepřítele, živou sílu, tanky, bojovou techniku a palebné prostředky pěchoty, dělostřelectvo, minomety, PL prostředky záloh a míst velení,
- umlčovat radiotechnické a radiolokační prostředky,
- zabraňovat nepříteli v manévru silami a prostředky,
- zabezpečit přelet taktických vzdušných výsadek, vysazení a podporovat jejich činnost,
- podporovat zasazení druhých sledů, předsunutých odřadů do boje a jejich činnost v hloubce nepřátelské obrany,
- zabraňovat protiztečím nepřítele, odchodu a upevňování na nových čarách.

V článku nechceme rozebírat četnost výskytu těchto cílů a možnosti dělostřelectva k jejich umlčování nebo ničení co do počtu hlavní a střeliva, které má vševojskový svazek k dispozici. Na toto téma byla uveřejněna řada hodnotných příspěvků ve Sborníku MNO-VRVD i v časopise Vojenská mysl. Upozorňujeme jen na skutečnost, že není v možnostech dělostřelectva poskytnout se současnými počty dělostřeleckých hlavní účinnou podporu k plnému umlčení nebo ničení cílů, a to buď pro nedostatek hlavní nebo malou kapacitu dopravních prostředků ke zvýšenému přísunu střeliva k těmto zbraním, jehož

potřeba vzrůstá též požadavkem umlčet větší počet objektů nepřítele menším počtem hlavní, které jsou k dispozici.

Situaci může částečně zlepšit zesílení pluků jedním až dvěma dělostřeleckými oddíly (1 organický oddíl msp-tp a oddíl od divizního dělostřeleckého pluku), které budou v přímé podřízenosti velitele dělostřelectva pluku, dále vytvoření divizní dělostřelecké skupiny z prostředků armádní kanónové děl. brigády k umlčení a ničení taktických cílů v hloubce sestavy nepřítele v hodnotě 2—3 oddílů. To ovšem předpokládá, uvažujeme-li posílení 2—3 vševojskových divizí z celkového počtu armádních svazků, mít k dispozici kdb armádního typu v síle nejméně 4—6 oddílů.

Ke zvýšení bojové hodnoty při použití divizní dělostřelecké skupiny vytvořené z oddílů armádní kdb a k zjednodušení struktury velení a součinnosti s NRVD vševojskové divize, chceme poukázat na některé problémy vyplývající z rozmístění jednotlivých míst velení a současného způsobu řízení bojové činnosti divizní dělostřelecké skupiny.

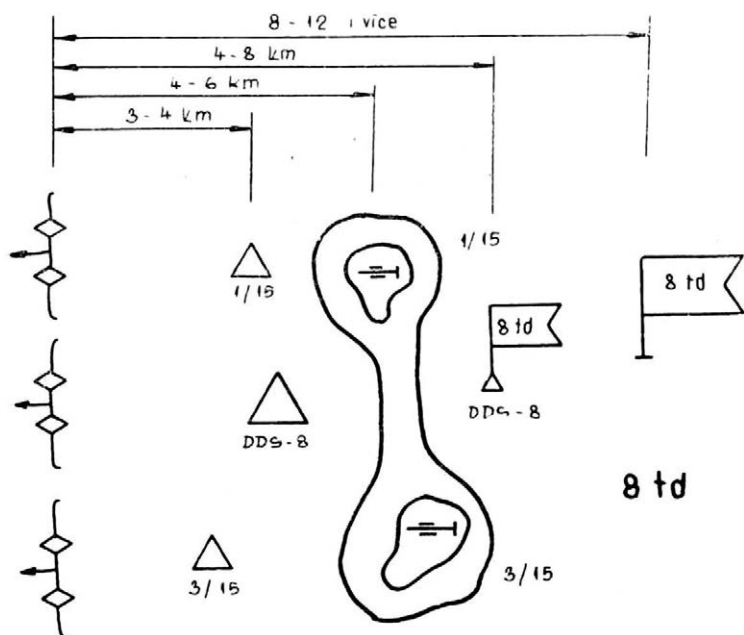
Divizní dělostřelecká skupina zaujímá s ohledem na úkol podporovaného vševojskového svazku bojovou sestavu s pozorovatelnami umístěnými v hloubce 2—4 km od předního okraje, palebná postavení 4—6 km v hloubce. K usnadnění manévru palbou a možnosti plného pokrytí odpovědného palebného pásma, které bude zpravidla totožné s šířkou úkolu divize, je nutné volit rozstup mezi oddíly skupiny 5—8 km.

To umožní též racionální využití průzkumných prostředků (např. divizní dělostřelecká skupina, vytvořená ze 2 oddílů, velitelství a štábu kdb může mít k dispozici z organických prostředků průzkumu 3 pozorovatelné základního průzkumu, 3 dělostřelecké pohyblivé pozorovatelné, 1 četu zvukoměřného průzkumu, bez přihlídnutí k možnostem využití přidělených prostředků, jako SNAR II., vrtulník, dělostřelecký průzkumný letec atp.).

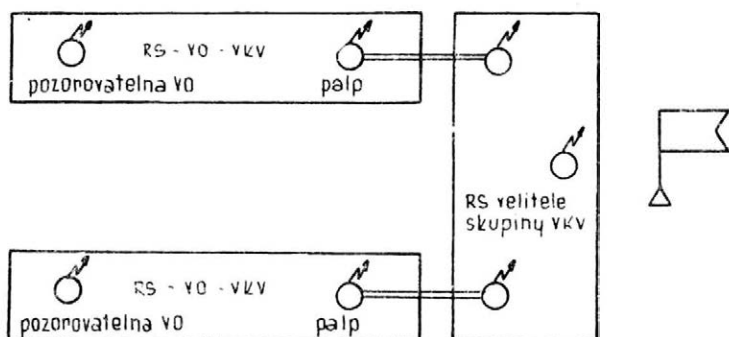
Takto volená bojová sestava umožní řídit a velet dělostřelecké skupině rádiovými stanicemi R 108, které jsou k dispozici na všech stupních velení.

Naproti tomu velitel vševojskové divize velí v průběhu boje převážně z velitelského stanoviště, které je hlavním místem velení. Podle situace bývá umístěno 8—12 i více km od předního okraje vlastních vojsk. Pouze při změně velitelského stanoviště nebo je-li velení z velitelského stanoviště ztíženo, obsazuje předem určené velitelské stanoviště, zaujaté zpravidla 4—8 km od předního okraje.

Možná varianta jednotlivých prvků bojové sestavy divizní dělostřelecké skupiny a prvků velení divize je uvedena na **obr. 1**. Uplatňování palebné podpory na vedení boje divizní dělostřeleckou skupinou, která je pak jedním z nejhlavnějších palebných prostředků velitele divize, vyžaduje přímý styk velitele divize (jeho NRVD) s velitelem divizní dělostřelecké skupiny. Tento problém můžeme řešit i tak, že velitel skupiny je přítomen na PVS divize nebo VS, popřípadě v jeho bezprostřední blízkosti. Tím se dostává velitel skupiny mimo bojovou sestavu svých prostředků, což komplikuje systém velení celé skupině, retranslaci palebných rozkazů a povelů palebným jednotkám vzhledem k dosahu rádiových stanic, kterými je dělostřelecká skupina vybavena. Vzniklou situaci můžeme v některých případech řešit tím, že velitel skupiny velí přímo do palebných postavení ze stanoviště velitele divizní dělostřelecké skupiny, je-li v prostoru PVS divize. Tento způsob je dnes vzhledem k možnostem spojovacích prostředků nejvýhodnější. Velitel divize (NRVD), který je na VS, řídí velitele divizní dělostřelecké skupiny cestou VS—PVS.

Aby velitelé oddílů byli informováni o plnění úkolů svými jednotkami, je nutné v tomto případě umístit další rádiové stanice (určené k retranslaci) do palebných postavení a celý systém spojení pak uskutečňovat v obráceném sledu, tj. palebné postavení → velitel oddílu → pozorovatelna velitele skupiny. K vedení paleb, vyplývajících z průběhu bojové situace na předním okraji a k umlčování nebo ničení cílů, zjištěných průzkumnými prostředky skupiny, je nutné umístit zástupce velitele divizní dělostřelecké skupiny na pozorovatelnu skupiny, odkud vydává palebné úkoly bez možnosti retranslace povelů pouze velitelům oddílů. Ti pak zabezpečují splnění úkolů jednotkami ve své střelecké síti (viz **obr. 2**).

Tento způsob není právě výhodný a systém velení a spojení ve skupině značně komplikuje. Situaci bychom zjednodušili vybavením dělostřelecké skupiny výkonnými směrovými stanicemi ke spojení velitel divize (NRVD) — velitel dělostřelecké skupiny, umístěnými v prostoru PVS nebo VS divize; druhá možnost je vybavit velitele skupiny a velitele oddílů rádiovými stanicemi typu TRINEC. V tomto případě by velitel skupiny mohl plnit palebné úkoly i součinnost s velitelem divize jak ze svého stanoviště v sestavě divizní dělostřelecké skupiny, tak i v případě jeho přítomnosti na VPS (VS) divize ze stanoviště NRVD (viz **přílohu 1 ad a**). Tento způsob by urychlil časové plnění palebných úkolů, předávání zpráv a hlášení. Umožnil by též vhodnou volbu bojové sestavy oddílů, protože dnes vzhledem k použití rádiových stanic R-108 je tato volba ovlivněna dosahem stanic a bojová sestava pozorovatelů velitelů oddílů i jejich palebných jednotek inklinuje k mjstu velení skupiny. S použitím stanic RM 31 A k součinnostnímu spojení nemůžeme počítat vzhledem k jejich dosahu i proto, že slouží v rámci skupiny k předávání zpráv, rozkazů, úkolů, zabezpečují spojení po linii štábů a odlehčují použití střelecké sítě, která je k dispozici k plnění palebných úkolů.

Rádiové stanice TRINEC umožnily by velitelům oddílů i součinnost se vševojskovou divizí a velet divizní dělostřelecké skupině v těch případech, kdy u dalších oddílů kdb velí skupině jeden z velitelů oddílů. Bez těchto stanic by byla použitelnost obou oddílů k centralizaci palby ve skupině podle požadavků velitele divize velmi ztížena. V případě velení takto zformované skupině z PVS (VS) divize využije velitel druhého velitele oddílu, který povel předává (retranslací) skupině (viz **přílohu 1 ad b**).

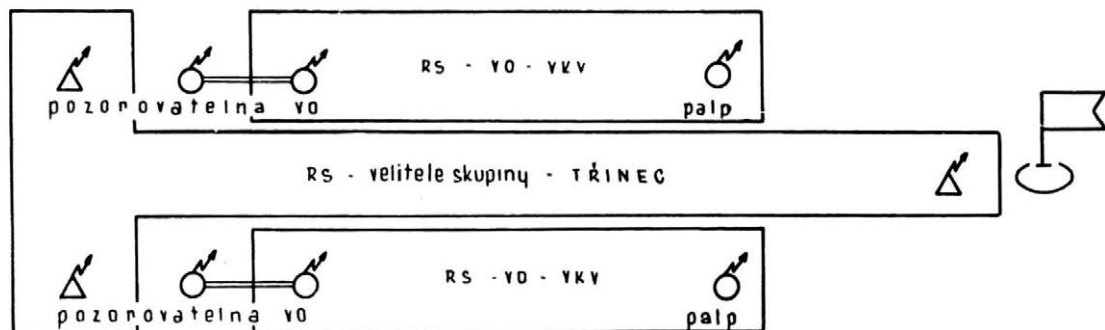
Vyřešení této problematiky pomůže zlepšit řízení součinnosti a využití palebných možností divizní dělostřelecké skupiny ve prospěch vševojskového svazku. Přidělení navrhovaných rádiových stanic kanónové dělostřelecké brigádě pak umožní velet skupině v rádiové síti NRVD divize i v těch případech, kdy přítomnost velitele divizní dělostřelecké skupiny na PVS (VS) divize nevyžadujeme, což by mělo být hlavní zásadou řízení činnosti divizní dělostřelecké skupiny.

Uvedené názory jsme získali a prakticky ověřili na několika součinnostních cvičeních i na cvičení VLTAVA.

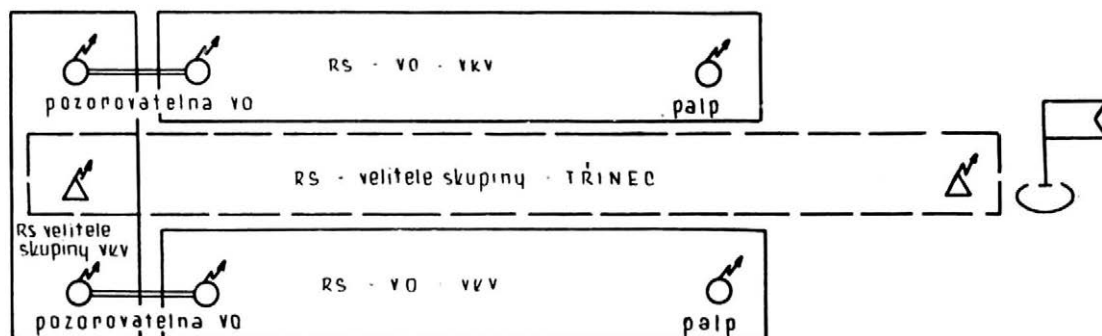
ZPŮSOB SPOJENÍ POMOCÍ RS TRINEC

PŘÍLOHA 1

a/ Velitelem DDS je velitel kdb

b/ Velitelem DDS je velitel oddílu

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ ovr V ÚTOČNÉM BOJI

V článku rozeberu hlavní úkoly ženijního zabezpečení ovr a zevšeobecněním některé zkušenosti z divizního taktického cvičení, při němž byl tento úkol prakticky procvičován. Pokud jde o normy, vycházím ze zkoušky u naší divize v listopadu 1965.

Cílem ženijního zabezpečení bojové činnosti ovr v útočném boji je zabezpečit jeho přesun a maximální ochranu obsluh a bojové techniky před účinky ZHN nepřitele.

Z tohoto cíle vyplývají hlavní úkoly ženijního zabezpečení ovr:

1. **Průzkum komunikací a nového prostoru bojového rozmístění.** Půjde o průzkum komunikací s důrazem na únosnost silničních objektů, o zjištění maskovacích podmínek jak za přesunu, tak hlavně v prostoru bojového rozmístění, o zjištění možnosti a nutnosti zatarasování nebezpečných směrů v novém prostoru bojového rozmístění a možnosti využití teré-

nu z hlediska jeho přirozených vlastností ochrany proti ZHN nepřitele.

Tyto úkoly plní podrobný ženijní průzkum.

K podrobnému ženijnímu průzkumu za-
čleňujeme do rekognoskační skupiny ovr zpravidla 1 ženijní družstvo s nutnými prostředky a materiálem z přidělené ženijní čety. Úkoly podrobného ženijního průzkumu stanoví velitel (NŠ) ovr současně s úkoly rekognoskační skupině podle pokynů štábu divize.

Důležitý je včasný průzkum záložního prostoru bojového rozmístění. Průzkum musí nepřetržitě pracovat s časovým předstihem (2–3 hod.) před hlavními silami ovr, zvláště v terénu s nedostatkem příjezdových cest, se špatnými maskovacími a ochrannými vlastnostmi terénu, předpokládanou aktivní činností nepřitele apod.

K předběžnému ženijnímu průzkumu používá štáb divize mapy (zpravidla velkého měřítka — 50 000 nebo 25 000), letecké snímky, popř. vrtulníky.

2. **Zabezpečení přesunu ovr do nového prostoru bojového rozmístění a jeho zaujetí**

Oddíl vojenských raket se bude přesunovat zpravidla po jedné ose na směr hlavního úderu divize, za pluky 1. sledu divize.

Ženijní zabezpečení tohoto úkolu spočívá v průzkumu komunikací (cest) a nutné jejich úpravě.

Požadavky na cesty k přesunu ovr:

- maximální sklon 10–15°,
- poloměr oblouku nejméně 15 m,
- šířka silnice v rovině 6,5 m, v oblouku minimálně 8,5 m,
- únosnost cesty, objektů 35–40 t,
- podjezdová výška 4,5 m.

Ovr se přesunuje zpravidla na směr hlavního úderu divize za jejím 1. sledem. Proto bude maximálně využívat divizní komunikace zpravidla upravené OZP divize.

Jeden z rozhodujících úkolů ženijního zabezpečení je zabezpečit přesun ovr do nového prostoru a jeho zaujetí. Tento úkol bude plnit z větší části posilová ženijní jednotka.

Cvičení potvrdilo, že D-271 s T-141 a podvalníky jsou k zabezpečení pohybu ovr zcela nevyhovující. Tato technika nestačí svou rychlostí přesunu (průměrně 15–20 km/h) technice ovr. Při zajištění do prostoru rozmístění, zvláště v těžším terénu, je proto nutné D-271 s podvalníky složit a do stanoveného prostoru rozmístění ovr dopravit je po vlastní ose, což je vzhledem k požadavkům (rychlost) nevhodné. V těžkém terénu bylo nutné volit

k přesunu D-271 zvláštní (vedlejší) komunikaci, protože nestačil tempu přesunu, což bylo hlavně z hlediska velení a pružného použití D-271 v průběhu bojové činnosti velmi nevýhodné. K zabezpečení pohybu je tedy daleko výhodnější a výkonnější nový ženijní stroj DOK. Při práci na místě se však D-271 plně osvědčil a svou výkonností se v podstatě vyrovnal DOK (mimo těžkou kamenitou půdu).

Prostor bojového rozmístění je proto výhodné volit poblíž komunikace s využitím únosných polních cest, přirozených ochranných a maskovacích vlastností terénu, aby ženijní úprava a potřebný čas byly minimální.

Ženijní zabezpečení zaujetí nového prostoru bojového rozmístění spočívá v průzkumu, prověření na přítomnost min a nástrah a ve vytyčení prostorů pro jednotlivé prvky bojové sestavy ovr.

Odtařování bude jen v nejnужnějším rozsahu na komunikacích a v jednotlivých prostorech rozmístění prvků bojové sestavy ovr. Tento úkol bude plnit přidělená ženijní jednotka přímo zabezpečující činnost ovr. Posilová ženijní jednotka nemůže proto postupovat přímo v sestavě (na čele sestavy) ovr, ale s časovým předstihem 1—2 hodin před sestavou ovr.

Ženijní jednotka, určená k úkolům v rekognoskační skupině, podílí se na odtařování jen v rozsahu nutném k zabezpečení své vlastní činnosti. Její činnost bude hlavně spočívat ve vytyčení příp. zaminovaných úseků a jejich označení.

Rekognoskační skupina musí pracovat s časovým předstihem 2—3 hodin před sestavou ovr.

Velmi důležité je spolehlivé spojení rekognoskační skupiny, v níž je začleněno 1 ženijní družstvo, s velitelstvím ovr k průběžnému podávání zpráv o výsledku průzkumu a možné změně úkolu v průběhu jeho plnění.

3. Zabezpečení pohybu (manévru) uvnitř prostoru bojového rozmístění

Oddíl vojskových raket bude rozmístěn na ploše 24—30 km². K jeho činnosti bude nutné prozkoumat, vytyčit a v nutném rozsahu upravit podélné cesty, příčné cesty na úrovni vyčkávacích postavení baterií, cesty do startovacích postavení a ostatní cesty k zabezpečení činnosti uvnitř prostoru bojového rozmístění. (Viz přílohu 1.)

Prostory, které vyžadují úpravu nebo zpevňování komunikací (cest) nejsou k rozmístění a manévru ovr výhodné.

4. Ochrana prostoru bojového rozmístění před účinky ZHN nepřítele, pozemním nepřítelem a výsadkem

Ženijní zabezpečení tohoto úkolu spočívá ve vybudování prostoru, využití terénu a v maskovacích opatřeních. Prostor bojového rozmístění zásadně neumísťujeme blízko důležitých objektů, které mohou být cílem jaderného napadení.

Ženijní opatření je nutné v takovém rozsahu, aby živá síla a bojová technika byla zabezpečena v okruhu 1000—2000 m při vzdušném výbuchu nálože 20 kt. To vyžaduje zříditi okopy pro obsluhy, osádky, odpalovací zařízení, spojovací techniku a vozidla, která slouží k velení a řízení palby, budovat VS a postavení technické baterie.

Současné s budováním prostoru bojového rozmístění je bezpodmínečně nutné maskovat.

Možný postup prací uvádím na grafikonu podle zkušeností a praktickým budováním polygonu pro ovr našeho svazku a podle zkušeností z divizního taktického cvičení (příloha 2).

V rozsahu prací v grafikonu počítám prakticky se 100% vybudováním prostoru bojového rozmístění ovr s plným využitím ženijní techniky, trhavin a s časově účinným využitím terénu (u menší a méně důležité techniky).

Prostor bojového rozmístění budoují prakticky všechny jednotky ovr. Přidělená ženijní jednotka, která musí zahájit budování prostoru bojového rozmístění předem (proto časový předstih před ovr 1—2 hodiny) uskutečňuje speciální ženijní práce s trhavinami a ženijními stroji, složitější maskování, v nutném případě upravuje nebo zpevňuje a rozšiřuje krátké úseky cest.

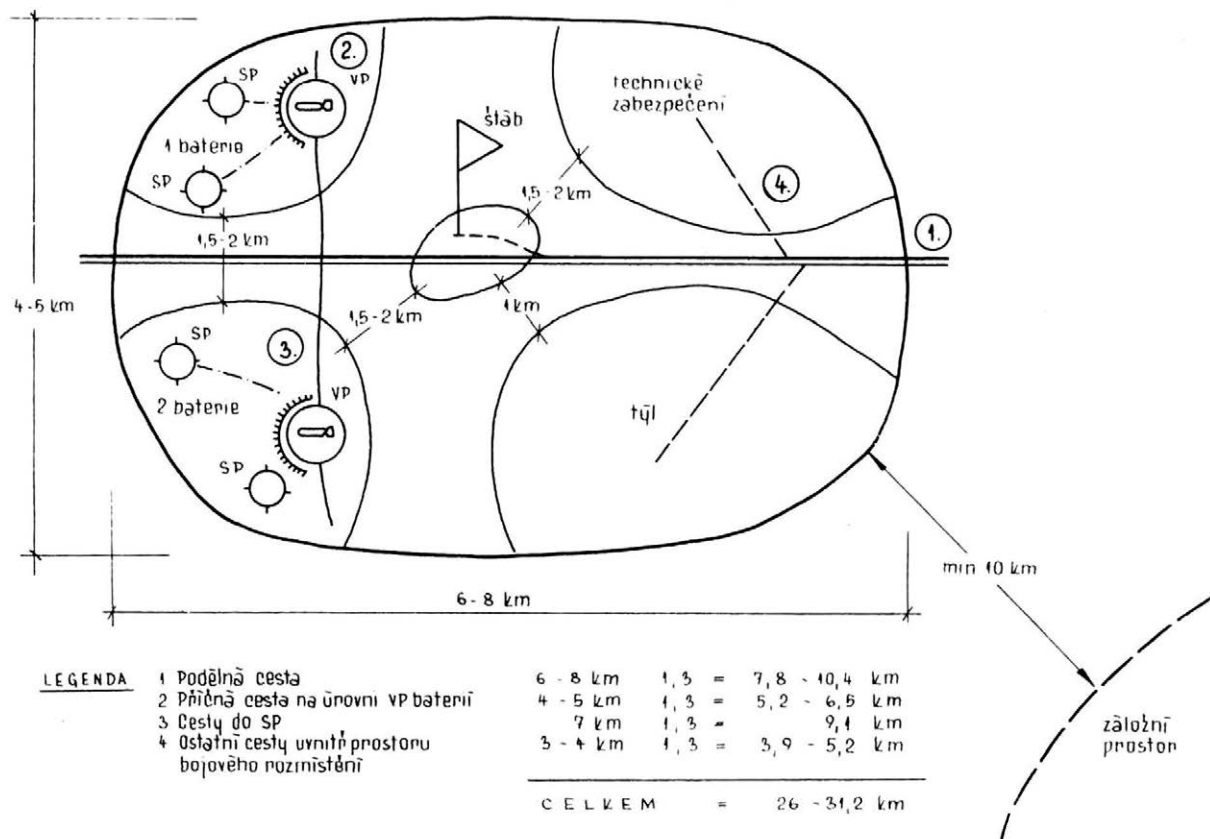
Zkušenosti ukázaly, že vhodné použití trhavin, zvláště v těžké půdě, značně urychlí ženijní budování prostoru. Nový ženijní stroj (DOK), opatřený lžicí, je velmi výkonný, zvláště v těžké půdě kamenité, kde jeho normy jsou o 20—30 % vyšší než u stroje stejného typu opatřeného radlicí a buldozeru, zavedeného dosud ve výzbroji naší armády.

Velké přednosti DOK proti buldozeru vynikly při odstraňování velkého lesního závalu a zvláště pak při zabezpečení pohybu ovr. Zavedením této techniky do výzbroje naší armády se možnosti ženijního zabezpečení dále zlepšují a z kvalitní.

Z grafikonu prací dále vyplývá, že solidní ženijní vybudování prostoru bojového rozmístění ovr vyžaduje asi 12 hodin času (při dosud předpokládaném zesílení

ROZSAH CEST V PROSTORU BOJOVĚHO ROZMÍSTĚNÍ

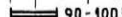
PŘÍLOHA 1

ROZSAH PRACÍ PŘI ÚPLNÉM VYBUDOVÁNÍ PROSTORU BOJOVÉHO ROZMÍSTĚNÍ JEDNÉ BATERIE DIVIZNÍHO OVR.

Příloha 2

Síly a prostředky : 1 ŽŽ, 1 D 271, 1 D 030, 1 PZV, TNT, ženíjní nářadí

Poř. čís.	Prvek bojové sestavy	Druh objektu		Nasazený stroj	Potřeba TNT v kg	Počet hodin																Obsah v m ³	Půda	Poznámka
						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16			
1.	Vyčkávací postavení	a. Okop pro tank	1	D 271	80																128	Těžká, kam.	na výhoz	
		b. Okop pro ša V3S	1	D 271	80																106	"	"	
		c. Okop pro T 805	1		50																40-50	"	"	
		d. PROBA	1		50																50	Těžká, kam.	na výhoz	
		e. Okop pro obsluhu velký	1	D 030																	23			
		f. Okop pro obsluhu malý	1	D 030																	14			
		d. Okop pro GAZ (topo)	1																					využít terén
2.	Startovací postavení č. 1	a. Okop pro ša V3S	1	D 271	30																98	Kamenitá	Hluchý podkop (2/5 N)	
		b. Úprava palebné pláně	1	D 271																	23	Těžká, hlin.	"	
		c. Okop pro obsluhu velký	1	D 030																14	"	"		
		d. Okop pro obsluhu malý	1	D 030																50	Těžká, hlin.	na výhoz		
		e. PROBA	1	D 030	50																			
3.	Startovací postavení č. 2	a. Okop pro ša V3S	1	D 271	30															98	Kamenitá	Hluchý podkop (2/5 N)		
		b. Úprava palebné pláně	1	D 271																	23	Těžká, hlin.	"	
		c. Okop pro obsluhu velký	1	D 030																14	"	"		
		d. Okop pro obsluhu malý	1	D 030																50	Těžká, hlin.	na výhoz		
		e. PROBA	1		50																			
4.	VS ovr	a. Okop pro ša V3S	1	D 271	80															98	Hlinitá	na výhoz		
		b. Okop pro T 805	4		60-80															40-50	"	50% využít ter		
		c. Okop pro GAZ	3																				využít terénu	
		d. Okop pro V3S	2	D 030	160																92	Hlinitá	na výhoz	
5.	Postavení čtz	a. Okop pro přepravník	1	D 271	105																202	Hlinitá	na výhoz	
		b. Okop pro BSC 4	1	D 030	80															120	"	"		
		c. Okop pro tank	1	D 271	80															120	"	na výhoz		
		d. Okop pro T 805	1	D 030	15															40-50	Hlinitá	Hluchý podkop (2/5 N)		
6.	Postavení týlu	a. Okop pro V3S	3		240																	na výhoz		

POZNÁMKA : 1. Mimo uvedené práce je nutné počítat a) s úpravou, rozšířením a vytýčením příjezdových komunikací

b) s úkoly maskování (plní zpravidla jednotka ovr)

c) se zesílením mostů (min. na 35-40 t).

2. Rozsah vybudování vyčkávacího postavení a startovacího postavení pro 2. baterii je stejný jako pro 1. baterii.

3. Vždy počítáme se záložním prostorem bojového rozmístění (tento minimálně prozkoumat s důrazem na komunikace).

4. Úkoly označené v grafikonu čárkovaně plní přidělená ženíjní jednotka nebo obsluha (osádka) pomocí trhavin a ženíjního nářadí (ručně).

5. PZV uskutečňuje průběžně přípravné práce k použití trhavin.

ovr). Toto však neodpovídá současným požadavkům bojové činnosti ovr, zvláště v útočném boji, kdy ovr uskutečňuje častý manévry a přemísťuje se skoky asi po 15 km průměrně 4—5krát denně. Z toho důvodu je bezpodmínečně nutné

— v maximální možné míře využívat přirozených ochranných a maskovacích vlastností terénu,

— využívat trhaviny k minimálním úpravám zvláště u techniky méně důležité (GAZ, nákladní automobily apod.),

— úplně budovat jen nutné objekty pro VS ovr, odpalovací zařízení, prostředky velení a řízení,

— základní úkoly ženijního zabezpečení splnit v časovém období 2—3 hodin, dokončovací práce (úprava násypů, další

maskování apod.) pak v době pobytu ovr v prostoru bojového rozmístění v časovém období a rozsahu podle skutečné situace.

Chceme-li zabezpečit současné tempo bojové činnosti, dobrou ochranu ovr zvláště před účinky ZHN nepřítele, bude nutné z 50—60 % využívat přirozených ochranných a maskovacích vlastností terénu, důkladně maskovat a zabezpečit dobrou vyvíčenost obsluh (osádek) k úkolům ženijního zabezpečení.

Stupeň ženijního vybudování a ochrany ovr bude ovlivněn časem, který budeme mít k dispozici k jeho ženijnímu zabezpečení. A podle toho bude nutné sladit veškerou naši činnost při plánování konkrétních opatření ženijního zabezpečení bojové činnosti ovr.

OPERAČNÍ ZASTÍRÁNÍ A MASKOVÁNÍ ve velení a spojení

Pod pojmem operační zastírání a maskování ve věcech velení a spojení rozumíme celou řadu opatření, která mají uvést nepřítele v omyl, pokud jde o přípravu operací, utajit vlastní zámýsl a důkladně promyšlenou pravděpodobnou a živou činnost vojsk a provozem na pojítkách dát nepřátelskému průzkumu možnosti získat takové zprávy, které vyvolávají u něho dojem, že připravujeme činnost docela jiného druhu, než je tomu ve skutečnosti a konečně opatření, která mají nepříteli ztížit podmínky k jaderným úderům na velitelská stanoviště a spojovací uzly.

Úkoly operačního maskování a zastírání ve věcech velení a spojení budou uskutečňovat síly a prostředky, zvláště k tomu účelu vyčleněné. Jejich optimální počet, závislý na situaci a možnostech, nesmí v žádném případě narušit plnění bojového úkolu. Úkoly operačního maskování a zastírání budou spočívat především v maskování velitelských stanovišť a spojovacích uzlů, budování klamných velitelských stanovišť a spojovacích uzlů, demonstraci činnosti vojsk a s tím i spojeným klamným provozem na technických pojítkách zvýšeným ruchem motospojek a spojovacích letounů na určitých směrech.

Při této činnosti musíme dodržovat zásady taktického maskování v takové míře, aby nepřítel nemohl zjistit, že jde o demonstrační činnost nebo klamnou síť velitelských stanovišť či klamný provoz na pojítkách.

Za soudobých podmínek boje operační zastírání a maskování nabývá stále většího významu, co se týče uvedení nepřítele v omyl, hlavně pokud jde o otázku zámýslu a v tom operační zastírání a maskování v otázce velení a spojení bude hrát významnou úlohu.

Operační zastírání a maskování v otázce velení organizujeme na celou dobu operace, s jejímž plánem musí být i sladěno. Operační zastírání a maskování plánuje štáb frontu, někdy i armády (zpravidla na ZVS) a zahrnuje do něj i otázky velení a spojení, při jejichž zpracování spolupracuje štáb náčelníka spojení, který musí vypracovat pro tuto činnost zvláštní rozkazy.

Mezi nejdůležitější úkoly k maskování útočné operace patří utajení míst velení a spojení.

Směr hlavního úderu (i pomocného) můžeme utajit skutečným klamným a demonstračním útokem s obvyklým provozem na technických pojítkách při tomto druhu bojové činnosti. Tato maskovací opatření musí být těsně spjata se základ-

ním manévrem, poněvadž případný úspěch na směru demonstrační činnosti vyžadá si přeskupit síly a změnit i směr hlavního úderu. Takový okamžik v útočné operaci bude vyžadovat od náčelníka spojení rychlé rozhodnutí a rychlý manévř spojení k zabezpečení velení na novém směru. Plán spojení k zabezpečení velení na demonstračním směru bude nutné sladit s celkovým plánem spojení útočné operace.

Obsahem zastírání a maskování v otázce velení a spojení v přípravném období útočné operace bude

- klamná činnost vojsk,
- budování klamných velitelských stanovišť,
- maskování skutečných velitelských stanovišť a spojovacích uzlů,
- zintenzivnění činnosti pojiček na podružných směrech a v prostorech klamně činnosti vojsk,
- zákaz rádiového provozu a omezení provozu na ostatních,
- rušení práce nepřátelských radiolokátorů a to aktivně (bombardováním, diversní činností a rádiovým rušením) i pasivně (vytvořením radiolokačních poruch ze závěsů z kovové fólie, skrytím objektů a vytvořením klamných objektů).

V průběhu útočné operace to bude demonstrační činnost na podružných směrech spojená s provozem na pojičkách, maskování přemísťování velitelských stanovišť a přísná kázeň provozu na pojičkách.

V průběhu přeskupování vojsk můžeme uvést nepřítele v omyl klamným rádiovým provozem. V původních prostorech soustředění udržujeme dále takový rádiový provoz, jako v době, když tam byla vojska. V nových prostorech zakážeme vůbec rádiový provoz. V klamných prostorech naproti tomu organizujeme klamný rádiový provoz, imitující práci štábu, především k upoutání pozornosti nepřátelského průzkumu pojičky. Klamný rádiový provoz organizujeme podle předem vypracovaného plánu, za použití samostatných pomůcek utajeného velení. Tyto rádiové stanice předávají klamně rozkazy, nařízení a hlášení. Zprávy, které budou vysílány rádiem, musíme předem připravit, aby tvořily logický celek v souladu s celkovým plánem operačního maskování. Zvýšenou péči musíme věnovat tomu, aby klamně rozkazy a hlášení neměly za následek nesprávná taktická opatření u vlastních vojsk. Živelnost v zastírání a maskování rádiovými pojičky nebo pojičky vůbec, by mohla nejsnáze prozradit operaci.

Klamné převozy můžeme naznačit klamným rádiovým provozem za chodu na stanovených pochodových osách, bez použití nebo i s použitím maket.

Důležité bude, aby jednotky, které uskutečňují jakýkoli klamný provoz na pojičkách, nevěděly, že jde o zastírací činnost a plnily tento úkol jako skutečný bojový úkol.

Rádiovému maskování byla v poslední válce věnována zvláštní péče.

Při zahájení příprav k útoku na Francii hitlerovské velení použilo rádiového maskování k představě přísunu celé armádní skupiny ve složení tří sborů s cílem, aby francouzské velení bylo donuceno držet v bojové pohotovosti útvary na daném směru. Při tom byla pečlivě připravena nejen operační stránka rádiového maskování, ale i technická, tj. správně určen výkon vysílání, volba frekvencí, možnost zachycení a zaměření, hustota provozu a to vše za tím účelem, aby francouzský rádiový průzkum nepoznal, že jde o klamný rádiový provoz. Hlavní úsilí bylo soustředěno na znázornění velitelské sítě. Všechny radiogramy byly normálně kódovány.

V den útoku armádní skupina, sbory a divize začaly prověřovat spojení. Rádiový provoz pro součinnost mezi armádními skupinami byl otevřen a byl tak krátký, aby nevzbudil nedůvěru, ale při tom tak dlouhý, aby jej mohl francouzský rádiový průzkum zaměřit. Údaje rádiového provozu měly umožnit zjistit členění operační sestavy a rozmístění v pohotovostních postaveních.

Výsledek tohoto rádiového maskování není znám.

Na východní frontě začátkem roku 1942 vydalo hitlerovské vrchní velitelství pozemních vojsk třem velitelským skupinám směrnicí k rádiovému maskování.

Jeho cílem bylo představovat větší množství svazků pozemních sil a současně zmást sovětské velení v přehledu o vztazích podřízenosti a hranicích jednotlivých úseků.

Okamžitě po zahájení klamného rádiového provozu opakovalo sovětské letectvo nálety na KUBYŠEV, přestože toto město nebylo před tím bombardováno. Obsah vysílaných zpráv odpovídal dané operační situaci. Pro vnitřní potřebu byla klamná sdělení označena heslem, měnicím se pro každou zprávu.

Hitlerovské velení však podceňovalo sovětský rádiový průzkum, který brzy odhalil klamný rádiový provoz, chvílemi násilně improvizovaný. Několik radiogramů i s odpovídajícím obsahem nedonutilo sovětské velení k nesprávným opatřením.

I dnes je nesnadná představa, že rádiové maskování v menším rámci může mít úspěch.

V obranné operaci bude hlavním obsahem operačního zastírání a maskování ve věcech velení a spojení uvést nepřítele v omyl pokud jde o organizaci naší obrany, organizaci velení a spojení a zamaskovat skutečný systém velení a spojení. Provoz na technických pojítkách (hlavně rádiový) bude se zřetelem na možnost odposlouchávání a zaměření silně omezen. Plnit tyto úkoly bude daleko složitější než v útočné operaci.

Klamná síť velitelských stanovišť a spojovací sítě musí odpovídat celkovému plánu operačního zastírání a maskování a musí být organizována tak, aby byla v potřebné míře zjistitelná radiolokátory, průzkumem i pozorováním. K zamaskování a vytvoření klamných velitelských stanovišť i spojovacích zařízení můžeme výhodně použít různé makety a odrážedla. Výhodné bude zřít i klamné cesty a přístupy k velitelským stanovištím (vysypat písek nebo projet auty). K výstavbě klamných spojovacích zařízení můžeme použít různý náhražkový materiál. U klamných velitelských stanovišť bude účelné vybudovat i klamné přistávací plochy pro spojovací letouny a popř. i značkovat menší provoz. Všechna tato opatření budou ovšem vyžadovat určité síly a prostředky, kterých v obranné operaci nebude dostatek. Stáby frontu nebo armád, které budou plánovat operační zastírání a maskování musí tuto okolnost vzít v úvahu, aby na úkor zastírání a maskování nebyly narušeny úkoly při dokonalé výstavbě velitelských stanovišť a organizaci spojení.

Zvláštní péči vyžaduje maskování skutečných velitelských stanovišť a to nejen v přípravném údobí operace, ale i v jejím průběhu, zvláště po přechodu na rádiové spojení. Proto do doby zahájení zteče nepřítele můžeme použít rádiové spojení pouze k zabezpečení spojení s pozemním a leteckým průzkumem, ke hlášení službě, s předsunutými oddáky a v dělostřeleckých sítích k řízení palby jen v případě přerušení linkového a směrového spojení. Během boje o hlavní pásmo obrany můžeme použít rádiové spojení ke spojení s bojujícími svazky a útvary prvního sledu operační sestavy, v dělostřelectvem, v dělostřelectvu a s letectvem.

Rádiové stanice (vysílače), určené k obsluze velitelského stanoviště, musí být umístěny mimo prostor velitelského stanoviště. Přistávací plochy pro spojovací letouny umísťujeme tak, aby svým provozem neprozradily umístění velitelského stanoviště. Zřizujeme je asi 3—4 km stranou v prostoru mezi hlavním a záložním stanovištěm. Linkové vedení přicházející k velitelským stanovištím musí být pečlivě maskováno (nejlépe zakopáno). Rovněž provoz pohyblivých pojítek (přistupové cesty k velitelskému stanovišti) nesmí prozrazovat umístění skutečného velitelského stanoviště.

K maskování velitelských stanovišť a spojovací soustavy proti radiolokačnímu pozorování ze strany nepřítele můžeme výhodně využívat ochranných vlastností terénu, které zabraňují šíření elektromagnetických vln a rovněž obranných zařízení. Maskování velitelských stanovišť a spojovacích zařízení začíná již tedy při volbě velitelského stanoviště a míst (tras) pro spojovací zařízení. Zároveň s budováním skutečných velitelských stanovišť a spojovacích zařízení budujeme klamná velitelská stanoviště a spojovací zařízení. Skutečná velitelská stanoviště a spojovací zařízení maskujeme úplně a dokonale, neboť poloviční maskování znamená prozrazení. V maskování neustále pokračujeme a prověřujeme je všemi prostředky. Soustavu spojení a velení maskujeme proti prostředkům nočního vidění jako ve dne při využití ochranných vlastností terénu a maskování materiálu.

K oklamání nepřítele — pokud jde o naši bojovou činnost — můžeme s úspěchem využít i spojovací sítě civilního sektoru a to k předávání klamných zpráv. Důležitou pomoc může sehrát i využití zahraničního tisku a rozhlasových stanic.

I zvukovému maskování je nutné věnovat z operačního hlediska zvýšenou pozornost, např. utajení zvuku palbou dělostřelectva a zvýšenou činností letectva nebo v druhém případě napodobením hluku pohybu vojsk na jiné činnosti.

Zvýšený význam operačního zastírání a maskování stává před námi otázkou vytvořit samostatné maskovací jednotky vybavené i po stránce spojovací, kterými bychom posilovali podle potřeby svazky nebo i svazy.

Vojenské zpravodajství

Podplukovník Jaroslav Hanč, CSc.

Cíle ozbrojeného působení na ekonomiku EHS

Při zkoumání prostoru středoevropského válčiště z hlediska zranitelnosti ekonomických zdrojů nepřítele, vystupují do popředí dvě, pro něho nepříznivé podmínky. Je to malá hloubka zázemí (750 až 1200 km) a vysoká územní koncentrace nejdůležitějších průmyslových a dopravních středisek. Prostor středoevropského válčiště je od našich západních hranic celý v dosahu zbraní středního doletu a pro pozemní vojska představuje při dnešní vysoké manévrovosti hloubku jedné frontové operace.

Vysoká územní koncentrace ekonomických zdrojů se vytvářela s rozvojem kapitalistické industrializace především v místech přírodních zdrojů a přirozených komunikací podle ekonomických hledisek efektivnosti kapitalistické výroby. Tato hlediska jsou však v rozporu s objektivním požadavkem soudobé války: maximálně a racionálně rozptýlit zdroje a tím snížit zranitelnost moderními bojovými prostředky.

V prostoru válčiště je značný počet oblastí s vysokou koncentrací ekonomických zdrojů. Jejich zranitelnost je značná zejména i z toho důvodu, že není a v dohledné době nebude z finančních i technických důvodů možné vybudovat účinný protiraketový systém obrany.

Při stanovení pořadí důležitosti cílů ozbrojeného působení na ekonomiku nepřítele budou na prvním místě **vojenské cíle**, jejichž využitím by mohl nepřítel vážně narušit bojeschopnost vlastních vojsk. Vojenskými cíli se nebudu zabývat; patří mezi ně především prostory odpařovacích zařízení raketových střel, letiště letounů-nosičů apod.

Při stanovení **ekonomických cílů** je třeba při jejich výběru vycházet nejen z hlediska jejich hospodářského významu, ale i z **hlediska času**, potřebného k využití ekonomických zdrojů pro posílení nepřítele, i z **hlediska prostoru**, ve kterém tyto zdroje jsou.

K tomuto přistupuje ještě jeden činitel: **způsob vystupňování války a doba jejího trvání**. Předpokládáme-li, že půjde o celosvětovou jadernou raketovou válku s poměrně krátkou dobou trvání, bude třeba pro ozbrojené působení určit takové ekonomické cíle, jejichž vyřazení bude mít bezprostřední vliv na zásobování vojsk: především dopravní spoje a ta odvětví průmyslu, která ozbrojeným silám dodávají finální výrobky. Nebude mít význam zaměřit se na klíčová odvětví průmyslu a na těžbu surovin. Z hlediska trvání války je možné, že jejich vyřazení by se projevilo až tehdy, kdy o válce již bude prakticky rozhodnuto. Očekáváme-li však válku dlouhou, s postupným narůs-

táním sil, bude mít takový způsob ozbrojeného působení na ekonomiku nepřítele hlavní význam.

Z hlediska prostoru je třeba volit ekonomické cíle podle dosahu a účinku prostředků, které máme k dispozici i podle plánovaného postupu vlastních vojsk. Nemělo by význam např. zničit některou průmyslovou oblast nebo dopravní středisko, které jsou blízkým cílem útočné operace a kterých může být v krátké době využito k ekonomickému zabezpečování vojsk. Proto bude nutné zaměřit ozbrojené působení na ty ekonomické zdroje, které mohou podstatněji posílit vojenský potenciál nepřítele dříve, než by jich mohly využít vlastní vojska.

K odpovědnému stanovení ekonomických cílů nestačí pouhý ekonomický rozbor. K tomu je nutné vyhodnotit ekonomické zdroje i z hlediska kooperačního, týlového, dopravního atd.

Z hlediska válečné ekonomiky a za předpokladu zásobování vojsk nepřítele z válečného hospodářství jsou na středoevropském válečném území nejdůležitější hospodářské objekty a oblasti v tomto pořadí důležitosti:

1. **Porúří** — hlavní centrum těžby kamenného uhlí, tepelných elektráren, hutnictví, těžkého strojírenství, základní chemie, naftového průmyslu a zbrojního průmyslu — je nejprůmyslovější oblast západní Evropy.

Vyřazení této oblasti, jejíž centrum nepřesahuje rozlohu 60×40 km, by znamenalo značný pokles výrobních kapacit na středoevropském válečném území, a to v těžbě uhlí o 50 %, v elektřině o 30 %, v surovém železe o 33 %, surové oceli o 35 %. Kromě toho by byly značně zmenšeny kapacity těžkého strojírenství, výroby obráběcích strojů, chemických výrobků, elektroniky, leteckého průmyslu i výroby obrněných vozů.

Nejvyšší koncentrace ekonomických zdrojů v této oblasti je v prostoru Dortmund — Oberhausen — Krefeld — Düsseldorf — Hagen. Vyřazení tohoto prostoru by snížilo možnosti zabezpečování jednotek NATO na válečném území o 50 až 70 % a narušilo by kooperaci průmyslu na celém válečném území.

Podle vyjádření francouzského generála O. Micksche by k zániku této oblasti stačilo 6 vodíkových bomb. Ztráty na obyvatelstvu by činily několik miliónů. V tomto prostoru je 15 velkoměst s počtem přes 100 000 obyvatel, 4,5 miliónu lidí žije na 2 % území NSR.

2. **Lotrinsko** je hlavní průmyslové centrum Francie a hlavní naleziště železné rudy na válečném území. Vyřazení této oblasti

znamená snížení kapacit těžby železné rudy o 70 %, výroby surového železa o 20 %, oceli o 17 %, těžby ropy o 9 % a elektřiny o 8 % celkových zdrojů válečného území. Kromě toho je v této oblasti těžké strojírenství, rafinérie ropy, výroba automobilů, koksochemický průmysl.

Její význam zvyšuje sousedství důležité uhlé, hutní a strojírenské oblasti Sársky a hutní a železnorudné oblasti Lucemburska. V pohraničním pásmu Lotrinska a NSR, po obou březích Rýna, jsou četná naleziště uranové rudy, oblasti strojírenského a chemického průmyslu, těžba a rafinérie ropy. Vedou tedy hlavní tepny silniční, železniční, říční a potrubní dopravy, především poledníkového směru.

Válečně ekonomický význam lotrinské oblasti spolu s oblastí sárskou a lucemburskou je jen málo menší, než význam Porúří. Rozlohou je však tato oblast mnohem větší (asi 300×150 km).

3. **Pařížská oblast** je středisko leteckého průmyslu (přes 50 % francouzské produkce), těžby a zpracování ropy, základní chemie, hutnictví a automobilového průmyslu. Paříž je největší dopravní uzel na středoevropském válečném území, křižovatka 11 hlavních železničních tratí, křižovatka všech hlavních západoevropských dálnic, mezinárodní letecká základna s četnými vojenskými i civilními letišti, má důležitý přístav na Seině. Pro válečnictví by vyřazení této oblasti znamenalo ztrátu 35 % kapacit leteckého průmyslu, 10 % produkce rafinérií ropy, značné části chemického, strojírenského a potravinářského průmyslu a poměrně důležité produkce elektrické energie.

4. **Severní Francie, Belgie a jižní Holandsko.** V oblasti převládá těžba uhlí, tepelné elektrárny, hutě černých i barevných kovů, chemický průmysl a těžké strojírenství. Jejím vyřazením by klesla těžba uhlí o 15 %, černá metalurgie o 20 %, výroba mědi o 70 % a cínu o 60 %. Jen v oblasti Antwerpen je 45 % kapacit barevné metalurgie na válečném území. Tato oblast je též důležitou dopravní křižovatkou a spojnici důležitých oblastí námořních přístavů (Antwerpen, Ostende, Dunkerque, Calais, Boulogne) s průmyslovou středorýnskou oblastí.

5. **Severní Holandsko** soustřeďuje největší rafinérii ropy na válečném území, atomový průmysl a stavbu lodí. Má nejvýkonnější námořní přístav v západní Evropě. V okolí Rotterdamu jsou rafinérie ropy o kapacitě 25 miliónů tun (= 16 % kapacit válečného území) s četnými sklady surové ropy i naftových produktů. Rotterdamský přístav prochází 40 % ropy dovážené do zá-

padní Evropy. Tato oblast je spojena 300 km dlouhým ropovodem o kapacitě 20 miliónů tun s Porýním a Porúfím. Vyřazení této oblasti by postihlo zejména zásobování armád NATO pohonnými hmotami jak z běžné výroby rafinérií, tak i z uskladněných četných zásob.

6. **Bavorská oblast** není z hlediska podílu na ekonomických zdrojích válečnické zvláště významná. Její význam však spočívá v možnosti bezprostředně zásobovat ozbrojené síly NATO na jižním křídle středoevropského válečnického pásu; je kromě toho v dosahu našich operačně taktických zbraní. V této oblasti jsou četné závody strojírenské a hutnické, automobilového průmyslu, rafinérie ropy, chemický průmysl a četné ropovody a produktovody.

Nejdůležitější objekt v tomto prostoru je Ingolstadt, který je spojnicí západoevropských ropovodů z přístavů Genova a Lavera. V místě jsou velké rafinérie ropy o kapacitě přes 10 miliónů tun ročně a jejich kapacita v dalších letech ještě vzroste. Jsou tam i obrovské sklady ropy a pohonných hmot. Město je vzdáleno 250 km od Českých Budějovic a 130 km od Domažlic.

Důležité průmyslové město v této oblasti je München, který leží v předalpském směru, asi 250 km jihozápadně od Českých Budějovic. Ve městě je soustředěn letecký, automobilový, chemický a strojírenský průmysl. Z vojenského hlediska je významná výroba střeliva v předměstí Ottobrunn, letecké závody v Oberpfaffenhofen, atomový průmysl v Garching a elektronická výroba v Dachau. Přímou v München se vyrábějí bojové chemické látky a obrněná vozidla. Město je důležitou železniční a silniční křižovatkou a v jeho obvodu jsou 4 velká letiště. Je též střediskem potrubní dopravy a v jeho okolí končí produktovod Lavera — Strassbourg — Ulm, který může zásobovat pozemní i letecké jednotky NATO v tomto prostoru.

Další důležité středisko je Nürnberg — město černé i barevné metalurgie, strojírenství, automobilového průmyslu a elektrotechniky. Pro bezprostřední zásobování ozbrojených sil na válečnické význam výroba střeliva, výroba a oprava leteckých motorů a výroba radiolokačních zařízení. V okolí města jsou četné strojírenské a elektrotechnické podniky. V Erlangen je atomový průmysl a ve Scheibach velký slaboproudý závod.

V oblasti města Augsburg jsou letecké a chemické závody, výroba automobilů a obráběcích strojů.

V prostoru Stuttgart jsou elektrárny, rafinérie ropy napojené na ropovod Karls-

ruhe, poměrně značné strojírenství, základní chemie, petrochemie a elektronika. V okolí města je známá automobilka v Boblingen, výroba munice v Degerloch a leteckých motorů v Ellbach.

Z ostatních oblastí v blízkosti našich hranic jsou důležité:

- těžba uranové rudy a strojírenské závody ve Weiden,

- hutnictví hliníku, těžba uhlí a uranu, elektrárny a strojírenství ve Schwanndorf,

- těžba hnědého uhlí a strojírenství v Burglengenfeld,

- chemický, strojírenský a elektrotechnický průmysl v Regensburg a Landshut,

- hliníkárenské hutě v Neuöttingen.

Tato oblast má bezprostřední význam pro zabezpečování ozbrojených sil ve výchozím postavení u našich hranic. I když v ní není koncentrováno tolik ekonomických zdrojů jako ve dříve popsaných oblastech, důležitost těchto zdrojů a zásob se zvyšuje možností jejich poměrně rychlého využití. Oblast však není ekonomicky soběstačná pro zásobování prvosledových jednotek. Je závislá na dovozu z ekonomicky důležitějších oblastí — Porúří, Lotrinska, Sársko atd. Tím důležitější úlohu v tomto prostoru hraje doprava všeho druhu. Železniční síť je poměrně hustá s možnostmi objížděk v mnoha směrech. Doplnují ji i mnohé trasy vodní dopravy, které se ještě zvýší po vybudování projektovaného kanálu Rhein-Donau. K dopravě lze využít stálých a polních letišť. Velký význam pro zásobování pohonnými hmotami mají ropovody, místní rafinérie a produktovody, které ústí v blízkosti hranic ČSSR a NDR a mohou být polním potrubím prodlouženy do armádních skladů a do prostorů polních letišť.

Při ozbrojeném působení na tuto oblast bude třeba dobře zvážit, které ekonomické zdroje je nutné vyřadit a které bude možné okupovat a využít pro zásobování vlastních vojsk.

Ostatní důležité ekonomické oblasti středoevropského válečnického pásu působení na ekonomiku oblastmi s jednoúčelovým zaměřením, např. atlantické a středozemské přístavy, hliníkárenský průmysl v podhůří Pyrenejí, těžké strojírenství a zbrojní průmysl v oblasti Dijon i ostatní průmyslové oblasti v NSR kolem Rýna a dolního toku řeky Main a v pohraniční oblasti u NDR atd.

• • •

Cílem ozbrojeného působení na ekonomické zdroje na válečnické bude zejména

— omezit přesun a zásobovací možnosti bojujících jednotek NATO;

— ničit průmyslová střediska, která tyto ozbrojené síly zásobují;

— ochromit a vyřadit klíčové hospodářské objekty (projeví se na ekonomickém zabezpečování za delší dobu),

— napadnout administrativně ekonomická centra, která organizují a řídí chod hospodářského života.

Podle pořadí naléhavosti lze rozdělit cíle ozbrojeného působení tak, aby byly zneškodněny ty zdroje, které mají bezprostřední vliv na bojovou činnost nepřátelských jednotek.

1. Údery proti skladům jaderných zbraní a objektům, které jsou určeny k bezprostřednímu zabezpečování činnosti prvosledových svazků nepřítel. Do této skupiny cílů náleží především ničení skladů a zásob v týlu prvosledových svazků v prostoru spolkové země Rheinland-Pfalz, zejména v okolí Kaiserlautern, kde jsou hlavní sklady výzbroje amerických vojsk a v prostoru Freiburg-Mulhouse se sklady francouzských prvosledových svazků. Dále sem patří ničení skladů pohonných hmot a rafinérií ropy v prostoru Ingolstadt, München, Nürnberg, Fulda a ničení zdrojů, které jsou v blízkosti naší západní hranice, popsané v pojednání o bavorské oblasti. Účinek tohoto ozbrojeného působení se bezprostředně projeví na úderné síle nepřítel a omezí jeho manévrovací schopnost.

2. Údery proti dopravě, zejména potrubní, na které závisí nejen mobilnost motorizovaných svazků a letectva, ale i funkce ostatních dopravních odvětví, které zabezpečují zásobování vojsk mezi týlovými i armádními sklady. V prostoru válčiště půjde především o vyřazení produktodů v blízkosti našich západních hranic (Fulda, München, Nürnberg), které jsou napojeny na přístavy (Antwerpen, Saveney, Lavera, Le Havre, Dunkerque), a to buď vyřazením cílových míst se sklady PHM, nebo ničením hlavních křižovatek produktodů v Dijon, Chalons sur Marne, Trier, Zweibrücken, popřípadě napadením vykládacích námořních přístavů.

Silniční doprava je zranitelná v prostoru dálnice Karlsruhe-München, kde jsou důležité křižovatky a mimoúrovňové nadjezdy (Naila, Bayreuth, Lauf, Nürnberg, Regensburg, Landshut, München), v hlubším zázemí pak Frankfurt, Mannheim, Karlsruhe a Stuttgart. Vyřazení těchto cílů by ochromilo zásobování nepřátelských jednotek na přálpském a sárském směru naší činnosti.

3. Údery proti hlavní ekonomické základně, která má dlouhodobý význam pro ekonomické zabezpečování ozbrojených sil NATO. Takovou základnu tvoří Porúří, Lotrinsko a Sársko, jejichž vyřazení podstatně oslabí válečný ekonomický potenciál válčiště.

4. Úder proti přísunu materiálu a vojsk ze zámoří. Půjde především o hlavní atlantické přístavy, zejména Rotterdam, Haag, Antwerpen, Le Havre, Nantes, La Rochelle, Bordeaux a středomořské přístavy Marseille, Lavera, Toulon apod. Tyto údery podstatně omezí možnosti zásobování válčiště z mimoevropských ekonomických zdrojů.

5. Údery proti speciálním válečným důležitým hospodářským objektům, jako jsou zbrojní a letecké závody nebo závody, na jejichž výrobě závisí bezprostředně zásobování vojsk. Budou to údery především na letecké a raketové závody v prostoru Paříž a v jižním Německu, na atomový průmysl (např. Pierrelatte), velké zbrojovky (Essen, La Creusot), muniční závody (Ludwigshafen, Troisdorf, Wistedt u Hamburku), popřípadě i na jiné specializované závody, např. na výrobu elektronických zařízení apod.

6. Údery proti administrativním centřům, ve kterých je soustředěn značný počet obyvatelstva a dopravních prostředků a zároveň jsou průmyslovými středisky. Na území válčiště je 42 velkoměst s počtem obyvatel přes 200 000 — z toho na přálpském a sárském směru na území NSR je jich 6 (München, Frankfurt, Nürnberg, Mannheim, Wiesbaden a Karlsruhe s celkovým počtem 2,6 mil. obyvatel). Ozbrojené působení na tato centra by měla za následek narušení mobilizace a přesunů vojsk; kromě hospodářských škod i značnou dezorganizaci řízení válečného hospodářství, velké ztráty pracovních sil a morální úpadek.

Se zřetelem na stále rostoucí počet a technické zdokonalování prostředků boje je možné působit na ekonomiku nepřítel současnými údery s několika cíli podle strategického i operačního velení. I když tento způsob ozbrojeného boje má v současné době nesmírný význam, zejména pro narušení ekonomického zabezpečování války, nemůže sám o sobě rozhodnout válku. K tomu je nutná aktivní bojová činnost vojsk. Správné a všestranné zhodnocení ekonomických zdrojů na středoevropském válčišti a podle něho odpovědný výběr cílů podle vojenských, ekonomických a politických hledisek může bojovou činnost našich vojsk maximálně usnadnit a tak přispět k jejich konečnému vítězství.

Kosmický průzkum USA

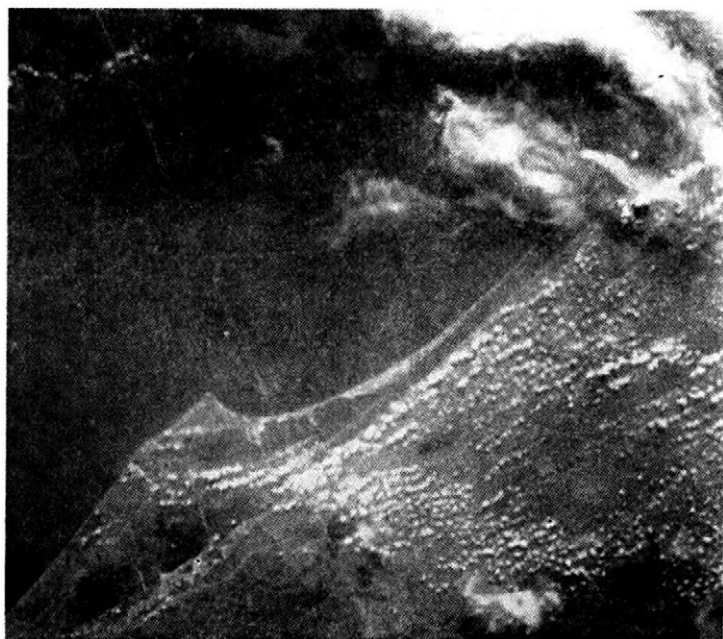
Přes snahy národů o mírové využití kosmického prostoru nepřestávají americké vojenské kruhy přemýšlet o komplexním vyřešení průběžného dozoru nad děním na celé zeměkouli. K tomu přispívá a jak je zřejmé z obrázků, přispěl i kosmický program Gemini, respektive jeho odnož, špiónážní družice bez posádky typu SAMOS. Na základě výsledků tohoto programu vypracovalo velitelství vzdušných sil armády USA nový projekt — MOL (Manned orbiting laboratory — kosmická laboratoř s lidskou posádkou), který nebude podřízen národnímu úřadu pro astronautiku (NASA) jako dosud, nýbrž přímo velitelství vzdušných sil.

Základem letů MOL má být kabina GEMINI s dvěma vojenskými kosmonauty — spojená s laboratoří o délce 14 m a

šířce 4 m. Předpokládá se, že kosmická „směna“ bude trvat pro oba kosmonauty 30 dnů. Na oběžné dráze budou moci kosmonauté přecházet z kabiny do laboratoře a naopak. Po splnění úkolu má kosmická laboratoř přistát obvyklým způsobem, tj. sestupem do vymezené oblasti Atlantického oceánu. Laboratoř bude vybavena nejmodernějším zařízením — od fotoaparátů až po infrazářiče pro vyhledávání objektů v noci.

Pokusy s projektem MOL začaly v posledních měsících roku 1966. První kosmonauté v rámci tohoto projektu, jehož rozpočet činí 1,5 biliónů dolarů, mají vystoupit na oběžnou dráhu až v roce 1969. Do té doby budou plnit funkci kosmického průzkumu družice typu SAMOS.

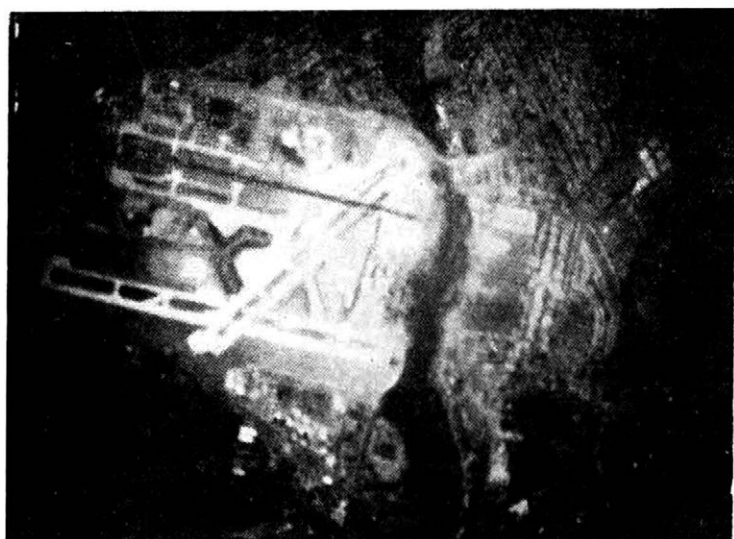
Snímky fotografované družicí SAMOS z výšky 240 km

Obr. 1 — Část území Sovětského svazu

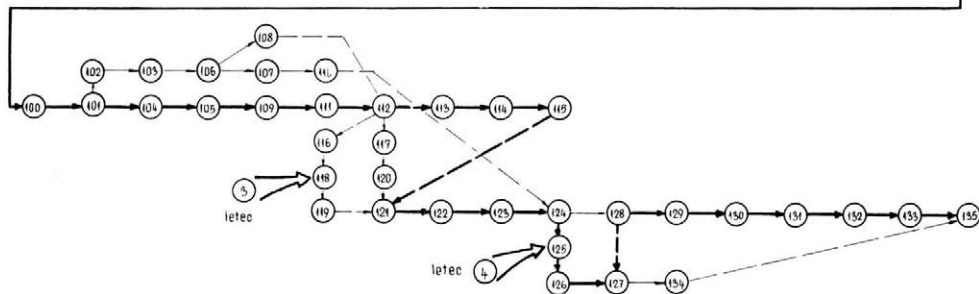
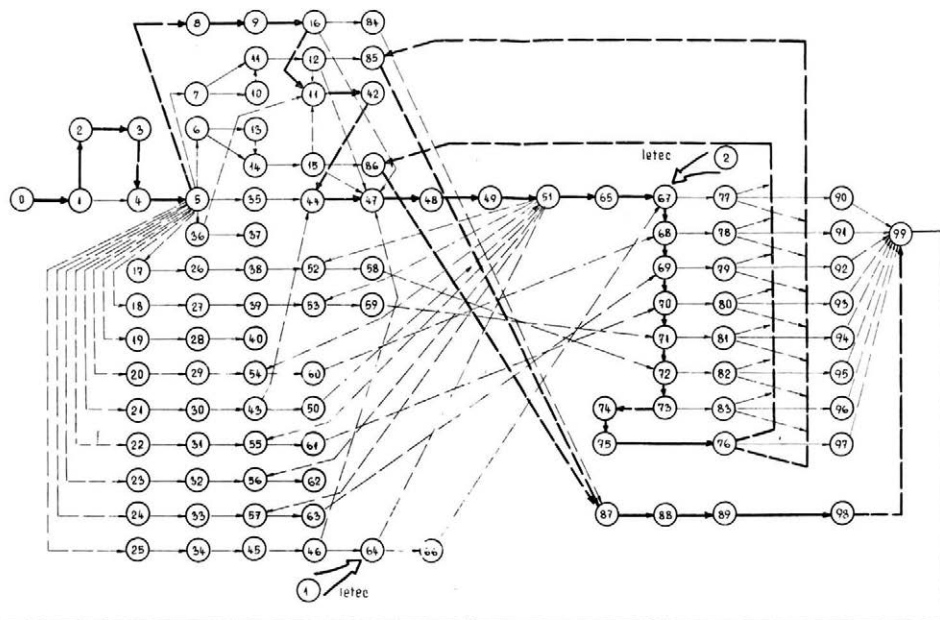
Obr. 2 — Rozjezdové dráhy a letištní budovy v Mombasa, Kenya

Obr. 3 — Dallas v noci, USA

SÍŤOVÝ GRAF

PŘÍLOHA 1

Plukovník Miloš Brabenec, CSc.,
major Zdeněk Hron,
major Ing. Zdeněk Odehnal

PLÁNOVÁNÍ

vysazení operačního vzdušného výsadku

METODOU PERT

Vzrůstající úloha a způsoby použití vzdušných výsadků ovlivňují i organizace jejich bojové činnosti. Jejich příprava, přelet a vysazování je v současných podmínkách velmi složité, zejména vlivem kvalitativního růstu odvetné činnosti nepřítele proti přeletům vzdušných výsadků.

Při přípravě i při vysazení operačního výsadku mohou být štáby, síly a prostředky, které se této bojové činnosti zúčastňují, vzdáleny jedny od druhých na stovky kilometrů.

Do přípravy je zapojeno velké množství velitelů a štábů, zejména na úrovních fronty, letecké armády, vojenského dopravního letectva svazků a útvarů, leteckých svazků a útvarů zabezpečujících vysazení operačního výsadku (stíhací, stíhací bombardovací, průzkumné letectvo), výsadkového svazku, výsadkových útvarů, raketových svazků a útvarů, vojsk PVO a PVOS a vojsk útočících na směr použití výsadku.

Velký prostorový rozmach tohoto útoku ze vzduchu a vysoké tempo operací vnáší značné změny do obsahu prací štábů.

Všestranné zabezpečení operačního

výsadku musí být zaměřeno na vytvoření nejprůzračnějších podmínek pro **co nejrychlejší odlet** vzdušného výsadku, **bezpečný přelet** do určeného prostoru, **včasné využití** výsledků jaderných úderů a **udržení bojeschopnosti** operačního výsadku v hlučném týlu nepřítele.

Největší těžkosti ve velení pochopitelně vznikají tehdy, když v podstatě rozdílné prvky, které zabezpečují operační výsadek, jsou ve velké vzdálenosti jeden od druhého. Přitom v průběhu celé přípravy, přeletu a vysazení operačního výsadku jsou realizovány v jednotlivých štábech činnosti, které musí vzájemně ladit s činností ostatních štábů zúčastněných na přípravě vysazení. K tomu, aby bylo dosaženo úspěchu ve velení vojskům, jsou velitelé a štáby povinni vypracovat a realizovat nejvýhodnější plán použití sil a prostředků.

Jednou z možných teorií zkoumání složitých procesů, jako je příprava a vysazení operačního výsadku, je teorie návazných procesů — **analýza kritické cesty (CPA)**.

Této metody jsme použili např. při cvičení VLTAVA proto, že umožňuje ná-

zorně **graficky** vyjádřit **logickou** organizační **strukturu** analyzovaného procesu, tj. přípravu a organizaci vysazení operačního výsadku.

Vycházeli jsme z předpokladu, že se v každém případě bude jednat o **zkrácení potřebného času** nutného k přípravě operačního výsadku k vysazení. Metoda PERT se nám jevila výhodnou, protože můžeme pomocí ní nalézt činnosti, **důležité pro včasné splnění úkolu**, a u jiných činností odhalit **skryté časové rezervy**.

Při aplikaci této metody se ukázalo, že již analýza celého projektu a zpracování podkladů pomůže efektivně organizovat tento složitý proces tak, aby jednotlivé dílčí činnosti přípravy k vysazení operačního výsadku byly řešeny:

1. ve věcných a logických návaznostech,

2. Ve správném pořadí podle jejich významu pro konečný efekt, tj. včasné dosažení **pohotovosti** k vysazení.

Snaha řešit a stanovit návaznost jednotlivých činností byla dosud reprezentována nejen u výsadkového svazku, ale i u pozemních svazků zpracováním **kalendářního plánu** činnosti velitele a štábu ve formě **harmonogramu**.

V harmonogramech je přípravný proces rozložen do času a za výchozí i konečné časy jsou brány údaje, které jsou zpravidla stanoveny nadřazeným štábem, některé z nich jsou stanoveny vzájemným dohovorem a jiné opět pouhým odhadem na základě zkušeností. Vypracovaný harmonogram však neumožňuje promítat změny v plánovaných termínech do celé přípravy k vysazení, plánované termíny spolehlivě vyhodnocovat, popřípadě i předvídat možný vliv změn na jednotlivé činnosti. Celá příprava se pak vymyká účinné kontrole a není zaručeno její uspokojivé zvládnutí.

Výchozí předpoklady při využití metody PERT (příloha 1 a 2).

Při zpracování **seznamu činností**, jako podkladu pro **grafický model** celého složitěho procesu přípravy operačního výsadku, jsme stanovili za **počáteční činnost** obdržení úkolu z VS frontu šifrovkou na VS operačního výsadku vzdáleného kolem 500 km od linie fronty v blízkosti letištních uzlů, které se staly součástí výchozího prostoru operačního výsadku pro vysazení.

Koncovým uzlem jsme stanovili okamžik dosažení **pohotovosti** k vysazení jako **cíl první uzavřené etapy činnosti** velitele a štábu při zasazení operačního výsadku.

V dalších práci na seznamu činnosti ve-

litele a štábu operačního výsadku jsme předpokládali, že operační výsadek plánuje svůj úkol na základě zcela nových údajů z rozhodnutí velitele fronty. Proto musí štáb řešit všechny činnosti, které jsou nutné k optimálnímu výsledku při plánování vzdušné výsadkové operace.

Časové možnosti naší skupiny nám nedovolily, abychom zpracovali **komplexní model** a rozpracovali činnost **všech** velitelů a štábů, které se zúčastní přípravy k vysazení, přeletu a zabezpečení bojové činnosti operačního výsadku v týlu nepříteli. K prověření možnosti této metody jsme se omezili na činnost, kde se soustřeďuje většina činností, tj. do činnosti velitele a štábu operačního výsadku. I v tomto značně omezeném příkladu vyšlo celkem 135 uzlů.

Jak ukázala **analýza** struktury projektu, musí se stát **centrem** pro řízení celé přípravy operačního výsadku k vysazení v hodnotě výsadkové divize **štáb fronty**. Otázky přípravy a vysazení by měly být řešeny **zcela centralizovaně**. Jenom organizace malé části zabezpečení přeletu operačního výsadku, jako je boj s prostředky PVO nepříteli nebo součinnost vojenského dopravního letectva (které bude mít kolem 300 letounů při vysazení výsadkové divize a kolem 100–150 letounů při vysazení výsadkové brigády) se štábem operačního výsadku a se zabezpečujícím letectvem, bude vyžadovat náročnou, složitou, pečlivou a včasnou činnost.

Bude proto účelné, aby štáb fronty zpracoval celý postup pro všechny zúčastněné štáby metodou PERT a vydával těmto štábům jednotlivé součásti celého projektu jako nařízení pro realizaci celé přípravy.

Při strojním zpracování celého projektu vychází z počítače časové hodnocení realizace činností **přímou v kalendářním vyjádření** (např. pro činnost 2–8 nejdříve možný začátek 26. srpna 1967, nejdříve možný konec 27. srpna 1967, nejpozději nutný začátek 26. srpna 1967, nejpozději nutný konec 29. srpna 1967, celková časová rezerva je 40 hod., volná časová rezerva 28, nezávislá 0). Rychlostí tiskárna stroje tiskne výsledky velkou rychlostí (např. pro počítač LEO je to 1000 řádků za minutu), analýza projektu o 150 uzlech trvá i s tiskem řádově 3 minuty.

Ve štábu fronty by tak byly zpracovány činnosti jednotlivých zúčastněných štábů na přípravě vzdušného výsadku ve formě **subsistí**, které by byly v návazných bodech (milnicích) integrovány v hlavní

síti celého projektu, tj. v činnosti plánovací skupiny frontového štábu, která připravuje výsadkovou operaci.

V jednotlivých subsítích by byla ukončena taková činnost, která je nutná pro zahájení činnosti a jejíž počátek je v určeném návazném uzlu hlavního objektu.

Analýza subsítě může být oddělena z komplexního numerického hodnocení (strojního) a zaslána příslušnému útva-

ru. Tak např. při rozpracování našeho úkolu **vstupuje poprvé činnost štábu svazku** vojenského dopravního letectva do hlavní sítě v uzlu číslo 64, kdy začíná náčelník výsadkové služby zpracovávat informační zprávu pro velitele operačního výsadku. Od tohoto uzlu byla vázána činnost štábu operačního výsadku na připravené podklady dopravně výsadkového svazku.

ROZBOR POUŽITELNOSTI METODY PERT PŘI PŘÍPRAVĚ OPERAČNÍHO VÝSADKU

Rozbor kritické cesty i celá práce na síťovém grafu ukázala, že můžeme použít této metody s úspěchem k zásadní a komplexní analýze činnosti štábu operačního výsadku. Současně dává tato metoda srovnáním několik variant síťového grafu možnost vypracovat **optimální**, obecně platnou metodiku práce štábu operačního výsadku při přípravě k vysazení. Současně se ale prokázala i nutnost tuto metodiku prověřit v praxi a v dalším ji zavést i direktivně do štábu výsadkového svazku.

Bude třeba dále prověřit možnost použití této metody při **operativním řízení** štábů, které se účastní vysazení operačního výsadku, přímo z centra plánování, tj. ze štábu frontu. V takovém případě by podřízené štáby organizovaly činnost na základě zpracovaných **subsítí** jednotlivých štábů na VS frontu. Tyto subsítě by byly vydávány jako direktiva ze štábu frontu.

V případě překročení časových rezerv u podřízených štábů nebo narušení činností, které leží na kritické cestě, by štáb frontu operativně, pomocí počítače, přehodnotil síťový graf určité subsítě a opravil direktivně jednotlivé činnosti v podřízených štábech, aby nebyla narušena výsledná činnost, tj. včasné dosažení pohotovosti k vysazení.

Tato metoda přímo vyžaduje dokonalé spojení, spolehlivost, stabilitu a odpovědné plnění všech činností jak v čase, tak v kvalitě a pomáhá současně odstranit řízení založené **pouze na intuici**.

Sestavený síťový graf umožňuje i bez časových údajů stát se:

- spolehlivou základnou pro časové plánování,

- tvoří jasné a lehce srozumitelné znázornění celé práce štábu,

- do určité míry je zárukou, že nebude vynechána žádná činnost při realizaci přípravy operačního výsadku k vysazení,

- vytváří obraz vymezení odpovědností za jednotlivé úseky práce,

- je základem pro další prohlubování a zpřesňování původního návrhu metodiky práce štábu,

- je prostředkem k odhalení návazností, které vedou mimo proces přípravy ve štábu operačního výsadku, např. k letcům, k nadřízenému štábu, k týlovým orgánům atd.

Při analýze kritické cesty můžeme nalézt **objektivně** nejsprávnější cestu jak zkrátit čas, který je potřebný k přípravě operačního výsadku. Umožňuje rozpoznat takové činnosti, na které je třeba zaměřit pozornost řídicích orgánů štábu při realizaci celého projektu.

Metoda PERT umožňuje volit různé varianty postupu při plánování vysazení. Umožňuje najít exaktní cestou časově nejnáročnější činnost, která přímo a zpravidla za všech okolností ovlivňuje splnění plánované lhůty, jako je tomu např. při zpracování rozpočtu pro vysazení. Proto bude ve štábu výsadkového svazku zkoumána možnost využití zpracovaného programu pro tento rozpočet a jeho zpřesňování na počítačím stroji podle konkrétní situace operačního výsadku, vojenského dopravního letectva a rozhodnutí velitele k vysazení.

Bude žádoucí, aby spolu s časovým hodnocením se řešily i další proměnné, které ovlivňují celou přípravu k vysazení jako: počty osob zapojených do realizace projektu, kvalifikaci pracovníků štábů, psychologické vlivy, spotřebu materiálů atd.

Při zpracování seznamu činností, síťového grafu a časových údajů optimistických, pesimistických a nejpravděpodobnějších je třeba pracovat velmi pečlivě a promyšleně, se znalostí organizace celého projektu.

Nebylo v našich možnostech prozkoumat do důsledků efektivnost použití této metody v celém komplexu. Je proto nutné v této práci pokračovat a vyřešit ji zcela, především pak dorešit celou strukturu procesu se všemi štáby, které jsou na přípravě operačního výsadku zúčastněny.

Seznam činností a tabulka hodnot

i	j	Činnost	Provádí	Časové odhady			a + b	4 m	t _B	b-a	δ	δ ²
				a	m	b						
1	2	3	4	5	6	7						
0	1	obdržení úkolu šifrovkou		5	5	5	10	20	30 5	0	0	0
1	2	předání odborných směrnic OS		5	10	20	25	40	65 10,8	15	2,5	6,25
1	4	studium úkolu	vel., NŠ	10	20	60	70	80	150 25	50	8,3	68,8
2	3	předběžné studium odbor. směrnic	OS	10	30	90	100	120	220 36,6	80	13,3	177
3	4	FČ		0	0	0			0		0	0
4	5	seznámení s úkolem		15	40	80	95	160	155 25,8	65	10,8	116,64
5	6	FČ		0	0	0			0		0	0
5	7	FČ		0	0	0			0		0	0
5	8	FČ		0	0	0			0		0	0
5	17	FČ		0	0	0			0		0	0
5	18	FČ		0	0	0			0		0	0
5	19	FČ		0	0	0			0		0	0
5	20	FČ		0	0	0			0		0	0
5	21	FČ		0	0	0			0		0	0
5	22	FČ		0	0	0			0		0	0
5	23	FČ		0	0	0			0		0	0
5	24	FČ		0	0	0			0		0	0
5	25	FČ		0	0	0			0		0	0
5	35	ujasnění úkolu	vel.	2	10	20	22	40	62 10,3	18	3	9
5	36	ujasnění úkolu	NŠ	2	10	30	32	40	72 12	28	4,6	21,2

i	j	Činnost	Provádí	Časové odhady			a + b	4 m	t _B	b-a	δ	δ ²
				a	m	b						
1	2	3	4	5	6	7						
6	13	práce na variantě A	NOO 1. oper.	5	15	60	65	60	125 20,8	55	9,1	82,71
6	14	ujasnění operační normy	NOO, 1. oper.	5	10	60	65	40	105 17,5	55	9,1	82,81
7	10	práce na variantě B	ZV, 2. oper.	5	15	60	65	60	125 20,8	55	9,1	82,81
7	11	ujasnění operační normy	ZV, 2. oper.	5	15	60	65	60	125 20,8	55	9,1	82,81
8	9	práce na organizaci přesunu		10	30	90	100	120	220 36,6	80	13,3	177
9	16	vypracování předběžných podkladů pro NS		20	60	180	200	240	440 73,3	160	26,6	707
10	11	FČ		0	0	0			0		0	0
11	12	ujasnění úkolu	ZV, 2. oper.	6	8	25	31	32	63 10,5	19	3,2	10,24
12	41	FČ		0	0	0			0		0	0
12	47	FČ		0	0	0			0		0	0
12	85	práce na návrhu pro rozhodnutí	ZV, 2. oper.	20	60	180	200	240	440 73,3	160	26,6	697,5
13	14	FČ		0	0	0			0		0	0
14	15	ujasnění úkolu	NOO, 1. oper.	5	10	30	35	40	75 12,5	25	4,2	17,64
15	41	FČ		0	0	0			0		0	0
15	47	FČ		0	0	0			0		0	0
15	86	práce na návrhu pro rozhodnutí	NOO, 1. oper.	20	60	180	200	240	440 73,3	160	26,6	697,5
16	84	práce na podkladech a propočtech pro přesun		10	30	90	100	120	220 36,6	80	13,3	177
16	41	FČ		0	0	0			0		0	0
16	47	FČ		0	0	0			0		0	0
17	26	studium odb. směrnic	ZV NT	5	30	60	65	120	185 30,8	55	9,1	82,81

i	j	Činnost	Provádí	Časové odhady			a+b	4 m	t _B	b-a	δ	δ ^a
				a	m	b						
1	2	3	4	5	6	7						
18	27	studium odb. směrníc	ZVTV	5	30	60	65	120	185 30,8	55	9,1	82,81
19	28	studium odb. směrníc	NPO	5	15	60	65	60	125 20,8	55	9,1	82,81
20	29	studium odb. směrníc' '	NRVD	5	10	50	55	40	85 15,8	4,5	7,5	56,25
21	30	studium odb. směrníc	NPz	10	30	120	130	120	250 41,6	110	18,3	334,8
22	31	studium odb. směrníc	ŽN	5	20	100	105	80	185 30,8	95	15,8	241,6
23	32	studium odb. směrníc	SN	5	30	80	85	120	205 34,2	75	12,5	155,2
24	33	studium odb. směrníc	CHN	5	30	80	85	120	205 34,2	75	12,5	155,2
25	34	studium podkladů	NVS	5	30	120	125	120	245 40,8	115	19,2	368,6
26	38	seznámení určených důst. se směrnícemi	ZV NT	3	15	60	63	60	123 20,5	57	9,5	90,25
27	39	seznámení urč. důstojníků se směrnícemi	ZVTV	3	15	60	63	60	123 20,5	57	9,5	90,25
28	40	seznámení urč. důstojníků se směrnícemi	NPO	5	10	60	65	40	105 17,5	55	9,1	82,81
29	54	práce na návrhu	NRVD	5	15	60	65	60	125 20,8	55	9,1	82,81
30	43	vypracování předb. informace	NPz	3	20	100	103	80	183 30,5	97	16,2	262,4
31	55	práce na návrhu	ŽN	5	30	100	105	120	225 37,5	95	15,8	241,6
32	56	práce na návrhu pro NŠ	SN	5	30	80	85	120	205 34,2	75	12,5	155,2
33	57	práce na návrhu	CHN	5	30	80	85	120	205 34,2	75	12,5	155,2
34	45	seznámení urč. důstojníků s podklady	NVS	3	10	60	63	40	103 17,2	57	9,5	90,25

i	j	Činnost	Provádí	Časové odhady			a+b	4 m	t _B	b-a	δ	δ ²
				a	m	b						
1	2	3	4	5	6	7						
35	44	zhodnocení situace	vel.	3	10	20	23	40	63 10,5	17	2,8	7,84
36	37	zhodnocení situace	NŠ	3	10	30	33	40	73 12,2	27	4,5	20,25
36	41	FČ		0	0	0			0		0	0
38	52	práce na návrhu pro velitele	ZVNT	10	50	120	130	200	330 55	110	18,3	334,8
39	53	práce na návrhu pro velitele	ZVTV	10	40	100	110	160	270 45	90	15	225
41	42	vypracování kalendář. plánu		10	30	60	70	120	190 31,6	50	8,3	68,8
42	44	FČ		0	0	0			0		0	0
43	44	FČ		0	0	0			0		0	0
43	50	práce na návrhu	NPz	5	20	60	65	80	145 24,2	55	9,1	82,81
44	47	předběžná informace	NPz	3	7	20	23	28	51 8,5	17	2,8	7,84
45	46	vypracování předb. infor- mace	NVS	5	20	60	65	80	145 24,2	55	9,1	82,81
46	47	FČ		0	0	0			0		0	0
46	64	práce na návrhu	NVS	5	25	90	95	100	195 32,5	85	14,2	201,64
47	48	předběžná informace	NVS	2	8	20	22	32	54 9	18	3	9
48	49	návrh NŠ a přijetí zámyslu	vel.	5	10	30	35	40	75 12,5	25	4,2	17,64
49	51	vyhlášení zámyslu a vy- dání pokynů pro r. č.	vel.	10	12	24	30	48	78 13	10	1,6	2,56
50	51	FČ		0	0	0			0		0	0
51	52	FČ		0	0	0			0		0	0
51	53	FČ		0	0	0			0		0	0
51	54	FČ		0	0	0			0		0	0

i	j	Činnost	Provádí	Časové odhady			a + b	4 m	t _B	b-a	δ	δ ²
				a	m	b						
1	2	3	4	5	6	7						
51	55	FČ		0	0	0			0		0	0
51	56	FČ		0	0	0			0		0	0
51	57	FČ		0	0	0			0		0	0
51	64	FČ		0	0	0			0		0	0
51	65	vypracování návrhu	NI'z	5	10	60	65	40	105 17,5	55	9,1	82,81
52	58	vypracování návrhu	ZVNT	5	30	90	95	120	215 35,8	85	14,2	201,64
53	59	vypracování návrhu	ZVTV	5	30	80	85	120	205 34,2	75	12,5	155,2
54	60	vypracování návrhu	NRVD	3	15	60	63	60	123 20,5	57	9,5	90,25
56	61	vypracování návrhu	ŽN	5	20	60	65	80	145 24,2	55	9,1	82,81
56	62	vypracování návrhu	SN	5	20	50	55	80	135 22,5	45	7,5	56,25
57	63	vypracování návrhu	CHN	5	15	60	65	60	125 20,8	55	9,1	82,81
58	72	FČ		0	0	0			0		0	0
59	71	FČ		0	0	0			0		0	0
60	68	FČ		0	0	0			0		0	0
61	70	FČ		0	0	0			0		0	0
62	74	FČ		0	0	0			0		0	0
63	69	FČ		0	0	0			0		0	0
64	66	vypracování návrhu	NVS	5	20	60	65	80	145 24,2	55	9,1	82,81
65	67	přednesení návrhu	NPz	3	10	30	33	40	73 12,2	27	4,5	20,25
66	67	FČ		0	0	0			0		0	0
67	68	přednesení návrhu	NVS	2	10	30	32	40	72 12	28	4,6	21,2

i	j	Činnost	Provádí	Časové odhady			a + b	4 m	t _B	b-a	δ	δ ²
				a	m	b						
1	2	3	4	5	6	7						
67	77	zpracování návrhu do rozhodnutí	NPz	2	10	60	62	40	102 17	58	9,2	84,64
68	69	přednesení návrhu	NRVD	3	10	30	33	40	73 12,2	27	4,5	20,25
68	78	zpracování návrhu do rozhodnutí	NVS	1	5	30	31	20	51 8,5	29	4,8	23,04
69	79	zpracování návrhu do rozhodnutí	NRVD	2	10	60	62	40	102 17	58	9,2	84,64
69	70	přednesení návrhu	CHN	3	5	20	23	20	43 7,2	18	2,8	7,84
70	80	zpracování návrhu do rozhodnutí	CHN	1	5	30	31	20	51 8,5	29	4,8	23,04
70	71	přednesení návrhu	ŽN	3	5	20	23	20	43 7,2	17	2,8	7,84
71	81	zpracování návrhu do rozhodnutí	ŽN	3	5	20	23	20	43 7,2	17	2,8	7,84
71	72	přednesení návrhu	ZVTV	3	10	30	33	40	73 12,2	27	4,5	20,25
72	82	zpracování návrhu do rozhodnutí	ZVTV	1	5	30	31	20	51 8,5	29	4,8	23,04
72	73	přednesení návrhu	ZVNT	3	10	30	33	40	73 12,2	27	4,5	20,25
73	83	zpracování návrhu do rozhodnutí	ZVNT	1	5	30	31	20	51 8,5	29	4,8	23,04
73	74	FČ		0	0	0			0		0	0
74	75	přednesení návrhu	SN	2	10	60	62	40	102 17	58	9,2	84,64
75	76	zpracování návrhu do rozhodnutí	SN	1	5	30	31	20	51 8,5	29	4,8	23,04
76	85	FČ		0	0	0			0		0	0
76	86	FČ		0	0	0			0		0	0
76	97	zpracování návrhu do plán. tabulky	SN	3	10	50	53	40	93 15,5	47	7,8	61,84

i	j	Činnost	Provádí	Časové odhady			a + b	4 m	t _B	b-a	δ	δ²
				a	m	b						
1	2	3	4	5	6	7						
77	85	FČ		0	0	0			0		0	0
77	86	FČ		0	0	0			0		0	0
77	90	zpracování návrhu do plán. tabulky	NPz	5	10	30	35	40	75 12,5	25	4,2	17,64
78	85	FČ		0	0	0			0		0	0
78	86	FČ		0	0	0			0		0	0
78	91	přesun NVS na pracoviště	NVS	1	3	15	16	12	28 5,8	14	2,3	5,29
79	85	FČ		0	0	0			0		0	0
79	86	FČ		0	0	0			0		0	0
79	92	zpracování návrhu do plán. tabulky	NRVD	5	10	30	35	40	75 12,5	25	4,2	17,64
80	85	FČ		0	0	0			0		0	0
80	86	FČ		0	0	0			0		0	0
80	93	zpracování návrhu do plán. tabulky	CHN	5	10	30	35	40	75 12,5	25	4,2	17,64
81	85	FČ		0	0	0			0		0	0
81	86	FČ		0	0	0			0		0	0
81	94	zpracování návrhu do plán. tabulky	ŽN	5	10	30	35	40	75 12,5	25	4,2	17,64
82	85	FČ		0	0	0			0		0	0
82	86	FČ		0	0	0			0		0	0
82	95	zpracování návrhu do plán. tabulky	ZVTV	5	20	60	65	80	145 24,2	55	9,1	82,81
83	85	FČ		0	0	0			0		0	0
83	86	FČ		0	0	0			0		0	0
83	96	zpracování návrhu do plán. tabulky	ZVNT	5	20	60	65	80	145 24,2	55	9,1	82,81
84	87	FČ		0	0	0			0		0	0

i	j	Činnost	Provádí	Časové odhady			a + b	4 m	t _B	b-a	δ	δ ²
				a	m	b						
1	2	3	4	5	6	7						
85	87	FČ		0	0	0			0		0	0
86	87	FČ		0	0	0			0		0	0
87	88	návrh rozhodnutí o variantách a přesunu		5	10	60	65	40	103 17,5	55	9,1	82,81
88	89	přednesení návrhu veliteli	NŠ	5	15	60	65	60	125 20,8	55	9,1	82,81
89	98	Formulace rozhodnutí		10	20	60	70	80	150 25	50	8,3	68,8
90	99	FČ		0	0	0			0		0	0
91	99	práce na plán. tabulce vysazení	NVS	10	20	50	60	80	140 23,3	40	6,6	43,56
92	99	FČ		0	0	0			0		0	0
93	99	FČ		0	0	0			0		0	0
94	99	FČ		0	0	0			0		0	0
95	99	FČ		0	0	0			0		0	0
96	99	FČ		0	0	0			0		0	0
97	99	FČ		0	0	0			0		0	0
98	99	FČ		0	0	0			0		0	0
99	100	sladění plánové tabulky		20	60	300	320	240	560 93,3	280	46,6	2171,5
100	101	vydání rozhodnutí štábu pro předběžné nařízení		10	40	120	130	160	290 48,3	110	18,4	338,5
101	102	příprava předběžného nařízení pro útvary		5	30	120	125	120	245 40,8	115	19,2	368,6
101	104	přesun na VS frontu		70	180	540	610	720	1330 222	470	78,3	6130,9
102	103	schválení předběžného nařízení pro útvary		5	15	60	65	60	125 20,8	55	9,1	82,81
103	106	předání předběžného nařízení útvarům		5	30	120	125	120	245 40,8	115	19,2	368,6

i	j	Činnost	Provádí	Časové odhady			a + b	4 m	t _B	b-a	δ	δ ²
				a	m	b						
1	2	3	4	5	6	7						
104	105	přednesení rozhodnutí a jeho schválení	vel. VF	5	20	60	65	80	145 24,2	55	9,1	82,81
105	106	FČ		0	0	0			0		0	0
106	107	práce na bojové dokumentaci		60	180	600	660	720	1380 230	540	90	8100
106	108	příprava podkladů pro velitele		5	30	180	185	120	305 50,8	175	29,2	852,6
107	110	předání dokumentace útvarům		5	20	120	125	80	205 34,2	115	19,2	368,6
108	112	FČ		0	0	0			0		0	0
105	109	organizace součinnosti (na frontu)		60	120	300	360	480	840 140	240	40	1600
109	111	získání podkladů odbor. náč. frontu		20	60	120	140	240	380 63,3	100	16,7	278,9
110	124	FČ		0	0	0			0		0	0
111	112	přesun na VS brigády		70	180	540	610	720	1330 222	470	78,3	6130,9
112	113	FČ		0	0	0			0		0	0
112	116	FČ		0	0	0			0		0	0
112	117	informace OS a nově získaných podkladech		5	20	60	65	80	145 24,2	55	9,1	82,81
113	114	příprava org. součinnosti k vyřešení úkolu		10	60	120	130	240	370 61,6	110	18,4	338,5
114	115	sladění a vypracování organizace součinnosti		15	80	200	215	320	535 89,1	185	30,8	948,6
115	121	FČ		0	0	0			0		0	0
116	118	příprava organizace součinnosti s letectvem		10	60	120	130	240	370 61,7	110	18,4	338,5
117	120	příprava boj. rozkazu		2	20	120	125	80	205 34,2	118	19,7	388,1
118	119	organizace součinnosti s letcem		10	60	180	190	240	430 71,7	170	28,3	800

i	j	Činnost	Provádí	Časové odhady			a + b	4m	t _B	b-a	δ	δ ²
				a	m	b						
1	2	3	4	5	6	7						
119	121	FČ		0	0	0			0		0	0
120	121	Vydání boj. rozkazu		10	30	150	160	120	280 46,6	40	23,3	542,9
121	122	osobní příprava velitele na organizaci součinnosti		5	20	60	65	80	145 24,2	55	9,1	82,81
122	123	schválení rozhodnutí vel. útvárů		5	20	60	65	80	145 24,2	55	9,1	82,81
123	124	organizace součinnosti		20	90	240	260	360	610 103	220	36,7	1346,9
124	125	přesun na rekognoskaci	NVS	20	60	300	320	240	560 93,2	280	46,6	2171,5
124	128	kontrola a pomoc u útvaru		60	180	300	360	720	1080 180	240	40	1600
125	126	rekognoskace letiště	NVS	20	60	180	200	240	440 73,4	160	26,6	707,5
126	127	přesun na VS výsadkové brigády	NVS	20	60	300	320	240	360 93,2	280	46,6	2171,5
127	128	FČ		0	0	0			0		0	0
127	134	práce na plánu naložení a nasednutí štábu	PNVS	15	45	150	165	180	345 57,5	135	22,5	506,2
128	129	příprava štábu na vysazení		20	60	360	380	240	620 103	340	56,7	3214,9
129	130	odpočinek štábu před vysazením		120	360	480	600	1440	2040 346	360	60	3600
130	131	přesun do vyčkávacího prostoru		150	300	600	750	1200	1950 325	450	75	5625
131	132	strojení do padáků		60	120	240	300	480	780 130	180	30	900
132	133	přesun na odletové letiště		40	60	180	220	240	460 76,6	140	23,3	549,8
133	135	kontrola výsadku		10	30	180	190	120	310 51,6	170	28,3	800,9
134	135	FČ		0	0	0			0		0	0

PLÁNOVÁNÍ

vrtulníkového výsadku

METODOU CPM

Tuto metodu lze využít všude tam, kde jde o grafické a matematické modelování složitých dynamických procesů, k nimž bezpochyby patří především činnost velitelských a štábních orgánů. Tak např. při cvičení VLTAVA jsme sledovali, zda vyjádření cyklu metodiky práce štábu svazku pomocí síťového grafu je přehlednější než dosud praktikovaná písemná nebo i tabulková forma a zda pro zkvalitnění a zrychlení práce štábu bude tato metoda přínosem. Přitom jsme vycházeli ze zkušeností, že u svazků jsou pomůcky pouze písemné a v hrubých rysech i tabulkové, že svazky mají velmi dobře vypracované metodiky práce štábů v poli, ale že je v nich právě plánování taktického vzdušného výsadku (dále jen TVV) věnována malá pozornost.

Stanovení obsahu práce štábu svazku při plánování TVV v útočném boji

Síťový graf představuje v podstatě grafický model práce štábu svazku. Rozebereme si proto činnost velitele a štábu s respektováním těch činností, které jsou ke splnění daného úkolu nejdůležitější.

Při stanovení obsahu práce štábu svazku jsme vycházeli:

- z jednotlivých ustanovení návrhu předpisu pro polní službu štábů
- z jednotlivých pomůcek pro tuto práci u cvičících svazků
- ze zkušeností při cvičeních

Vrtulníkový TVV může působit ve prospěch divize a pak celou jeho bojovou činnost plánuje a zabezpečuje armáda, a nebo podle rozhodnutí velitele armády může být divize pověřena splňovat a zabezpečit výsadek sama. Tento úkol pak může být **součástí celkového úkolu** divize **nebo jako samostatný úkol**, přičemž nemusí být vždy přesně prostorově a časově vymezen.

Ke splnění tohoto úkolu dostane velitel divize letecké dopravní prostředky, hodnotu leteckého zabezpečení, popřípadě i hodnotu jaderných úderů ve prospěch TVV. Rozebereme druhou variantu (i když bude v soudobých podmínkách poměrně řídkým zjevem) z toho důvodu, že právě na ní můžeme ukázat příslušnou metodu práce i logiku myšlení velitele a štábu.

Na základě stanoveného úkolu

a) velitele divize

- určí jednotku, která bude úlohu TVV plnit a v jaké situaci bude výsadek vysazen,
- stanoví prostor vysazení a úkol (2 až 3 varianty),
- určí druh a hodnotu zabezpečení bojové činnosti TVV,
- stanoví dobu pohotovosti výsadku a předpokládané doby vysazení

b) štáb divize

1. vydá předběžné nařízení jednotce (výsadku), určí jí výchozí prostor a rámcově úkol,

2. organizuje **součinnost uvnitř štábu** k zabezpečení vysazení a řeší:

- objekty a způsob použití ZHN, které přímo nebo nepřímo působí ve prospěch TVV,

- objekty, které ničí nebo umlčí letectvo a hodnotu podpory boje TVV,

- způsob vyžadování raket, letectva, dělostřelectva,

- výchozí prostor pro vysazení a osu přesunu k jeho zaujetí,

- trasu a výšku letu,

- plochy vysazení,

- součinnostní čáry a signály,

- způsob spojení výsadku se štábem svazku, s pluky a PzS divize (volací znaky, frekvence, tabulka signálů),

- určí směrového důstojníka k TVV,

- materiálně technické a zdravotnické zabezpečení TVV (doplnění zásob do zahájení boje, zdravotnické a týlové zabezpečení po sloučení),

- pohotovost k vysazení.

Štáb divize připravuje veliteli podklady k rozhodnutí, zpracovává nutné výpočty, formuluje rozhodnutí a dovádí je do jednotek. Organizuje průzkum všeho druhu v zájmu výsadku a zabezpečuje letecké fotografie.

Sestavování síťového grafu

Při plánování použití vzdušného výsadku jde o seřazení řady návazných a paralelních činností, které jsou vázány určitými technickými a logickými vztahy. Je velice obtížné určit tradičními plánovacími metodami ty činnosti, které jsou v časové kalkulaci důležité pro dodržení termínu ukončení celého projektu a vůbec určení celkové doby trvání.

Charakter úkolu je vhodný pro použití jedné z teorií operačního výzkumu — teorie návazných procesů. Teorie návazných procesů je založena na analýze tzv. **kritické cesty**, tj. takového řetězce návazných činností, které trvá nejdelší. Algoritmus řešení kritické cesty je dán metodami CPA.

Při vlastní analýze můžeme rozlišit dvě základní etapy:

1. analýza struktury projektu, jejímž výsledkem je sestavení tzv. **síťového grafu** s údaji dat trvání jednotlivých činností. Práce v této etapě má tvůrčí charakter. Vyžaduje důkladnou znalost celého projektu a schopnost logického my-

3. Zabezpečí **vyhlášení rozhodnutí** velitele svazku o použití TVV.

4. Zabezpečí vlastní organizaci součinnosti za účasti velitele TVV, velitele nebo zástupce vrtulníkového pluku a představitele štábu letecké armády.

Při rozboru potřebných plánovacích dokumentů, které zpracovává štáb svazku (případně i štáb TVV) v součinnosti s důstojníkem štábu letecké armády, brali jsme v úvahu plánovací dokumenty běžně používané v praxi a uvedené v článku podplukovníka Ivana Kutína ve VM č. 2/1966 a to:

- plán bojového použití taktického vzdušného výsadku — jako základní dokument

- plánovou tabulku vysazení

- plán naložení a nasednutí.

Z písemných dokumentů pak **bojové nařízení pro výsadek**.

Štáb divize musí v období plánování poskytnout účinnou pomoc veliteli a NS TVV.

Máme na mysli zpracování plánové tabulky vysazení, kterou má velitel divize schválit co nejdříve, protože údaje v ní obsažené jsou závazné nejen pro TVV, ale i pro vrtulníkový útvar. Na jejím podkladě zpracuje plán naložení a nasednutí i konkretizuje plánování přepravy. Proto v našem případě řešíme tuto otázku povoláním NS (ZNS) TVV na štáb divize, kde v rámci souběžného plánování pracuje na těchto dokumentech.

Řešení tohoto problému nebude činit podle našeho názoru a zkušeností, u kteréhokoli příslušníka operačního oddělení, žádných obtíží;

2. analýza času, jejímž výsledkem je určení kritické cesty a časových rezerv na základě řešení matematického modelu projektu. Práce v této etapě je mechanická a vyžaduje znalost algoritmu řešení.

V naší práci, která je spíše **důkazem možnosti** použití metod CPA na problematiku plánování vzdušného výsadku, jsme se rozhodli pro metodu CPM hlavně z toho důvodu, že je jednodušší a že jsme měli k dispozici přesně determinované doby trvání jednotlivých činností. K časovým údajům jsme došli na základě zkušeností z válečných her posluchačů nejvyšších ročníků VPA KG v letech 1964 až 1966, dále ze zkušeností některých svazků a zkušeností ze cvičení VLTAVA.

Zdůrazňujeme, že determinované časové údaje (doby trvání činností) se hodí pouze pro náš konkrétní případ a hlavně

k posouzení možnosti použití metody CPM v praxi.

Protože jsme měli možnost aplikovat metodu CPM již na několik případů z různých vojenských oblastí, vypracovali jsme si optimální metodiku řešení těchto příkladů:

a) **soupis všech činností**, které jsou důležité k řešení technických a logických vazeb projektu,

b) **sestavení síťového grafu**,

c) **očíslování časových uzlů**,

d) **vypracování seznamu činností a tabulky hodnot** (viz příloha 1),

e) **výpočet kritické cesty**. Algoritmus řešení vychází z určování tzv. nejdříve možných a nejpozději nutných dob trvání činnosti. V podstatě je to možné počítat ručně přímo v síťovém grafu (pro omezený počet uzlů), incidentní maticí (do 100 uzlů), nebo samočinným počítačem (i pro 200–400 uzlů). Nám se osvědčila incidentní matice, hlavně pro svoji jednoduchost a přehlednost,

f) **výpočet časových rezerv** — podle vzorců:

celková rezerva $T_c = T_j - t_j - y_{ij}$

volná $T_v = T_j - t_j - y_{ij}$

nezávislá $T_n = T_j - t_j - y_{ij}$

Nezávislou časovou rezervou můžeme vyčerpat celou, aniž by se kritická cesta změnila. Úplné vyčerpání celkové rezerva-

vy vede zpravidla na novou kritickou cestu.

Kromě toho hodnoty $T_j - t_j$ v incidentní matici ukazují časovou rezervu v daném uzlu (podle čísla sloupce).

Činnosti, ležící na kritické cestě, nemají žádnou časovou rezervu, jsou sledem bezprostředně navazujících činností. Poslední údaj t_j je zároveň celkovou dobou trvání projektu, neboli dobou trvání kritické cesty.

Celkovou dobu trvání můžeme zkrátit v podstatě dvěma způsoby:

1. zkrácením dob trvání činností, ležících na kritické cestě (novým výpočtem incidentní matice musíme zkontrolovat, zda tím nevznikla nová kritická cesta), např. přesunem částí pracovních sil a prostředků z činností, které neleží na kritické cestě, novou naplní práce atd.;

2. organizačními opatřeními, např. změnou návazných činností na paralelní apod. Každá změna v síťovém grafu i v dobách trvání činnosti se musí kontrolovat novým výpočtem kritické cesty.

Síťový graf plánování TVV štábem divize by měl, při sledování činnosti velitele a štábu končit v uzlu 34, tj. doporučením výpisu z dokumentace.

Pro získání celkového přehledu jsme rozpracovali při sledování souběžného plánování i činnost velitele štábu a jednotek TVV v **nejzákladnějších** činnostech, které jsou ke splnění úkolu nezbytné.

Rozbor výsledků a zhodnocení

Z výsledků vyplývá, že kritická cesta jde od převzetí úkolu přes studium úkolu, kde se dělí na dvě větve. Prvá pokračuje na seznámení štábu s úkolem a seznámení zbytku štábu s úkolem, druhá na ujasnění úkolu a přijetí zámyslu a logickou vazbou k vyhlášení ideje zámyslu a vydání pokynů pro rozvinutí činnosti štábu, kde se obě větve spojují. Dále můžeme sledovat kritickou cestu přes činnosti: zpracování plánu použití TVV, logickou vazbou k vyhlášení rozhodnutí velitele svazku k použití TVV, vydání pokynů pro součinnost divize — TVV, organizace součinnosti divize TVV, přesun velitele TVV na své VS, upřesnění rozhodnutí vel. TVV spolu s NS, vyhlášení bojového rozkazu vel. TVV, příprava rozhodnutí velitelů rot TVV, schválení tohoto rozhodnutí, organizace součinnosti TVV, přesun velitelů rot k jednotkám, vydání bojových rozkazů velitelů rot, organizace součinnosti u rot, příprava materiálů a jednotek, přesun TVV do výchozího prostoru, přesun na odletové plochy, naložení a nasazení.

Pro každý jednotlivý případ plánování TVV je nutné sestavit síťový graf, který ukazuje metodiku práce štábu.

Různý stupeň vycvičenosti příslušníků štábu a sladění jednotlivých oddělení štábu se projeví i různými údaji dob trvání činností.

Proto se může stát, že u několika štábů svazků, jejichž metodika práce je stejná, kritická cesta bude probíhat po jiných činnostech.

Z toho vyplývá, že pro určitý typ operace můžeme stanovit určitou metodiku její přípravy danou síťovým grafem.

Zvláštnosti štábů různých svazků se projeví různou kritickou cestou.

Operativní řízení narůstání projektu je umožněno využitím zpětné vazby tj. hlášením skutečně dosažených časů. Nedodržení plánovaného času (ať již v kladném nebo záporném smyslu), může vést na novou kritickou cestu (u zpoždění, je-li větší než nezávislá časová rezerva).

Pro operativní řízení zvláště u projektu s krátkou celkovou dobou trvání je

nutné využít samočinného počítače, ruční výpočet je příliš zdoluhavý.

Např.: Velitel svazku zjistí v uzlu 21, že činnost 8-14 místo 3 minuty trvala 15 minut. Protože tím byla překročena celková rezerva ($T_c = 7$ min.), musí změřenou dobu trvání zapsat do matice a zkontrolovat kritickou cestu.

V polních podmínkách by novou kritickou cestu vypočetl samočinný počítač.

Přínos tohoto způsobu řešení lze vidět při „komplexním štábním nácviku“, kdy již připravená oddělení svazku se vzájemně slučují za řízené NŠ, nebo velitele. Síťový graf umožňuje vhodně a přehledně interpretovat zásady metodiky práce štábu divize a to především v tom, že přehledně vyjadřuje hlavní činnosti procesu a jejich návaznost **od počátku do konce** plánované operace.

Kromě toho slouží jako příklad pro teoretické experimentální řešení racionalizace a mechanizace v procesu velení a práce štábu.

Experiment není třeba realizovat přímo v objektu, který produkuje zkoumaný proces, nýbrž pouze v matematickém modelu, v tabulce hodnot nebo v incidenční matici tím, že měníme parametry a snažíme se nalézt optimální řešení.

Konečně i v neposlední řadě se domnívám, že tento způsob v přípravě velitelů a štábů přispěje k rozvoji tvůrčího i logického myšlení a zvýrazní úlohu analýzy v činnosti velitelů a štábů.

Síťový graf lze sestavit i v časové síti, tj. v časovém měřítku.

Metody CPA jsou metodami plánování a operativního řízení.

V naší práci postihujeme pouze ten

první význam. Pro zajímavost uvádíme časovou náročnost řešení (pro náš konkrétní příklad):

a) soupis činnosti	60'
b) sestavení síťového grafu	60'
c) očíslování časových uzlů	10'
d) vypracování seznamu činností a tabulky hodnot	60'
e) výpočet kritické cesty (za předpokladu správného výpočtu)	50'
f) výpočet časových rezerv	60'

Celkem: 300'

Tato doba není pro polní podmínky únosná. Je to skutečná doba, kterou jsme vynaložili na první realizaci této úlohy tj. prakticky bez kvantitativně podobných zkušeností. Předpokládáme však, že síťový graf můžeme vypracovat **předem**, prověřit štábními nácviky a navíc v několika variantách. Pro konkrétní případ využijeme optimální variantu a vlastní výpočet se omezí pouze na výpočet kritické cesty a časových rezerv.

Síťový graf je po metodické stránce maximálně názornou pomůckou a může být proto i základním vodičkem pro metodu práce štábu v poli.

Při nasazení samočinného počítače by se stal výpočet několika variant otázkou jen několika minut.

V článku jsme úmyslně vypustili úkoly letectva, protože jsme neměli dostatek podkladů. Při aplikaci této metody na konkrétním případě bude nutné rozpracovat **komplexně** problematiku plánování TVV včetně jednotek podléhajících se na zabezpečení přeletu, vysazení a boje TVV.

Seznam činností a tabulka hodnot

Příloha 1

Č. uzlu		Činnost	Kdo plní	Doba trvání yij	Čas. rezervy			Poznámka
i	j				Tc	Tv	Tn	
1	2				6	7	8	
0	1	převzetí úkolu	NŠ	5'	0	0	0	kc
1	2	Studium úkolu	vel. NŠ	10'	0	0	0	kc
2	3	Seznámení štábu s úkolem	NŠ	5'	0	0	0	kc
2	4	Ujasnění úkolu a přijetí ideje zámyslu	vel. NŠ	10'	0	0	0	kc
3	5	Seznámení zbytku štábu s úkolem, tj. těch složek, které nebyly seznámeny dispečinkem, nebo odbornými nařízeními	zást. NOO	5'	0	0	0	kc
4	5	FČ		0	0	0	0	kc
5	6	Vyhlášení ideje zámyslu a vydání pokynů pro rozvíření činnosti štábu	vel. NŠ	10'	0	0	0	kc
6	7	Hodnocení situace	vel. NŠ	15'	25	0	0	
6	8	Zpracování předběžného nařízení pro TVV	NOO	R'	7	0	0	
6	9	Příprava podkladů pro rozhodnutí velitele svazku	náč. druhů vojsk, NOO NŠ	10	10	0	0	
6	10	Zpracování plánu použití TVV v rozsahu, který je nutný při vyhlášení rozhodnutí (dolažení dokumentů v závěru plánování)	NOO, spolu-účasť náč. a velit. druhů vojsk	45'	0	0	0	kc
6	11	Zpracování plánované tabulky vysazení v rozsahu nutném pro organizaci součinnosti	NOO, spolu-účasť náč. a velit. druhů vojsk	20'	30	25	25	
6	12	Zpracování vševojskové části bojového nařízení pro výsadek	směr. důst. náč. druhů vojsk	5'	100	0	0	doplnění bojového nařízení odb. náčelníky během
7	21	Příprava formulace rozhodnutí velitele svazku	vel. NŠ	5'	25	25	0	

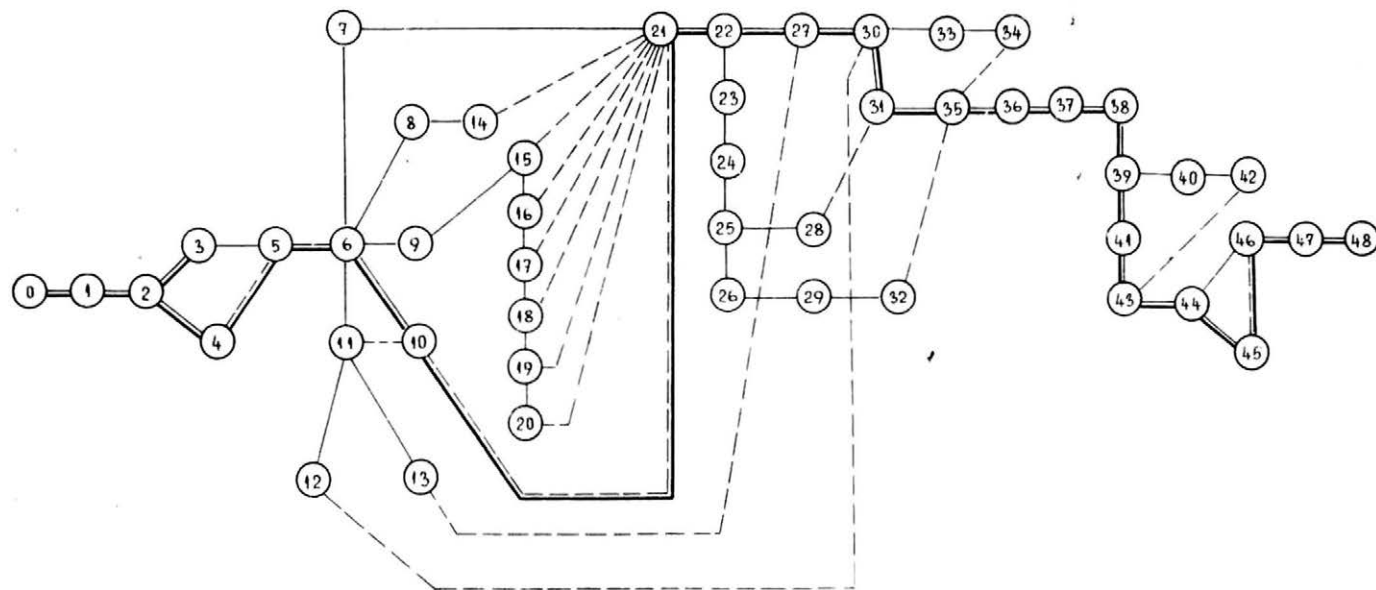
Č. uzlu		Činnost	Kdo plní	Doba trvání yij	Čas. rezervy			Poznámka
i	j				Tc	Tv	Tn	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
8	14	Doručení předběžných nařízení TVV	zást. NOO	3'	7	0	0	příprav. období
9	15	Přednesení návrhu NRVD	NRVD	3'	10	0	0	
10	21	FČ		0	0	0	0	kc
10	11	FČ		0	5	0	0	
11	13	Zpracování plánu naložení a nasednutí v rozsahu potřebném pro organizaci součinnosti	zást. NOO, ZNŠ, TVV, vel. vrtul. pluku	15'	5	0	0	včas povol- lat NŠ TVV nebo ZNŠ TVV na VS divize, který má připraveny počty TVV a předběžné rozdělení vrtulníků – rozmístění jednotek TVV
12	30	FČ		0	100	100	0	
13	27	FČ		0	5	5	0	
14	21	Přesun vel. TVV na VS svazku	vel. TVV	30'	7	7	0	
15	21	FČ		0	32	32	22	
16	16	Přednesení návrhu ZT	ZT	5'	10	0	0	
16	21	FČ		0	27	27	17	
16	17	Přednesení návrhu NPVO	NPVO	3'	10	0	0	
17	21	FČ		0	24	24	14	
17	18	Přednesení návrhu CHN	CHN	2'	10	0	0	
18	21	FČ		0	32	22	12	
18	19	Přednesení návrhu ŽN	ŽN	2'	10	0	0	
19	21	FČ		0	20	20	10	
19	20	Přednes návrhu NŠ (za- hrne návrh NPz, NS)	NŠ	10'	10	0	0	
20	21	FČ		0	10	10	0	
21	22	Vyhlášení rozhodnutí ve- litele svazku pro použití TVV	vel.	15'	0	0	0	kc

Č. uzlu		Činnost	Kdo plní	Doba trvání yij	Čas. rezervy			Poznámka
i	j				Tc	Tv	Tn	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
22	23	Zpracování nařízení vel. TVV pro rozvinutí činnosti svého štábu	vel. TVV	5'	39	0	0	
22	27	Vydání pokynů pro součinnost divize – TVV	NŠ	5'	0	0	0	kc
23	24	Pronikání nařízení vel. TVV pro štáb TVV	ZNŠ TVV (telefon)	3'	39	0	0	
24	25	Informace NŠ TVV o úkolu	NŠ (TVV)	10'	39	0	0	
25	26	Pokyny NŠ TVV pro zahájení prací u rot	NŠ (TVV)	8'	39	0	0	
25	28	Příprava podkladů pro velitele TVV	štáb TVV	15'	39	0	0	
26	29	Vydání pokynů velitelů rot pro přípravu u svých jednotek	vel. rot.	10'	39	0	0	
27	30	Organizace součinnosti divize – TVV	vel. NŠ, štáb, předst. LA	40'	0	0	0	kc
28	31	FČ		0	42	42	0	
29	32	Přesun velitelů rot na VS velitele TVV	vel. rot	10'	39	0	0	
30	31	Přesun velitele TVV na své VS	vel. TVV	30'	0	0	0	kc
30	33	Dokončení plánování TVV na divizi (sladění dokumentů na základě proběhlé organizace součinnosti – příp. poopravení dohodnutých změn)	NOO vel. schvaluje	20'	10	0	0	
31	35	Upřesnění rozhodnutí vel. TVV spolu s NŠ	vel. TVV + NŠ	10'	0	0	0	kc
32	35	FČ		0	39	39	0	
33	34	Doručení výpisů z dokumentace svazku	styč. důst., spojky	10'	10	0	0	

Č. uzlu		Činnost	Kdo plní	Doba trvání yij	Čas. rezervy			Poznámka
i	j				Tc	Tv	Tn	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
34	35	FČ		0	10	10	0	
35	36	Vyhlášení bojového rozkazu vel. TVV	vel. TVV	25'	0	0	0	kc
36	37	Příprava rozhodnutí vel. rot	vel. rot	10'	0	0	0	kc
37	38	Schválení rozhodnutí vel. rot velitelem TVV	vel. TVV	15'	0	0	0	kc
38	39	Organizace součinnosti TVV – roty	vel. TVV, NŠ vel. rot	45'	0	0	0	kc
39	40	Vyčlenění skupin štábu TVV ke kontrole a pomoci u rot	NŠ (TVV)	5'	10	0	0	
39	41	Přesun vel. rot k jednotkám	vel. rot	10'	0	0	0	kc
40	42	Přesun skupin štábu TVV k rotám	skup. pro kontrolu	10'	10	0	0	
41	43	Vydání boj. rozkazů velitelů rot	vel. rot	15'	0	0	0	kc
42	43	FČ		0	10	10	0	
43	44	Organizace součinnosti u rot	vel. rot + čet	20'	0	0	0	kc
44	45	Příprava materiálu	vel. rot	45'	0	0	0	kc
44	46	Příprava jednotek	vel. rot	20'	25	25	25	
45	46	FČ		0	0	0	0	kc
46	47	Přesun TVV do výchozího prostoru	TVV	10'	0	0	0	kc
47	48	Přesun na odletové plochy, nakládání a nasednutí	TVV	25'	0	0	0	kc

SÍŤOVÝ GRAF PLÁNOVÁNÍ TACTICKÉHO VZDUŠNĚHO VÝSADKU

PŘÍLOHA 2

POZNATKY ZE STATISTICKÉHO ŠETŘENÍ NA CVIČENÍCH

Na některých cvičeních v r. 1966 byl sledován tok informací na určených stupních velení a dále snímkován pracovní den u vybraných funkcionářů.

Cílem této činnosti bylo zjistit

- informační procesy, probíhající v jednotlivých stupních velení a řízení,
- průběh jednotlivých informačních procesů především z hlediska věcných a časových návazností a podíl organizačních stupňů na těchto procesech,
- informace nutné k tomu, aby daný stupeň velení v současné organizační struktuře mohl vykonávat svou činnost a jejich charakteristiku (obsah, četnost, periodicitu, spolehlivost).

Snímkování pracovního dne určených funkcionářů mělo přispět k zjištění množství práce, potřebné k plnění jednotlivých úkolů (činností), dále nejpracnější činnosti, které je nutné automatizovat nebo mechanizovat a konečně poměru času, věnovaného k plnění jednotlivých úkolů (činností) k celkovému fondu na cvičení.

Informační tok

Správná analýza informačního toku je nutná při tvoření integrovaných systémů. Realizace těchto systémů vyžaduje velký rozsah prací, spojených s popisem a ohodnocením každé informace. Informační soustava byla sledována podle modelu (viz obr. 1) a zjednodušeně ji můžeme popsat jako

— sběr informací a jejich zachycení do nositele,

— přenos do místa zpracování a zpracování informací,

— využití zpracované informace (s případným přenosem k příjemci, který ji využije).

Z modelu je zřejmé, že každá informace je charakterizována určitými znaky, spojenými právě s konkrétním „místem“ informace v uvedeném modelu.

Kromě toho všechny informace mají určité znaky společné, např.

— věcnou stránku informace (tj. kvalitativní ohodnocení — informace operačně taktická, k vedení palby atd.),

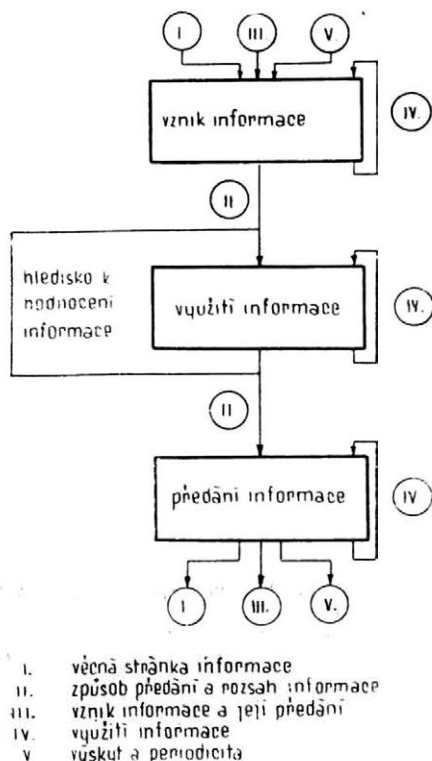
— způsob předání a rozsah (tj. telefon, dispečink, dálkopis atd.),

— vznik informace (tj. určitý velitelský stupeň),

— využití informace (k přípravě podkladů, k plánování, součinnosti, operativnímu rozhodnutí),

— výskyt a periodicitu informace (jednou denně, nepravidelně atd.).

K celému šetření podotýkám, že šlo o měření dílčí a velmi omezené, které zdaleka nepostihuje celý rozsah problému toku informací. Měření sloužilo k předběžné klasifikaci informací na jednotlivých stupních velení u RVD. Při měření a vyhodnocování se ukázalo, že je nutné diferencovat tok informací pro potřeby jednotlivých stupňů velení. Každému stupni velení přísluší určité kvantum a určitá kvalita informací. Informace vyšších stupňů velení jsou kvalitativně informativnější — obecnější a i když mají cel-

Obr. 1

kově větší počet informačních znaků, netvoří souhrn informačních znaků podřízených stupňů velení.

Snímkování pracovního dne

Organizaci řídicí práce velitelských orgánů v armádě analyzujeme hlavně z toho důvodu, že pracovní zatížení velitelských orgánů i příslušníků jejich štábu neustále roste a dostává se v některých kritických momentech až na hranici fyzické únosnosti. Důležitým předpokladem ke správnému zjištění pracovního zatížení velitelských orgánů je znalost skutečného dnešního stavu. K tomu slouží právě statistika šetření a snímky činnosti funkcionářů hlavně při cvičeních, kde můžeme zjišťovat podmínky blízké bojové činnosti. Úkolem je přesně zjistit spotřebu času na jednotlivé činnosti, odhalit příčiny ztrátových časů a hledat cestu k lepší organizaci práce s využitím mechanizace a automatizace některých činností. Při tom si musíme uvědomit, že

měření spotřeby času určených (vybraných) funkcionářů je součástí celého komplexu analytických prací, které směřují k efektivnosti jejich práce. Při měření zjišťujeme jejich průměrnou pracovní, četnost a opakovanost jednotlivých skupin činností a na základě toho stanovíme střední hodnoty, směrná čísla, četnost výskytu činností, střední hodnotu pracovních s těmito údaji pak kalkulujeme.

Průzkum byl komplexní, tj. spotřeba času u funkcionářů na jednotlivých stupních velení byla měřena při cvičení současně.

Výsledky průzkumu byly zachycovány na formuláře a vyplňovány podle číselníku. Základem třídění byl tento klíč:

- studium úkolu a hodnocení situace,
- shromažďování a předávání informací,
- rekognoskace, organizace a plánování boj. činnosti,
- vydávání úkolů a rozkazů,
- součinnost,
- kontrola podřízených a nadřízených,
- přesuny,
- odpočinek, osobní hygiena,
- politická činnost a jiná, v číselníku neuvedená.

Jednotlivé základní třídící znaky měly svoji specifikaci v rozsahu 20–30 dílčích činností.

Způsob evidence

Spotřebu času a informací evidovali pomocníci rozhodčích u určených funkcionářů. Tito pomocníci vykazovali skutečnou činnost a zaznamenávali informace podle číselníků, tj. vykazovali nejen odpracovaný čas k plnění úkolů určených funkcionářů, ale též časy na jinou činnost, časové prostoje apod. Současně zjišťovali všechny informace, které na příslušný stupeň došly nebo byly odesílány. Vše uváděli po skončení činnosti na tiskopisy, s poznamenáním času (zaokrouhleným na minuty) a zakódováním podle číselníku. Podklady byly dále zpracovávány v SPS (strojně početní stanici) pomocí děroštitkových strojů.

Vyhodnocování

Vyhodnocování statisticky zpracovaných údajů je nejdůležitější část celého průzkumu. Nejdříve vylučujeme mimořádné jevy a nepravidelnosti, abychom získali představu o typické spotřebě času. Dále srovnáváme a posuzujeme úměrnost spotřeby času na jednotlivé druhy činností. Tím odhalíme nedostatky, jichž jsme si často nebyli dosud vědomi. K vyvození

správných závěrů je důležité zjistit, zda spotřeba času na jednotlivé činnosti není příliš vysoká, zda tyto činnosti jsou vůbec účelné, popř. zda by je mohli plnit jiní pracovníci.

Z tohoto hlediska je účelné rozdělit jednotlivé činnosti kvalitativně podle důležitosti na

- práce nezbytné, jichž trvání nelze zkrátit,

- práce nezbytné, u nichž je možné vhodným opatřením spotřebu času snížit,

- činnosti, které mohou obstarat jiní pracovníci,

- činnosti nežádoucí, které je nutné vyloučit.

Z vyhodnocení pak již vyplývají konkrétní organizační opatření. Výsledkem studia řídicí práce má být především úspora času na pracích běžných, opakovaných a méně důležitých. Získaný čas využijeme jak k řešení otázek zásadních a rozhodujících pro lepší organizaci, kontrolu podřízených apod.

Závěry ze snímkování pracovního dne a z informačního toku

a štábů jednotlivých stupňů bylo možné učinit samozřejmě jen některé závěry z práce sledovaných funkcionářů a ukázat na určité tendence, které mohou vést ke zkvalitnění práce.

Ze získaných poznatků vyplývá:

- čím vyšší stupeň velení, tím má funkcionář menší průměrný čas na solidní studium a hodnocení situace (stupeň děl. oddíl 30–40 min., děl. brigáda 20 až 30 min., RVD armády 10–12 min.),

- studium úkolu zvláště na stupni RVD armády je značně roztrženo na malé časové úseky, což nevytváří předpoklady k souvislému studiu úkolu a hodnocení situace. Organizace práce štábu, zvláště na stupni svazek a svaz, nevytváří dobré pracovní podmínky pro velitele a náčelníka štábu jako tvůrčího pracovníka, pro jeho kvalitní soustředěnou práci.

Velitelskou přípravu na příslušných stupních bude nutné zaměřit tak, aby jednotliví funkcionáři se zdokonalovali ve studiu úkolu a hodnocení situace v krátkých časových údobích.

Poněvadž pracovní podmínky na stupních armáda a svazek nejsou výhodné a vytvářejí tedy co nejvíce možností k subjektivním chybám a omylům funkcionářů, bude nutné jejich práci co nejvíce a co nejdříve „zmechanizovat a automatizovat“ tak, aby vliv možných subjektivních omylů v jejich práci byl co nejmenší.

Závěry ze shromažďování informací

Současný systém a stav shromažďování informací je na nízké úrovni, z časových hledisek na hranicích únosnosti. Hlavní příčinou je nutnost zakódování a odkódování informací. Toto trvá mnohdy déle než připravit samotnou informaci do požadované formy. Zatím co u informací předávaných v analogové formě nevedí obvykle chyba v písmenu, někdy ani vypuštění celého slova, v zakódovaném textu chybné předání jedné číslice způsobuje mnohdy neluštitelnost zprávy; pravděpodobnost chyby je značná, uvážíme-li, že skoro na každé zprávě se podílí nejmenší 4 osoby, tj. ten, kdo zprávu kóduje (podává), obsluha pojítek a adresát. Zdoluhavý systém kódování se ještě prodlužuje o dobu nutnou k hledání smyslu zprávy v případě převzetí chyb v některém čísle. Tak se často důležitá zpráva odloží jako neluštitelná a nutná opatření, která by si vyžadovala, nejsou uskutečnitelná.

Tento stav je možné zlepšit při současných prostředcích takto:

- při předávání informací zvážit míru utajení a podle toho zprávy kódovat; zvážit rovněž způsob přenosu zprávy (telefonem, rádiem, směrovou stanicí apod.),

- podstatně více používat k předávání hlášení formalizovaných tabulek, skupinových kódů, které ve svém principu konkretizují zprávu, zlehčují výběr nutných informací a zamezují předávání zbytečných,

- největší úspory času můžeme dosáhnout omezením počtu zpráv (periodická hlášení od podřízených, vyžadování stejných hlášení jednotlivými složkami štábu apod.).

Periodická hlášení od podřízených je možné redukovat. Např. pro štáb RVD armády je zbytečná pravidelná informace od štábu RVD divize — každé 3 hodiny, kde je DDS a DPTZ. Toto hlášení je vloženo statistické. Pokud jsou pro divizi palebné úkoly (a jsou to jen ojedinělé případy), pak rozhoduje NRVD divize, který prostředek použije, aby úkol splnil. Rovněž oddíly DDS a DPTZ (pokud jsou z armád. kdb nebo ptdp), jsou zasobovány cestou divize. Jediný důvod, proč je nutné znát situaci DDS a DPTZ je při předávání posilových prostředků do podřízenosti jiné divize a na to stačí jednorázové hlášení. Vševojsková situace je známa prostřednictvím vševojskového štábu a tak zbývá z periodických hlášení jen umístění ovr a použití jaderných nábojů, což je nutné zasílat ihned (ne periodicky).

Zrušením periodických hlášení by odpadla minimálně polovina informací od divizí a také rozkazů a nařízení, která tato hlášení urgují. Dalším zdrojem šetření času může být redukce zpráv od arb.

Odborné problémy v počtu informací zatěžují i ostatní nižší štáby. Bylo by proto vhodné tyto otázky co do účelnosti prověřit a stanovit, co který stupeň k potřebě velení musí znát. Není nutné držet se dogmaticky zásady, že nadřízený má znát situaci jednotky o dva stupně níže;

— určité zlepšení by mohla přinést vhodnější organizace práce ústředí, která by spočívala v tom, že obsluhy ústředí by spojovaly hovory přímo na žádané funkcionáře;

— rezerva je rovněž v umístění spojovacích prostředků na pracovištích. Umístění několika telefonů vedle sebe, což je dnes ve štábech běžným zvykem, má tu nevýhodu, že při zazvonění není možné ihned poznat, kterým telefonem hovořit; proto by bylo účelné akustický signál doplnit optickým.

K urychlení práce ve štábních autobusech by bylo výhodné přejít i od miniaturizace pomůcek na velké formáty, které umístít na vhodné, dobře viditelné místo (volací znaky, stavy apod.). Tyto údaje nepsat na mapách, kde nemají stejný žádný význam a jen mapu, jako hlavní operační dokument, zbytečně přepřahují. Jejich umístění na viditelném místě by značně urychlilo např. práci na pojičkách apod. **Štábní autobusy, jako pracoviště, tak jak jsou v současné době využívány, jsou v přímém rozporu s jakoukoli zása-**

dou psychologie práce (nakupení lidí, spoj. prostředků) a nezaručují klidné prostředí s dobrým osvětlením.

Současně s formalizací zpráv je nutné klást požadavky na vývoj přenosových zařízení pro jednotlivé stupně velení.

Závěry z plánování bojové činnosti

Při plánování bojové činnosti na stupni oddíl, děl, brigáda byly plánovány přesuny, vyvedení děl, jednotek, palebné úkoly, na stupni štábu RVD armády pak jaderné údery, technická příprava raket, evidence stupňů pohotovosti, propočet účinnosti jaderných náloží na jednotlivé cíle a nové prostory rozmístění.

V současné době, kdy věnujeme značné úsilí přípravě automatizace a mechanizace velení, je nutné věnovat zvýšenou pozornost zvláště otázkám plánování bojové činnosti, abychom na základě závěrů z analýzy těchto problémů přistupovali k sestavování programů pro samočinné počítače, jejichž parametry jsou již dnes známy. Z tohoto hlediska by bylo účelné prosadit, aby štáby bezodkladně přistoupily k formalizaci dokumentace. V tomto směru je naše dosavadní dokumentace na všech stupních zastaralá, má mnohdy různou formu podle okamžitého nápadu zpracovatele či požadavku nadřízeného. Použitím formalizovaných dokumentů zkrátí se podstatně doba k jejich zpracování.

Také širší použití prostředků malé mechanizace (pravítka a šablony k různým kalkulacím a výpočtům) mohou práci štábu urychlit.

Z á v ě r

Analýza na základě získaných údajů ze cvičení jednoznačně potvrzuje naprostý nedostatek nejrozličnějších statistických dat a údajů, o které by bylo možné její výsledky opřít, srovnat apod. Využití statistiky u RVD i v armádě vůbec vyžaduje promyšlený přístup. Celkový systém statistiky, cíle, obsah i formy budou na jednotlivých stupních velení rozdílné. V současné době, kdy jsme na počátku využívání statistiky a statistických údajů, je však účelné začít s řešením dílčích problémů k vlastní potřebě jednotlivých složek a stupňů velení, získat tak zkušenosti, ujasnit si konkrétní potřebu statistických dat v jednotlivých prvcích velení a vytvářet tak systematicky předpoklady k zpracování zdůvodněného a uceleného systému statistiky. K využití statistiky v armádě nebudou zvláštní orgány na jednotlivých stupních velení, naopak statistika se musí stát neoddělitelnou součástí metod práce všech orgánů.

Podplukovník docent Ján Z v a d a, CSc.

BIPOLÁRNÍ SVĚT SMĚRUJE KE STABILITĚ

Odstrašování a strategie

II. ANALÝZA

BILATERÁLNÍHO

A MULTILATERÁLNÍHO

ODSTRAŠOVÁNÍ

Při zkoumání mocenských vztahů mezi jadernými státy je důležité určit správná kritéria zjišťování objektivního poměru sil mezi nimi vzhledem k možnostem a výsledkům eventuálního střetnutí. Názory na tento problém se často až diametrálně rozcházejí — podle toho, jakou úlohu připsují jejich zastánci momentu překvapeání, prvnímu nebo druhému úderu, útočným či obranným prostředkům atd. Jsou v zásadě dvě možnosti jak uvažovat o jednotlivých prvcích jaderné situace z hlediska odstrašování:

— hledat určující měřítko ve velikosti rizika v poměru k velikosti sledovaného cíle,

— měřit stupeň odstrašování a velikosti rizika podle relace jaderného úderu a jaderné odvěty.

Beaufre se domnívá, že každou jadernou situaci je nutné určit především srovnáním kapacit prvního a druhého úderu¹⁾, neboť podstata odstrašování záleží v hrozbě vzájemného zničení, tj. v neschopnosti obou soupeřících stran účinně se bránit nebo před ním uniknout. Protože hrozbu vzájemného zničení neurčuje síla prvního, nýbrž druhého úderu, je nutné vztah druhých úderů vzít za základ klasifikace všech jaderných situací. Autor tyto situace dělí na čtyři základní typy:

1. situace absolutní stability — oba soupeři jsou ohroženi nepřijatelným odvetným úderem,

2. situace absolutně nestabilní — každý ze soupeřů má jistotu, že po prvním úderu nedojde k odvetě,

3. situace absolutní převahy — jen jeden nebo druhý ze soupeřů má jistotu, že na jeho útok nebude protivník reagovat,

4. situace smíšené — na rozhraní stability a nestability, převahy jednoho nebo druhého soupeře atd.

Protože stav absolutní nestability vzniká v případě, kdy protivník nemá k dispozici žádné nebo jen velmi slabé prostřed-

1) První úder = kdo první použije jaderné zbraň, druhý úder = odpověď na první úder

ky odvetného úderu, je pro dnešní svět charakterističtější a typičtější situace, blízká typu absolutní stability. USA a SSSR jsou v zóně stability. Francie a Anglie by se prý mohly v poměru k SSSR dostat do této zóny za předpokladu, že by svou kapacitou druhého úderu ohrozily nejmeně 10–15 % sovětských jaderných sil. Odstrašování působí totiž už na stupni relace 15:90 velikosti odvetných sil soupeřů. Pokusy podstatně omezit rozsah ničivých účinků druhého úderu se při velké pohyblivosti odpalovacích prostředků a rostoucích možnostech umístění je v podzemních nebo podmořských krytech, zdají být zatím bezvysledné. Lze říci, že strategická jaderná rovina směřuje za této situace ke stabilitě. Čím více se však přibližuje k pólu krajní – absolutní stability, tím více se prý zmenšuje možnost prvního úderu; obdobně přibližuje-li se ke krajnímu pólu absolutní nestability, oslabuje strach útočníka z rizika války. „Nemůže-li nikdo udeřit první, nepřipadá v úvahu ani odvetný úder a nebojí-li se nikdo, že někdo udeří první, přestává existovat jaderné odstrašování“ (str. 40). Odstrašování závisí tedy na uchování reálné pravděpodobnosti prvního úderu a na jeho kapacitě.

Je možné, aby první úder byl reálný? Podle autora se tato otázka týká nejdůležitějšího problému jaderné strategie. Vede-li jistota, že každý po prvním úderu bude zničen, ke stabilitě, lze z této Beaufrovy rovnice logickým postupem vydedukovat hledanou odpověď. První úder bude možný v případě, kdy oba soupeři budou mít jistotu, že udeří-li jeden z nich první, nedojde k zničující odvetě. Taková situace je ovšem blízká typu absolutní stability. Autor sám přiznává, že není jiné volby, „než jít cestou znovuvytvoření určité nestability“ (str. 45). Kdo však chce jít touto cestou brzy pozná, že směřuje k jedinému opravdovému východisku – ke znovuzískání převahy v kapacitě útočných prostředků prvního úderu (contre-forces), dostatečně velkých k ofenzivním akcím nebo k zadržování raketových střel (interception). Beaufrovo řešení tedy doporučuje přetvořit současnou jadernou stabilitu v budoucí jadernou nestabilitu – což, jak sám připouští, je úkol technicky nesmírně náročný a finančně velmi nákladný. Jde mu o to, aby se poměr sil mezi defenzivní a ofenzivní kapacitou²⁾ rake-

tových jaderných prostředků podstatně změnil ve prospěch dnes ještě nepoměrně slabší útočné kapacity.

K tomu lze uvést tyto námitky:

a) Předpoklad, že první úder ušetří města a obyvatele a zničí jen vojenské síly protivníka, být se navenek zdá být jakkoliv humánní a přijatelný, zůstává umělou myšlenkovou konstrukcí, na jejíž základě nelze koncipovat praktickou činnost a využití ozbrojených sil.

b) Mnozí vojenští teoretikové se právem domnívají, že nejbližší oblastí možného porušení vojenského poměru sil není útok, nýbrž obrana. Z Beaufrovy teorie vyplývá, že není účelné jít touto cestou. Dokáže-li se totiž protivník účinně bránit, tj. vyhne se zkáze, odstrašování ztratí svou sílu a působnost. Proto všechny jeho úvahy se sbíhají v otázce – jak zachovat a ještě více rozšířit vliv „dissuasion“. Z jeho chápání vztahů mezi vojenskou technikou a strategií vyplývá, že se nepřimlouvá za cílevědomé rozvíjení contre-forces, protože by snad podceňoval význam contre-ressources³⁾, nýbrž kvůli tomu, že dnešní vojenská technika schopností stran zničit se ve vzájemném střetu zrovnoprávnila soupeřící strany. Pokusy podstatně změnit poměr sil jinými metodami mu připadají být zatím bezvýhodné. Omezené prostředky jaderné odvety nejsou totiž tak nákladné a drahé, že by si je nemohly opatřit hospodářsky vyspělejší státy. Poněvadž však k likvidaci jaderné jednotky druhu contre-ressources je nutné zasadit nejméně dvojnásobek prostředků anti-forces, hospodářsky nejsilnější stát by mohl účinněji uplatňovat své přednosti a získat nad protivníkem žádoucí převahu. USA jsou hospodářsky silnější než Sovětský svaz. Ale co když přesto v prostředcích contre-forces žádnou převahu nad SSSR nedosáhnou? Což když se Sovětský svaz vyrovná USA i v těchto prostředcích? Podle Beaufra by to byla katastrofa, protože rovnováha v prostředcích contre-forces je co do svých účinků odstrašování totožná s rovnováhou v prostředcích contre-ressources. Odstrašování by tudíž zmizelo. K jeho obnovení by bylo nutné

3) Podle autora útok prvním úderem by měl zničit kapacitu útoku druhého odvetného úderu. První úder má tedy prioritu anti-forces, tj. prioritu schopnosti zničit nepřátelské prostředky jaderné odvety.

Aby útok druhým úderem byl co nejúčinnější, musí být jeho prostředky co nejméně zranitelné vůči útoku prvního úderu, tj. druhý odvetný úder by si měl zachovat prioritu anti-ressources, tj. schopnost zničit nepřátelská města, hospodářská střediska a civilní obyvatelstvo.

2) Ofenzivní odstrašování = zabránit protivníkovi v odporu vůči zamýšlené akci
Defenzivní odstrašování = nedovolit mu rozpoutat nežádoucí akci

vytvořit novou nestabilitu, tentokrát na straně prostředků odvety. Vznikla-li by později symetrie, musela by se nestabilita přesunout opět na stranu prvního úderu, ... stíhávě ... teoreticky až do nekonečna. Zde je další nedomyšlené místo Beaufroy doktríny. Autor se pokouší zastít její slabost opravdu originálním způsobem — teorií, v níž se velmi markantně projevuje nevědecký původ jeho základní teze o nutnosti zbrojení v zájmu míru.

c) Na straně 47 vysvětluje, proč USA budují tak gigantický jaderný arzenál, když soudobá nezranitelnost odvetných zdrojů paralyzuje velmi účinně zdroje protivníka. (To správně pochopili sovětské vedoucí, kteří na základě zhodnocení možnosti současné techniky nenechali se lákat politikou anti-forces.) USA podle Beaufra musí tak postupovat a budovat útočnou jadernou kapacitu, aby podepřeli svou v zásadě obrannou politickou strategii a zároveň vliv tradiční, v zásadě útočné politiky strategie SSSR, který se může spokojit pouze s obrannou jadernou kapacitou. Jinými slovy. Útočí-li SSSR politicky, stačí mu vojensky se jen bránit. USA musí vojensky útočit, poněvadž se politicky pouze brání. „... v současné situaci má pro světový mír podstatný význam existence alespoň jedné velmoci, schopné udržovat odstrašovací jadernou hodnotu. Přitom je nutné, aby mocnost s určitou ofenzivní údernou kapacitou byla zároveň mírumilovnou mocností. Jenom tak lze udržet stavbu dissuasion“ (str. 48).

Na rozdíl od autora říkáme: v současných dějinách převládá tendence růstu hnutí za socialismus, demokracii a mír nad tendencí úpadku a zániku sil světového imperialismu. Imperialisté se snaží útočnou vojenskou strategií a jaderným odstrašováním zvrátit tento zákonitý historický proces. Proto jim dnes už nevyhovuje žádná symetrie, stabilita, žádná rovnováha, proto potřebují změnit vojenský poměr sil ve svůj prospěch.

MOŽNOSTI ZVÝŠENÍ ÚČINKU

ODSTRAŠOVÁNÍ ZA JADERNÉ STABILITY

Schéma bilaterálního jaderného zastrašování doplňuje sverázná analýza specifických zákonů odstrašování v rovině klasické konvenční války. Na rozdíl od jaderné roviny, v konvenční válce pochází odstrašování z rizika vlastní porážky, ze strachu z vítězství protivníka. Protože vítězství v klasické válce má, až na malé výjimky, unilaterální charakter, riziko z vlastní porážky lze kompenzovat

vyhlídkou na úspěch, která má před rozpuštění konfliktu bilaterální charakter. Protože naděje na úspěch zpravidla nejsou minimální, v klasické rovině převládá tendence k nestabilitě, tj. mír je permanentně ohrožen, nebezpečí války je též permanentní. Zatímco problém zachování účinnosti jaderného odstrašování záleží na možnosti změnit stabilitu v nestabilitu, problém odstrašování v klasické válce lze řešit pouze neutralizací tendence k nestabilitě, jejím spojením s prvky jaderné stability s využitím taktických jaderných zbraní. Jedině tyto zbraně „přinášejí elementární riziko nestability“. V rovině klasické války mohou plnit „funkci velkého stabilizátora“ (str. 57).

Zbývá posoudit, jak se odstrašování projevuje v rovině studené války. Autor konstatuje, že zde plní zcela odlišnou funkci. Zatímco v obou předešlých rovinách přispívá k likvidaci nebezpečí války, v rovině studené války má odstrašování zabránit „vývoji krizí a stálého napětí v permanentním boji dvou velmocí“ (str. 58). Proto také nejde o skutečné odstrašování, nýbrž o strategii akce (stratégie de l'action). „Je třeba zbavit protivníka svobody akce a zachovat přitom svou vlastní svobodu“. V zachování či ztrátě svobody akce je riziko studené války. Svoboda akce závisí spíše na psychologických než materiálních faktorech, nejvíce na mezinárodním veřejném mínění, které je klíčem k odstrašování ve studené válce. Veřejným míněním lze neúčinněji zastrašovat, lze jím omezit prostor pohybu protivníka a ovlivnit ho. Ve studené válce je typický stav věčného zápasu, který se nepodobá ani stavu absolutní stability, ani stavu absolutní nestability. Existuje přitom jen relativní rovnováha, tak nepevná, nestálá a vratká, že v případě jejího narušení konfliktem velikosti sněhové koule může znenadání vzniknout absolutně nekontrolovatelná ničivá lavina. Proto je nutné jednat nanejvýš rozumně a opatrně, přitom však iniciativně a ofenzivně. To je úkol, který náleží výlučně do kompetence politiků. Rovina studené války není záležitostí vojenské, nýbrž totální strategie.

Pokud jde o vliv jaderné roviny na rovinu klasické a studené války, autor dochází k závěru, že akce jaderného odstrašování se na úrovni klasické a studené války mohou projevit jako účinné jen v případě, že akce klasické a studené války mohou svým charakterem a rozsahem ospravedlnit první úder (který je ovšem málo pravděpodobný), popřípadě

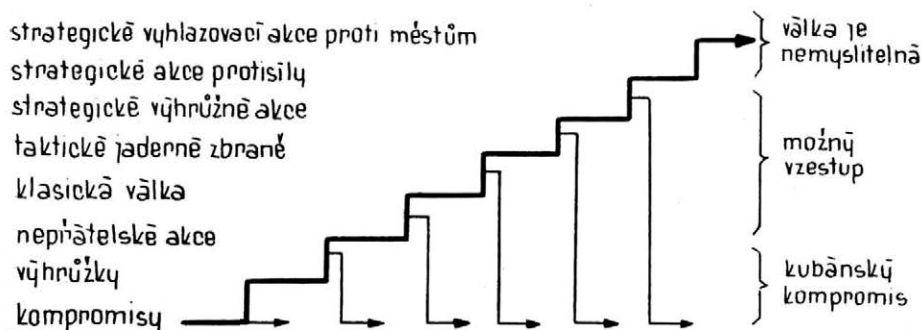
i přijatelná malá rizika. Odstrašování předpokládá existenci jaderné nestabilní situace se zjevnou převahou toho, kdo odstrašuje. Protože v dohledné době není možné splnit žádný z uvedených předpokladů, je prý vliv jaderného odstrašování na ostatní roviny zatím zcela zanedbatelný. To ovšem neznamená, že jaderné zbraně nemají vůbec žádný vliv. Naopak. Nemohou-li zastrašovat hrozbou prvního úderu, mohou zastrašovat hrozbou eskalace, přechodem z konfliktu menších rozměrů až na stupeň jaderné války — ovšem jen na úrovni konvenční války, řešili-li relativně závažné zájmy. Eskalace v klasické rovině působí plně, jsou-li ve výzbroji soupeřících stran taktické jaderné zbraně. Na konflikty a akce v rámci studené války téměř nepůsobí.

V této souvislosti dochází autor k problému eskalace. Hrozba eskalace se v podmínkách jaderné stability rodí pouze z roviny konvenční a studené války. Ani omezené použití jaderných zbraní by snad nevedlo k eskalaci. Ze zkušeností a výsledků kubánské krize lze soudit, že bude ještě méně pravděpodobná, ale ne zcela nemožná. Záleží na tom, jak mocnosti budou umět odstrašovat manévrem, který Beaufre definuje jako spojení a využití hrozby eskalace se zabezpečením a stabilizací jejího výsledku v míru. Je to svého druhu jakási kombinace uváženého rozumového přístupu s vyvoláváním nebezpečí — „pekelná hra“, v níž se stupňuje hrozba s cílem vynutit na protivníkovi ústup nebo kompromis. Manévrovat lze na všech stupních rejstříku eskalace (viz obr. 1) za předpokladu, že rovina studené a konvenční války se nevymyká vlivu jaderného odstrašování. Protože „nukleární stín“ může jen vzdáleně ovlivnit procesy studené války, koncentrují se bojové akce ve věku jaderného odstrašování právě

do této roviny. Jaderné odstrašování hraje přitom pouze negativní roli omezování a zajišťování bezpečnosti při rozvíjení těchto akcí. Pozitivní úloha náleží zcela strategii nátlaku, tj. používání různých forem síly.

ÚLOHA TŘETÍHO PARTNERA

Protože bilaterální jaderný svět paralyzuje jemu vlastní tendenci ke stabilitě odstrašovací účinky jaderných zbraní a zbavuje tím politiku velmi účinných nástrojů síly, vyvstává v představě autora objektivní potřeba hledat a najít nové účinnější zdroje odstrašování v multilaterální světové struktuře. Beaufre zkoumá zákony a vztahy této struktury a dochází k závěru, které nás v ničem nepřekvapují — vyslovuje se jednoznačně pro další rozšiřování počtu jaderných mocností, sdružených v několika centrech odstrašování na půdě společných aliancí. Místy až spekulativní úvahy o různém postavení třetího partnera (mimo alianci; jako partner spojenec, jenž má převahu nad protivníkem; za situace, kdy protivník má převahu atd.), vyúsťuje v kategorické tvrzení, že strategický význam existence třetího partnera zdaleka přesahuje jeho význam vojenský, neboť podstatně zvětšuje potenci odstrašování, nejistotu odpůrce při jeho vojenských a politických akcích. Třetí partner svou přítomností, na jedné straně do jisté míry omezuje svobodu dvou silnějších partnerů (ovšem pouze v rovině studené a klasické války), na druhé straně však rozšiřuje rejstřík metod odstrašování, o možnosti kombinovat politické a vojenské hrozby v různých krizových situacích. Multilaterální svět prý zvyšuje též vzájemnou závislost jednotlivých mocností a nutí je k solidaritě při využívání

Obr. 1

účinků odstrašování vůči všem nástrahám a hrozbám, které přicházejí z jaderného světa. Solidarita mezi jedním z jaderných gigantů a třetím partnerem může být velmi úzká, jsou-li jejich životní zájmy totožné; je uvolněná, jde-li o odlišné zájmy; přestává vůbec existovat v případě, že se jejich zájmy zcela rozcházejí. Za takové situace se mocný spojenec chová vůči svému slabšímu partneru neutrálně. Proto si třetí partner musí bezpodmínečně uchovat nezávislost vlastních strategických jaderných a taktických jaderných i klasických konvenčních sil, ale se svou nezávislou silou musí vždy nakládat jako s jednou částí většího celku spojeneckých sil.

PROBLÉM NEZÁVISLOSTI A ALIANCE

Přibližně touto myšlenkovou cestou Beaufre přichází k problému vztahů mezi jadernými mocnostmi, o němž se ve Francii dodnes živě diskutuje.⁴⁾ Účastníci diskuse zastávají značně rozdílná, nezřídka až protichůdná stanoviska.

Mezi nejradikálnější propagátory ideje nezávislosti francouzské strategické jaderné síly patří gaullistický předák A. Sanguinetti a generál P. Gallois, který je tvůrcem teorie o nutném znehodnocení a zániku všech aliancí v jaderném věku. Jaderné zbraně přý nejen podporují, ale kategoricky si přímo vynucují národní nezávislost; ta je zcela nemožná, neopírá-li se o vlastnictví jaderných zbraní. V tomto směru se nejednou velmi lapidárně vyjádřil i ministerský předseda G. Pompidou. Podle něho se Francie změní v kolonii USA, nebude-li usilovat o vlastní „force de frappe“.

Proti takto formulovanému stanovisku vystupuje např. významný expert R. Girardet. Domnívá se, že národní jaderná síla je zbytečná vojensky i politicky, protože západní Evropa už není nikým ohrožena. Studená válka se přesunula na asijský kontinent, kde mají velmocí zcela volné ruce k vedení lokálních válek nebo k poskytování účinné ekonomické pomoci.

Představitelé třetího názoru, dosud nejsoušnější vyjádřeného známým R. Aronem v jeho knize *Velká pře*⁵⁾, jsou jak proti myšlence totální nezávislosti, tak i proti totální alianci Francie, Evropy a USA. Západní Evropa je mocensky zatím mnohem slabší než Sovětský svaz, její bezpečnost proti ohrožení z této strany je závislá na přítomnosti a pomoci USA. Proto je nebez-

pečná politika, která nutí USA odejít z Evropy. Je rovněž mylná domněnka, že Francii uchrání vlastní jaderná síla. Její bezpečnost účinně zajišťují USA nezávisle na tom, zda si to Francie přeje nebo nepřeje, zda má nebo nemá vlastní jaderné zbraně. „Force de frappe“ nemá vojenský, nýbrž pouze politický význam; slouží jako nástroj diplomatického nátlaku.

Pokud jde o problém aliancí, mnozí vojenští teoretikové pochybují o možnosti udržet multilaterální, decentralizovanou a zároveň koordinovanou soustavu, jak ji navrhuje Beaufre. Taková aliance se podle P. Hassnera může vyvíjet směrem buď k absolutnímu rozpadu, nebo k absolutnímu splnutí. R. Aron souhlasí a připouští i možnost, že velké národy by si mohly po určitou dobu udržet svou společnou jadernou strategii, aniž by byly schopné udržet i politickou soudržnost svých aliancí. Autor se domnívá, že aliance nejsou mrtvé, nýbrž jen nestálé. Existuje prý způsob, jak jim vrátit dřívější stabilitu — záleží v tom, že budou budovány na nezávislých jaderných silách... „Zájmy, které mají pro slabého spojence životní význam a pro silného spojence jen podružný význam, se promění jen tak v životní zájmy i pro silného spojence a jejich solidarita bude silnější“... (str. 98).

Polský autor Jerzy J. Wiatr na str. 266 knihy „*Militarizm a demokracja*“⁶⁾ hodnotí gaullistickou jadernou politiku především jako činitele dezintegrace NATO, oslabení hegemonie USA v západní Evropě, upevnění nezávislosti Francie atd. V této souvislosti vyslovuje názor, že „force de frappe“ není účinná politika, ale pouze prostředkem politiky. Záleží především na politice a jejím využívání v pozitivním nebo v negativním smyslu. V poslední instanci je to politika, která má rozhodující slovo. Ale „force de frappe“, stejně jako jakoukoli válečnou techniku, nelze nikdy posuzovat izolovaně od politiky, protože nejen způsob využívání, ale i samotný vznik, technický objev, konstrukce atd. jsou výsledkem politiky. V tomto kontextu — nezávisle na tom, zda jde o pokrokovou nebo reakční politiku — není to „nerozumnost“ malých mocností, jak se mylně domnívá autor, ale fantastická ničivost jaderných zbraní, která vyvolává obavy z jejich dalšího rozšiřování a také motivuje návrhy SSSR na úplné a všeobecné odzbrojení. Než budou tyto návrhy realizovány, budeme žít v nanejvýš paradoxní situaci — na jedné straně budeme volat

4) přehled o diskuzi, M. Eyraud, *L'actualité, revue Stratégie* 1966 № 2, 3, 4, 5, 6, 7 atd.

5) R. Aron, *Le grand débat*, Paris 1964

6) Jerzy J. Wiatr, *Militarizm a demokracja*, Wydawnictwo ministerstwa obrony narodowej, 1966 str. 351

po odzbrojení, na druhé straně intenzivně zbrojit. Zatímco budeme proti zvětšování počtu nukleárních mocností, tento počet bezesporu poroste.

De Gaulle ve svém úsilí o velikost Francie, tj. o nadvládu v kontinentální Evropě, musel se nutně utkat s USA. Jeho politika se v této vývojové fázi realizace zahraničně politického programu vyznačovala — a pokud tato fáze není u konce, ještě vyznačuje — mnohými cennými pokrokovými rysy. Komunisté i když podporují mírové aspekty de Gaullovy politiky, ústy generálního tajemníka KSČ W. Rocheta však právem prohlašují, že to není důvod k tomu, aby se stali gaullisty. Rozpor mezi Francií a USA není rozporem dvou třídově odlišných a protichůdných politik, ale rozporem dvou buržoazních partnerů a nerovnoprávných konkurentů. Jejich hospodářsko-politická nerovnost a reakční úloha USA ve světě umožnily de Gaullovi, aby vystupoval po určitou dobu v objektivně pokrokovější roli. Nejsou však zatím pádné důvody k předpokladu, aby se rozpor USA-Francie přetvořil v dlouhotrvající a hlavní rozpor imperialistického bloku. Není na místě sdílet Beaufrovu domněnku, že se svět rozštěpí na tábor velkých a malých jaderných mocností, v němž by jaderně slabší Francie musela zaujímat vždy protiamerickou pozici. Jaderné zbraně svou existencí nemění charakter politiky, ani základní směry politiky velmocí. Působí však na její formy a na strategii, pod-

statně mění mocenské vztahy mezi státy, umožňují, urychlují nebo taky znemožňují a brzdí realizaci některých politických cílů a co je snad nejdůležitější, nutí velmocí používat mírových forem síly a násilí.

Proto připadá utopicky autorova představa světa, v němž by bezejmenné sdružení všech jaderných hospodářsky vyspělých států — jakási světová autorita vládla nad zbytkem politicky rozdrobeného a hospodářsky slabého nejaderného světa. V tomto koncertu jaderných mocností by první housle hrála aliance západních států. Hle, jaká nedůslednost v myšlení a nevěrnost vlastním teoretickým principům, jde-li o to, hájit omezený princip třídy, jejíž zájmy představuje.

Beaufre, jak jsem již podotkl, ne bez nadměrné dávky vynalézavosti napřed vyvrátil myšlenku kondominia dvou jaderných gigantů. Poté se stejnou dávkou fantazie rozvedl svůj projekt multilaterálního světa, ale sotvaže otevřel dveře, aby do něho vpustil Francii a další mocnosti, hned je zase přibouchl před novými možnostmi uchazeči. Na str. 108 shledává že by bylo velice nebezpečné, kdyby „každý“ získal přístup k jaderným zbraním. Je prý možné, aby jimi disponovaly také mírumilovné státy jako Švýcarsko, Švédsko, Holandsko, ale nelze připustit, aby je měly např. Kuba, SAR, Indonésie atd. Zbraně je možné dát jen tzv. „rozumným mocnostem“.

DĚJINY VOJENSKÉHO UMĚNÍ

Vojenské vydavatelství ministerstva obrany SSSR vydalo v loňském roce v „Knihovně důstojníka“ velmi závažné dílo „Dějiny vojenského umění“.¹⁾

Na přípravě knihy se podílel kolektiv autorů pod vedením doktora historických věd profesora plukovníka A. A. Strokova. Kniha rozebírá rozvoj vojenského umění od starověku až po současnost. Velkou pozornost autoři věnují strategii, operačnímu umění a taktice ve válkách dvacátého století, zvláště ve druhé světové válce, a činnosti Sovětských ozbrojených sil ve Velké vlastenecké válce.

Sborník má kromě úvodu celkem 18 hlav, uspořádaných do čtyř částí:

1. část (1. hlava) — vojenské umění otrokářské společnosti,

2. část (2. a 3. hlava) — vojenské umění feudální společnosti,

3. část (4., 5., 6. hlava) — vojenské umění kapitalistické společnosti v období od francouzské buržoazní revoluce do Velké říjnové revoluce,

4. část (7.—18. hlava) — sovětské vojenské umění a vojenské umění kapitalistických zemí v období všeobecné krize kapitalismu.

V úvodu autoři ukazují místo a úlohu dějin vojenského umění, které je nedílnou součástí sovětské vojenské vědy. Po všeobecné charakteristice války uvádějí definici vojenského umění.

V prvních hlavách sborníku najdou zájemci o dějiny vojenského umění souhrnně rozpracované problémy vojenského umění, např. řecko-perské války, tatarské války, podrobně rozvedenou činnost M. J. Kutuzova apod.

Čtenáře bude především zajímat pohled autorů na průběh Velké vlastenecké války SSSR, podrobně rozpracovaný v hlavě 10—14 a 16.

Při hodnocení příprav fašistického Německa k napadení SSSR autoři uvádějí, že Německo soustředilo celkem 152 divizí (z toho 19 tankových, 14 motorizovaných a 2 samostatné brigády). Útoky na SSSR se dále zúčastnilo celkem 29 divizí a 16 brigád satelitů; z toho dodalo Finsko 16 divizí, 3 brigády a 500 letadel, Rumunsko 13 divizí, 9 brigád a 600 letadel a Maďarsko 4 brigády. Celkem bylo připraveno 5 500 000 osob, 2 800 tanků, 4 950 letadel a 48 000 děl a minometů. Soustředění a rozvinutí vojsk skončil útočník 17. 6. 1941 a ve dnech 18.—21. 6. zaujímaly svazky a útvary výchozí položení k útoku a skončily přípravu k útoku.

I když příčiny počátečních neúspěchů SSSR ve válce proti fašismu byly zejména v posledních letech často rozebírány, přesto cituji některé závěry knihy:

„Příčiny neúspěchů války tkví v řadě složitých a různorodých okolností na začátku války. Naši zem napadla nejsilnější a nejkoušenější armáda kapitalistického světa...

... první úder této armády, do kterého vložila svoji celou ohromnou sílu, nemohla zadržet naše vojska krytu.

Druhou příčinou je nedostatečný stupeň pohotovosti našich ozbrojených sil. J. V. Stalin, Generální štáb a vedoucí funkcionáři komisariátu obrany chybně zhodnotili mezinárodní politickou a vojenskou situaci před válkou a proto jsme nestačili připravit pohraniční vojenské okruhy k boji s nepřitelem.

Rozhodující význam pro zahájení války mělo strategické rozvinutí ozbrojených sil. Na západě bylo plánováno rozvinout 4 fronty, zahrnující více jak 61 % svazků Rudé armády. Podle plánu se z vojsk západních pohraničních okruhů vyčleňovala část sil ke krytu státních hranic. Tvořily je hlavní síly vševojskových armád prvního sledu okruhů dislokované v bez-

1) *Istorija voennogo iskusstva, Voennoje izdatelstvo MO, 1966*

prostřední blízkosti (několik desítek kilometrů) od státních hranic; ve druhém sledu každé armády krytu se měl rozvinout mechanizovaný sbor.

Podle dalších údajů měly být na jaře 1941 zesíleny pohraniční okruhy, avšak tento úkol nebyl splněn do začátku války.

U střeleckých divizí, které měly mít podle tabulek 14 500 osob, bylo ve skutečnosti 9–12 000 osob, 80–90 % výzbroje a 25–30 % dopravních prostředků. 83 % tankového parku tvořily tanky lehkého typu. Pohraniční okruhy měly 508 tanků KV, 967 tanků T-34, ostatní byly lehké tanky starších typů. Obdobně letectvo mělo jen 20 % letounů nového typu.

Při zahájení války bylo v pohraničních okruzích celkem 170 divizí a 2 brigády, které tvořily první strategický sled. Tato vojska neukončila rozvinutí a byla rozptýlena na frontě 4 500 km a v hloubce do 400 km. Zpoždění ve strategickém rozvinutí vojsk pohraničních okruhů bylo jednou z hlavních příčin neúspěchů v počátečním období války.

Zajímavá je i charakteristika způsobu fašistického napadení ráno 22. 6. 1941, kdy německé letectvo po úderech na letiště pohraničních okruhů získalo naprostou převahu ve vzduchu. Letecké údery na objekty štábů a na spojovací uzly narušily kromě toho velení a vytvořily podmínky k úspěšnému útoku pozemních vojsk.

V důsledku těchto úderů se Němcům podařilo proniknout tankovými divizemi za 4 dny války do hloubky 250 km; armádní sbory postupovaly ve vzdálenosti 100–150 km za tankovými divizemi. Tyto skutečnosti jsou poučné při hodnocení dnešních možností vlastních i nepřátelských vojsk v podmínkách raketové jaderné války.

14. hlava obsahuje **hodnocení bojů Sovětské armády s japonskými vetřelci na Dálném výchově v srpnu a září 1945.**

Japonská kvantunská armáda, která byla v severovýchodní Číně a v Koreji, měla přes 1 200 000 osob, 1 155 tanků, 5 360 děl a asi 2 000 letadel. Tyto síly byly uskupeny do 49 divizí (z toho 7 jezdeckých) a 27 brigád (z toho 2 jezdecké a 2 tankové).

Sovětské síly se začaly soustřeďovat do tohoto prostoru ještě během války v Evropě. Z Východního Pruska byly přesunuty 5. a 39. armáda, z prostoru Prahy 6 GA a 53. armáda (celkem 40 divizí a brigád).

Při zahájení bojové činnosti bylo soustředěno a rozvinuto na Dálném východě celkem 11 vševojskových armád, 1 tanková a 3 letecké armády, 3 armády PVO a 4 samostatné letecké sbory. V sestavě sovětských vojsk na Dálném východě bylo 80 divizí (z toho 6 jezdeckých a 2 tankové), 4 tankové a mechanizované sbory, 30 samostatných brigád. To představovalo 1 577 725 osob, 26 137 děl a minometů, 5 556 tanků a samohybných děl a 3 800 letadel. Poměr sil byl 1:1,2 v osobách, 1:4,8 v dělostřelectvu a tancích a 1:1,9 v letectvu pro Sovětské ozbrojené síly.

Výsledek tohoto mohutného soustředění sovětských sil a prostředků se projevil již v první den operace, kdy se pěchotě podařilo proniknout do hloubky 50 km a tankovým vojskům 6 GA do hloubky 120 až 150 km. Ke konci prvé etapy operace, která trvala 9 dní, postoupila Sovětská armáda do hloubky 350–600 km a za 12 dní do hloubky 950 km.

Ke zvýšení tempa útoku (zpomalované špatným stavem komunikační sítě) v průběhu operace přijalo sovětské velení důležitá opatření. K rychlému ovládnutí velkých měst CHARBIN, MUKDEN a jiných byly vytvořeny rychlé speciální oddáry (u každé armády 3–7) v síle pluku, vybavené vozidly zvýšené průchodnosti. Současně byly do těchto prostorů vysazeny silné vzdušné výsadky.

V průběhu bojů, zvláště při pronásledování nepřítele, byly široce používány předsunuté oddáry v rámci divizí, zpravidla v síle praporu, zesíleného dělostřelectvem, tanky, protitankovými děly, raketovým oddílem a ženijní četou.

15. hlava stručně pojednává o vojenském umění anglo-amerických vojsk v operacích v Severní Africe, v Itálii, v západní Evropě a v oblasti Tichého oceánu v letech 1941–1945. Pozoruhodný je v této části rozbor bojů v Severní Africe a v západní Evropě při invazi. Autoři konstatují, že při bojích v západní Evropě získala anglo-americká vojska značné zkušenosti. Při rozboru útočného boje uvádějí, že tempo útoku při průlomu obrany nepřítele bylo nízké a dosahovalo 1,5–6 km za den, při útoku v operační hloubce 10–25 km za den. Dále ukazují na nízkou hustotu dělostřelectva při bojích v západní Evropě, která dosahovala 45–130 děl a minometů na 1 km fronty a musela být doplňována hromadným nasazením letectva.

Dvě poslední hlavy obsahují **rozbory vojenského umění v poválečném období**. Předposlední hlava je zaměřena na výstavbu ozbrojených sil SSSR a na rozvoj sovětského vojenského umění v poválečném období.

V závěrečné hlavě autoři rozebírají rozvoj ozbrojených sil a vojenské teorie hlavních kapitalistických zemí po druhé světové válce — jednotlivé etapy výstavby armád USA, Anglie, Francie a NSR

i názory na způsoby vedení války. Podrobně rozebírají teorii „hromadné odvety“ i „pružné reakce“ a v závěru poslední hlavy ukazují na nutnost studia vojenských teorií těchto států i důkladné kritické analýzy všeho nového, co se objeví v armádách našich nepřátel, protože není možné podceňovat jejich možnosti při vytváření nových bojových prostředků a při rozpracování nových závěrů v oblasti vojenského umění.

V rámci stručného článku nelze posoudit a podrobně rozebírat všechny zásadní myšlenky tohoto nového díla sovětských vojenských teoretiků, které ukazuje cestu dalšího rozvoje vojenského umění. V knize najdou čtenáři mnoho zajímavého, co může obohatit jejich teoretické znalosti a přispět k zvýšení vojenské přípravy velitelského sboru.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Франтишек Братка, полковник Йосиф Кепка Проблемы военной науки	3
Кандидат военных наук – полковник Людвик Варваржовский Научно-исследовательская и информационная деятельность в военном деле	10
Генерал-майор Яромир Махач Военная наука и общественные науки	16
Подполковник Франтишек Добияш Исследование военных факторов мирового развития	19
Инженер-подполковник Милан Ждимал К вопросу социологического анализа оборонительной системы	22
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Подполковник Ладислав Ячек Статистика и сбор информации в оперативной и тактической подготовке	27
Подполковник Бржетислав Шнобл Дальнейший путь в деле исследования соотношения сил	30
Подполковник Отакар Влак К вопросу организационного состава высших штабов	33
Подполковник Йосиф Фалот Новые взгляды на вопросы боя с ОМП противника	34
Подполковник Ладислав Романяк, майор Йосиф Хознер К вопросу применения дивизионной артиллерийской группы	47
Майор Вацлав Конечный Инженерное обеспечение отдельного ракетного дивизиона в наступательном бою	52
Подполковник Франтишек Гумпола Оперативная маскировка в деле управления и связи	56
ВОЕННАЯ ИНФОРМАЦИЯ	
Кандидат военных наук – подполковник Ярослав Ганч Цели вооруженного воздействия на экономику Европейского Экономического Сообщества	59
Старший лейтенант Карел Ганак Космическая разведка США	63
ОПЫТ – ПРАКТИКА	
Кандидат военных наук – полковник Милош Брабенец, майор Зденек Грон Планирование высадки оперативного воздушного десанта при помощи метода «ПЕРТ»	65
Подполковник Богумил Рет, инженер-майор Зденек Одегнал Планирование вертолетного десанта при помощи метода «ЦПМ»	78
Подполковник Мирослав Шкоп Методика и познания статистического исследования проведенного в ходе учений	87
ИНФОРМАЦИИ	
Кандидат военных наук, доцент подполковник Ян Звада Запугивание и стратегия	91
Подполковник Мирослав Недвед История военного искусства	97